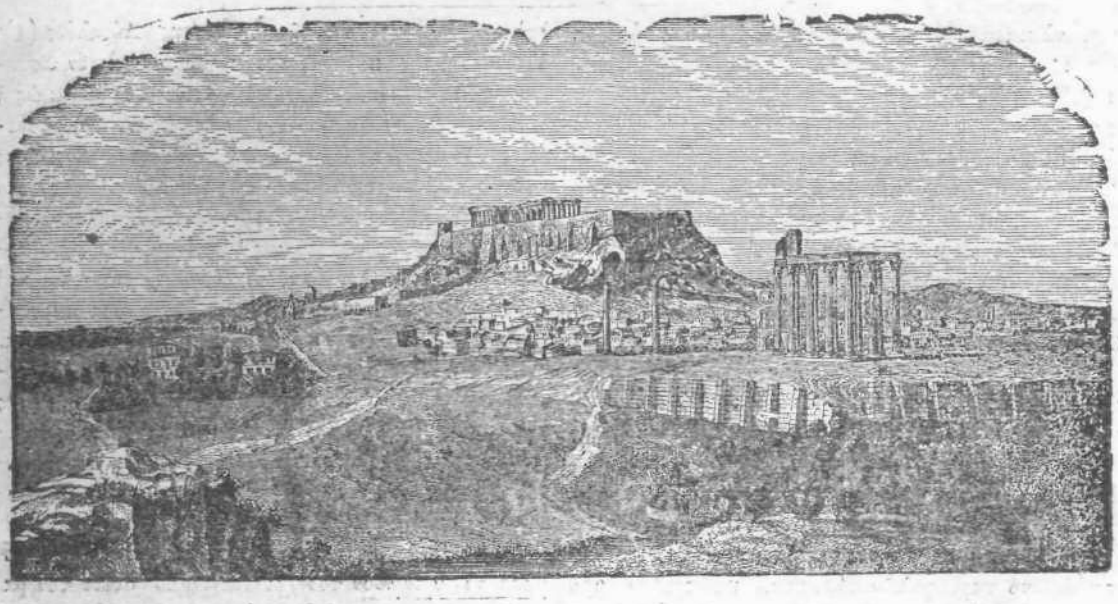

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΙΟΥΛΙΟΥ, 1861. ΤΟΜΟΣ ΙΒ'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 272.

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΝ ΤΗ ΔΥΣΕΙ (1)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Ἡ βάρβαρος κοινωνία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Γερμανίδες.

Α'.

Γερμανικὴ φυλή.

—ooo—

Ἡ Γερμανία περὶ ἧς ὡμίλησαν οἱ λατῖνοι ἱστορικοὶ ἤρχιζεν εἰς τὸν Ῥῖνον καὶ ἐξετείνετο ὀλίγον πορρωτέρω τοῦ Βιστούλα· ὄπισθεν δὲ ταύτης τῆς ῥωμαϊκῆς Γερμανίας, δὲν ἦτο ἴσως ἀδύνατον ν'ἀνακαλύψωμεν καὶ ἑτέρον. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε εἶναι βέβαιον ὅτι μεταξὺ τῶν Γαλατῶν καὶ τῶν Σλαύων ὑπῆρχον ἀναρίθμητα πλήθη, ὧν ὁ ἰσχυρὸς χαρακτὴρ διετήρησεν ἐναντίον καὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πολιτισμοῦ τὸν θεμελιώδη αὐτοῦ τύπον. Δὲν ἔχομεν πλέον ἀπέναντι ἡμῶν Σλαῦον ἀσταθῆ ἢ Γάλλον εὐκοινώνητον, ἀλλὰ φυλὴν ἐπίμονον καὶ σιωπηρὰν, φίλην τῆς πατρώας ἑστίας. Ναὶ μὲν ὁ χρόνος ἐμάλαξε τὰ ἤθη, ἡ τραχύτης ὅμως καὶ ἡ φιλοχρηματία ἔμειναν ἐν αὐτῇ. « Νὰ ἐξυπνᾷ πρωΐ, λέγει ὁ ποιητὴς τοῦ Ἀβαμὰλ πρὸς τὸν μαθητὴν αὐτοῦ, ὁ ὑποβλέπων τὰ πλούτη καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ἄλλου » (1). Πρὸς τὸν δανειστὴν τὸν μὴ δυνηθέντα νὰ λάβῃ ὀπίσω τὸ δάνειον, ὁ νόμος παρῄτει τὸν ὀφειλέτην. Ὁ ἀρχαῖος τῶν Νορβηγῶν νόμος ἐπέτρεπε « τὸ νὰ φέρεται ὁ ὀφειλέτης εἰς τὴν Συνέλευσιν ὅπως ἐξαγοράσωσιν αὐτὸν οἱ φίλοι· εἰ δὲ μὴ ἐτύγχανεν ἀγοραστοῦ, ὁ δανειστὴς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ κόπτῃ ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἄνω ἢ κάτω, ὅ,τι ἤθελεν (2). Ὁ δὲ σαλικὸς νόμος ἦτο ἔτι ἀπανθρωπότερος.

Εἰς τὰς ἀπανθρωπίας δὲ ταύτας προσετίθεντο καὶ αἱ ἀπέραντοι ἀξιώσεις τῶν φυλῶν, τῶν θεωρουμένων ἱερῶν καθ' ὅλην τὴν Γερμανίαν. Οἱ ἀρχαῖοι Γερμανοὶ ὡς καὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Βραχμανισμοῦ ἔδιδον εἰς τὴν φυλὴν θείαν καταγωγήν. Ὁ εὐγενὴς (Ἰάρλ) γεννᾶται « ἔχων ῥοδόχρους παρειὰς, κόμην ἐπάργυρον καὶ ὀξὺ βλέμμα δράκοντος ». Πρέπει « νὰ πάλλῃ τὸ δόρυ, νὰ λιγύζῃ τὸ τόξον, νὰ ἱππεύῃ τολμηρῶς, νὰ ἔχῃ εὐγενεῖς γαίας, καὶ πατρογονικὴν οἰκίαν ». Νυμφεύεται τὴν θυγατέρα τοῦ βαρόνου καὶ ὁ βασιλεὺς (Κοὺρ) ἐξέρχεται ἐκ τοῦ αἵματος αὐτοῦ καὶ ἔχει « ὀκτὼ ἀνθρώπων δύναμιν ». Ὁ ἐλεύθερος (Κὰρλ) ἔρχεται εἰς τὸν κόσμον « κόμην ἔχων ἐρυθρὰν, ὄψιν εὔχρουν καὶ ὀφθαλμοὺς λαμπρούς. » Περιτυλίσσουσιν αὐτὸν ἐντὸς πανίου λινοῦ. Μανθάνει νὰ « δαμάζῃ τοὺς ταύ-

(1) Ὅρα φυλλάδ, 155, 261, καὶ 263, σελ. 345, 509, 585.

(1) Ἔδδα Σεμουνδὰρ — Ἀβαμὰλ, 45, 58.

(2) Grimm. Deutsches Recht—Alterthümer. σελ. 617. — Lex Salica, 61.

ρους, νὰ κατασκευάζῃ οἰκίας καὶ νὰ διευθύνῃ τὸ ἄροτρον »· ἡ μνηστὴ αὐτοῦ φέρει « ὁρμαθὸν κλειδῶν ». Ὁ δοῦλος (Throell) γεννᾶται « μέλας, τὰς χεῖρας ἔχων τυλώδεις καὶ τὴν ῥάχιν κυρτήν »· ὅταν δὲ γίνῃ δυνατὸς ἔργον ἔχει « νὰ κατεργάζεται τὸν φλοιὸν τῶν δένδρων καὶ τὰ ξύλα καὶ νὰ φέρῃ αὐτὰ ἐπ' ὤμων ». Ἡ σύζυγος αὐτοῦ καλουμένη δούλη, « ἧς οἱ μὲν ταρσοὶ εἶναι καθημαγμένοι οἱ δὲ βραχίονες ἡλιοκαεῖς » δίδει αὐτῷ τέκνα « τὸν Ζοφερὸν, τὸν Βάναυσον, τὸν Ὀκνηρὸν καὶ τὸν Φίλειν » (1). Ἀλλ' ὁ Ὀδῖνος (2) προστατεύει ἔτι τοὺς δούλους, οἵτινες δὲν ἔχουσι μὲν πολιτικὰ, ἔχουσιν ὅμως δημόσια δικαιώματα· ἀλλὰ τοιαύτης προστασίας δὲν ἀπέλαυον καὶ οἱ δοῦλοι οἱ πωλούμενοι, οἱ θυσιαζόμενοι, οἱ ἐξοριζόμενοι ἀπὸ τὸν Οὐαλαλλὰ, ἐὰν δὲν ἐκαίοντο εἰς τὴν πυρὰν τοῦ κυρίου (3). Οἱ Δωριεῖς τῆς Σπάρτης κατηγορήθησαν καὶ πολὺ ὡς ἔχοντες εἵλωτας· ἀλλὰ βάσις πάσης ἀρχαίας κοινωνίας ἦσαν οἱ εἵλωτες (4)· τὸ περὶ φυλῶν σύστημα, καθιερωθὲν ὑπὸ τῆς πίστεως εἰς θείας φυλὰς, ἐνομιμοποίει ἐξ ἀνάγκης τὴν δουλείαν.

Β'.

Ἡ κόρη.

Ἡ κοινωνικὴ σύστασις τῶν γερμανικῶν χωρῶν γεννᾷ τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ ἀσθένεια τῆς γυναικὸς ἦτο ὀλίγον σεβαστή. Οἱ Σουηδοὶ, οἱ Σάξωνες, οἱ Φράγκοι, οἱ Λομβαρδοὶ, οἱ Βαυκροὶ, οἱ Γερμανοὶ τιμωροῦσιν αὐστηρότερον τὴν εἰς γυναῖκα γινομένην ὕβριν, « διότι δὲν δύναται νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὴν μόνη δι' ὅπλων », λέγει ὁ βαυαρικὸς νόμος. Καὶ ὅμως, εἷς μόνος εἶναι ἐλεύθερος ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, ὁ ἀρχηγός· ἡ κόρη « εἶναι ὑποχείριος αὐτοῦ (5) » οὔτε ἐλάχιστον μέρος κληρονομίας δύναται νὰ ἀξιοῖ. Ἐλλείψει δὲ κατιόντων ἀῤῥένων, ἡ περιουσία περιέρχεται εἰς τοὺς ἀνιόντας καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τοὺς πλαγίους. Κατὰ τὴν ἀπηρχαιωμένην νομοθεσίαν τῶν Σαλίων Φράγκων, νομοθεσίαν ἐχθρὰν τοῦ *ἀτράκτου*, ἡ Γαλλία, εἰ καὶ ὅλως γαλατικὴ, ἀπεκλήρωσε μετὰ τὸν θάνατον Λοδοβίκου τοῦ Γ' (6) τὰς γυναῖκας ἀπὸ τοῦ θρόνου, μὴ ἀπαγορεύσασα ὅμως αὐταῖς καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ κυβερνᾶν, καὶ ἐν ὥρᾳ ἔτι κινδύνων καὶ ταραχῶν, ὡς ἀντιβασίλισσαι ἀνηλίκων ὄντων τῶν διαδόχων. Τὴν παράδοξον ταύτην ἀντίφασιν ἐξήλειψεν ὁ βασιλεὺς Λοδοβῖκος Φίλιππος ἀφαιρέσας καὶ τὴν ἀντιβασιλείαν ἀπὸ τῆς νύμφης του, τῆς δουκήσσης Αὐρηλίας (1)· Ὑπῆρξαν ὅμως καὶ δυναστεῖαι γερμανικαὶ, ἐν Σουηδίᾳ, ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, αἵτινες δεχθεῖσαι ὡς ἡ αὐτοκρατορία τοῦ Βυζαντίου τὰς πολιτικὰς συνεπείας τῆς μεγάλης θρησκευτικῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις εἶχε μεταβάλει τὰς βάσεις τῆς κοινωνίας, ἀνέθεντο ἐνίοτε τὰ σκῆπτρα εἰς χεῖρας γυναικῶν πολλὰ ἀνωτέρων τῶν συγχρόνων αὐταῖς ἡγεμόνων, οἷον τῆς Μαργαρίτης, τῆς Ἐλισάβετ, τῆς Μαρίας Θηρεσίας καὶ ἄλλων. Τὸ δημόσιον δίκαιον τοῦ μεσαίωνος παρεδέχετο τὰς γυναῖκας ὡς διαδόχους τοῦ στέμματος. μόνη δὲ ἡ Ἱερὰ αὐτοκρατορία (2) καὶ ἡ Γαλλία ἐξηροῦντο· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Γαλλίᾳ αὐτῇ διὰ τῆς βίας ἐγένετο δεκτὸς ἐπὶ τῆς τρίτης δυναστείας ὁ περίφημος σαλικὸς νόμος. Δικαίως ἄρα ὁ Κ. Θεοφ. Lavallée θεωρεῖ ὡς ἄνομον τὴν ἀπόφασιν τῶν ὑποτελῶν ἡγεμόνων, οἵτινες ἐφήρμοσαν εἰς τὴν πολιτικὴν νόμον καθαρῶς ἀστικὸν, ἀργὸν μάλιστα γενόμενον μετὰ τὸν θρίαμβον τοῦ χριστιανισμοῦ· διότι τὸν μεσαιῶνα αἱ γυναῖκες ἐκληρονόμουν καὶ τιμάρια, ἐπιβάλλοντα καὶ στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. Οὔτε δικαιολογεῖται πλέον διὰ τῶν αἰτίων ἅτινα ἴσχυον κατὰ τοὺς ἀναρχικοὺς χρόνους, ὅτε ἡ δύναμις σχεδὸν μόνη ἐπεῖχε τόπον κυβερνήσεως. Σήμερον ὅλαι αἱ μοναρχίαι γίνονται συνταγματικαί. Εἰς κράτος ὅλως στρατιωτικὸν ὡς ἡ Αὐστρία, ὅπου ὁ ἡγεμὼν εἶναι πράγματι στρατηγὸς ἐκπληρῶν μάλιστα ἔργον δυσκολώτατον, τὸν σύνδεσμον λέγω πολλῶν ἑτερογενῶν πολλάκις δὲ καὶ ἀντιπάλων ἐθνῶν, δὲν εἶναι ἴσως ἄτοπος ἡ ἀποβολὴ τῶν γυναικῶν ἀπὸ τοῦ θρόνου· ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου τὴν βασιλείαν περιορίζουσι νόμοι, ἡ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λοδοβίκου Γ' αὐτοσχεδιασθεῖσα νομοθεσία ἄνευ ἐντολῆς ὑπό τινων ἡγεμονίσκων, οὐδένα ἔχει πλέον λόγον ὑπάρξεως. Εἴδομεν ὅτι ἐσχάτως τὸ ἀντιβασιλεύειν ἀπενεμήθη πρὸς τὰς αὐτοκρατείρας· πιθανῶς δὲ θέλει καταργηθῇ καὶ αὐτὸς ὁ σαλικὸς νόμος προϊούσης τῆς ἀναπτύξεως τοῦ συνταγματικοῦ συστήματος.

Γ'.

Δουλεία τῆς γυναικός.

Ὁ γάμος δὲν ἐβελτίου τὴν τύχην τῶν Γερμανίδων· ὁ πατὴρ ἐπώλει τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ὡς ἄλλο κτῆνος (3). Καὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα αὐτὸν ἐλέγετο ἔτι *ἀγοράζω γυναῖκα*. (Ein weib kaufen). Οὐδ' αἱ χῆραι αὐταὶ ἐξηροῦντο τῆς βδελυρᾶς ταύτης ἀγοροπωλησίας. « Ἐὰν τις ἀποθανὼν ἀφήσῃ χεῖρα, λέγει ῥητῶς ὁ σαλικὸς νόμος, ὅστις θέλει νὰ λάβῃ αὐτὴν πρέπει ἐν πρώτοις νὰ πράξῃ οὕτω· ὁ δέκαρχος ἢ ὁ ἑκατόνταρχος συγκαλεῖ τὴν συνέλευσιν ὅπου ὑπάρχει ἀσπὶς, καὶ τότε ὁ θέλων τὴν χῆραν ῥίπτει ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τρεῖς ἀργυροῦς ὀβολοὺς καὶ ἐν δόκιμον δηνάριον ». Οἱ πλούσιοι ἠγόραζον ὅσας γυναῖκας ἤθελον, καὶ οἱ ἄγριοι λάτραι τοῦ Ὀδίνου ἐπεδίδοντο εἰς τὴν πολυγαμίαν ὅπως σήμερον οἱ φιλήδονοι τοῦ Μωάμεθ ὁπαδοί.

Ναὶ μὲν ἡ ἀγορὰ καθιεροῦτο διὰ τελετῶν θρησκευτικῶν κατὰ τὰς παραδόσεις τοῦ γερμανικοῦ πολυθεϊσμοῦ· οἱ ἐπίγειοι γάμοι ὑπόδειγμα εἶχον τὸν ὑμέναιον τοῦ Ὀδίνου καὶ τῆς Φρέας· οἱ Σκανδιναυοὶ καθιέρουν τὴν νύμφην θέτοντες ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς τὴν σφῦραν τοῦ Θὼρ, θεοῦ τῶν κεραυνῶν, καὶ ἐν Γερμανίᾳ τὸ δακτύλιον ἦτο τὸ σύμβολον τῆς συζυγίας· ἀλλ' αἱ διαταξεις αὗται ἦσαν φόβητρα τῶν γυναικῶν, καὶ δὲν ὑπεχρέουν ποτὲ τὸν σύζυγον, ὅστις παρεβίαζεν αὐτὰς κατὰ θέλησιν, ἐνῷ ἡ γυνὴ, ἐὰν ἐμιμεῖτο αὐτὸν, ὑπέπιπτεν εἰς αὐστηρὰς ποινάς. Ἐὰν δὲ ἀπέθνησκεν ἐκεῖνος χωρὶς ποτε ἡ σύζυγος νὰ παραβῇ τὸν νόμον, ἡ πυρὰ ἢ καὶ ἄλλο εἶδος τρομεροῦ θανάτου ἀντήμειβε τὴν πίστιν αὐτῆς. Οἱ Ἰσλανδοὶ ἔλεγον ὅτι « ὅταν ἡ σύζυγος ἀκολουθῇ τὸν ἄνδρα αὐτῆς εἰς τὸν τάφον, περᾷ τὸ κατώφλιον τῆς κολάσεως χωρὶς ἡ βαρεῖα θύρα νὰ πέσῃ εἰς τοὺς πόδας αὐτῆς. » Διὸ καὶ οἱ Ἐροῦλοι κατεδίκαζον εἰς τὸ ὄνειδος τὴν χήραν ἥτις δὲν συγκατετίθετο εἰς τὴν θυσίαν ταύτην. Ἐνίοτε οἱ υἱοὶ ὁρμώμενοι ὑπὸ *στοργῆς* ἐθυσίαζον τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς δούλους τοῦ ἰδίου πατρὸς εἰς τὸν τάφον αὐτοῦ. Αἱ γυναῖκες ἐχρησίμευον καὶ ἀντὶ ὁλοκαυτωμάτων εἰς τὰς ἀνθρωπίνους θυσίας, ὧν ἡ κατάργησις ἐγένετο μετὰ τοσαύτης δυσκολίας, ὥστε τὴν Β' ἑκατονταετηρίδα χριστιανός τις περιηγητὴς ἐμέτρησεν ἑβδομήκοντα καὶ δύο θύματα εἰς τὸν ὀνομαστὸν βωμὸν τοῦ Ὑψάλ (1). Ὅτε δὲ οἱ Φράγκοι, πιστεύσαντες εἰς Χριστὸν, κατέβησαν εἰς Ἰταλίαν ὑπὸ τὸν βασιλέα αὐτῶν Θεοδοβέρτον, κατεπόντισαν εἰς τὸν Πάδον γυναῖκας καὶ παιδία σφαγείσας εἰς τιμὴν τῶν θεῶν τοῦ *βασιλέως τῶν ποταμῶν* (2). Ἐπὶ Καρόλου τοῦ μεγάλου ὁ λαὸς κατεσπάρατ·εν ἐνίοτε καὶ κατέτρωγεν ὠμὰς τὰς λεγομένας μαγίσσας· καὶ μόλις νόμος ἐκδοθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀνακαινίσαντος τὸ ῥωμαϊκὸν κράτος κατήργησε τὴς τρομερὰς ταύτας θυσίας.

Ὅλα ταῦτα τὰ ἔθιμα πηγάζουσιν ἐκ τῆς Ἀσίας, κατὰ τῆς ὁποίας ἡ Εὐρώπη καὶ ὁ χριστιανικὸς πολιτισμὸς πρέπει ἀδιακόπως νὰ ἐνεργῶσιν. Οἱ Ἰνδευρωπαῖοι ὑπὲρ τὸ δέον ἐτήρησαν πίστιν εἰς τὰς ἀσιατικὰς παραδόσεις, ἑρμηνευθείσας σαφῶς ὑπὸ τῶν νόμων τοῦ *Μανοῦ*. « Ἡ γυνὴ, λέγει ἡ βραχμανικὴ θεοκρατία, δὲν πρέπει νὰ ἦναι ποτὲ κυρία ἑαυτῆς· καὶ κόρη μὲν πρέπει νὰ ὑπόκηται εἰς τὸν πατέρα αὐτῆς, σύζυγος δὲ εἰς τὸν ἄνδρα, καὶ χήρα εἰς τὸν υἱόν » (3). Οὔτε προσεύχεται οὔτε γινώσκει τοὺς νόμους (4)· εἶναι ἀπλοῦν πρᾶγμα ἀγοραζόμενον, ἁρπαζόμενον ἢ καὶ διὰ δόλου ἀποκτώμενον (1).

Ἐὰν ἡ Ἑλλὰς δὲν ἐνίκα τὴν Ἀσίαν ἐν Μαραθῶνι, ἐν Σαλαμῖνι, ἐν Πλαταιαῖς καὶ ἐν Μυκάλῃ, τοιαύτη νομοθεσία θὰ ἐπεκράτει καὶ κατὰ τὴν Εὐρώπην (2). Ὁ Εὐρωπαϊκὸς κόσμος, θέλουσιν εἰπεῖ οἱ Τευτονομανεῖς, θὰ ἐσώζετο ὑπὸ τοῦ ἀνεξαρτήτου πνεύματος τῆς Γερμανικῆς φυλῆς· ἀλλ' εἴδομεν ἤδη ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦτο δὲν παρεῖχε πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς τὴν ἐλαχίστην ἐγγύησιν. Ἀδύνατον ἄρα εἶναι νὰ παραδεχθῶ τὰς θρησκολογίας τοῦ K. Gervinus ἀξιοῦντος ὅτι ὁ χριστιανικὸς πολιτισμὸς κατέστρεψε τοὺς προπάτορας αὐτοῦ (3), ἢ καὶ νὰ ἐπιποθήσω μετά τινος ὀνομαστοῦ σοφοῦ, τοῦ K. Lassen, *τὴν ἐλευθέραν εἰδωλολατρείαν* τῆς Γερμανίας (4). Ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία ἐθριάμβευσε κατὰ τὴν Εὐρώπην τὴν ἐλευθερωθεῖσαν ἀπὸ τῶν βαρβάρων ὑπὸ τοῦ ξίφους τῶν ἡρώων τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῶν Ἀρβήλλων, τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἑξελληνισθείς τις Ἰουδαῖος, μαθητὴς τοῦ ἐν Ταρσῷ Ἑλληνικοῦ σχολείου ἀπήγγειλε τὰ ἀθάνατα ταῦτα λόγια·

« Ἀδελφοὶ, οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας. Τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν ᾗ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκετε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε. »

« Οὐκ ἔτι Ἰουδαῖος, οὐδὲ Ἕλλην· οὐκ ἔτι δοῦλος, οὐδὲ ἐλεύθερος· οὐκ ἔτι ἄρσεν καὶ θῆλυ (5).

Δ'.

Γυναῖκες μάγισσαι καὶ προμάντεις.

Ἡ ἀρχαία Ἰνδευρωπαϊκὴ παράδοσις εἰ καὶ κατεφρόνει τὴν γυναῖκα, ὡς κατεφρόνει καὶ πᾶν ἀσθενὲς (ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι καὶ σήμερον ἡ βάσις τῶν ἀσιατικῶν δοξασιῶν), ἀνεγνώριζεν ὅμως ἐν τῷ γυναικείῳ φύλῳ μυστηριώδη δύναμιν, διὸ καὶ ἀνησύχει. « Ἡ οἰκία τὴν ὁποίαν κατηράσθη γυνὴ ἀδίκως καταφρονηθεῖσα, λέγουσιν οἱ νόμοι τοῦ Μανοῦ, δὲν βραδύνει νὰ καταστραφῇ. » Ὁ Καῖσαρ (6) ἐθαύμασεν ὡς καὶ ὁ Τάκητος (7), διὰ τὸ ἀκούσιον σέβας τὸ ὁποῖον ἡ *λευκώλενος* (8) γυνὴ ἐνέπνεεν εἰς τοὺς βαρβάρους τῆς Γερμανίας, ὡς εἰ προέβλεπον οἱ βάρβαροι οὗτοι πόσον ὁ χριστιανισμὸς ἔμελλε νὰ ἐξυψώσῃ αὐτήν. Οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν γερμανικῶν φυλῶν συῤῥέουσιν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Λουπία ὅπως συμβουλευθῶσι τὴν μάντιν

---

(1) Ἔδδα Σεμουνδὰρ, Τ. Γ', — Ῥίγσμαλ.

(2) Ὁ Ὀδῖνος τῶν Σκανδιναυῶν, καὶ ὁ Οὐόσαμ τῶν Γερμανῶν εἶναι ὁ πρῶτος θεὸς τῆς γερμανικῆς μυθολογίας.

(3) Grimm, Rechts Alterthüner, σελ. 300 καὶ καθ.

(4) Ἴδε Οὐαγγοῦ Ἱστορία φυλείας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

(5) Ἡ λέξις munt δι' ἧς ἑρμηνεύεται ὑπὸ τῶν βαρβαρικῶν νόμων τὸ δικαίωμα τοῦ πατρὸς, τοῦ συζύγου καὶ τοῦ κηδεμόνος τῆ. γυναικὸς σημαίνει κατὰ γράμμα χείρ. — Ὅρα Grimm αὐτ. σελ. 448.

(6) Ὁ K. Θ. Lavallée λέγει ῥητῶς ταῦτα ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῶν Γάλλων· « τὸ δικαίωμα ἐδίδετο προφανῶς εἰς τὴν θυγατέρα Λοδοβίκου τοῦ Γ'. »

(1) Ἡ ἀντιβασιλεία ἀνετέθη διὰ νόμου εἰς τὸν δοῦκα Νεμοῦρ.

(2 Καὶ πάλιν ἠθετήθη ὁ κανὼν οὗτος ἐπὶ τῶν νεωτέρων χρόνων χάριν Μαρίας τῆς Θηρεσίας.

(3) Unoium, ducturus C C C solidos det parentibus ejus, ἔλεγεν ὁ σαξωνικὸς νόμος.

(1) Adam de Brème, De situ Danice.

(2) Fluviorum rex Eridanus, λέγει ὁ Βργίλιος.

(3) Manava-Dharma-Sastro ἢ νόμοι Μανοῦ.

(4) « Μὴ γινώσκουσαι τοὺς νόμους μηδὲ κατευθύνουσαι προσευχὰς ἐξιλασμοῦ, αἱ γυναῖκες εἶναι τὸ ψεῦδος αὐτό· » (Αὐτ.) Συλλογισμὸς πολλάκις μὲν ὑπὸ πολλῶν ἐπαναληφθεὶς ἀλλὰ πάντη ἄδικος· διότι τὸ ψεῦδος ὑπῆρξεν ἀείποτε συνέπεια τῆς δουλείας· δὲν εἶναι αἰτία ἀλλ' ἀποτέλεσμα. Καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ κατακρίνουσι τοὺς ἰδίους δούλους ὡς ἐπιῤῥεπεῖς πρὸς τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ὑπόκρισιν. Ἀλλ' ὅπου βασιλεύει ἡ δικαιοσύνη τὸ ψεῦδος ἐξαφανίζεται.

(1) Ὅρα εἰς τὸ αὐτὸ σύγγραμμα τοὺς ὀκτὼ τρόπους τοῦ γάμου.

(2 Τὸ Ζένδ-Ἀβέστα τῆς Τουρκίας εἶχεν, ὡς καὶ τὰ Βέδας τῆς Ἰνδίας, τὰς αὐτὰς κοινωνικὰς τάσεις.

(3) Dr. Gervinus, Geshichte der poetischen National Litteratur, σελ. 312.

(4) Lassen, Indische alterthuniskuude, σελ. 415.

(5) Πρὸς Γαλ. Α', 31. Ε', 1, Γ', 28.

(6) De bello gallico. Βιβλ. Δ'.

(7) Germanis, 8, 7.

(8) Ἔδδα Σεμουνδὰρ, Τ. Γ'. — Ἀβαμὰ 141.

βελέδαν χρησμοδοτοῦσαν ἄνωθεν πύργου. Ὑπέθετον ὅτι αἱ γυναῖκες ἐδύναντο διὰ μαγειῶν νὰ καθυποτάξωσι τὴν οἰκουμένην. Μάγισσά τις ἐκ Γερμανίας ἐκυβέρνα, ὡς ἔλεγον, διὰ τῶν γοητειῶν αὐτῆς καὶ τὰς δυσπειθεστέρας καρδίας, καὶ ἐπραγματεύετο μετὰ τῶν δαιμόνων τοὺς ἔρωτας τῶν γυναικῶν. Διά τινων δὲ τελετῶν συνεταράσσοντο αἱ ὧραι τοῦ χρόνου, ἐκόπαζον αἱ τρικυμίαι, ἠρεθίζετο ἡ ὀργή, ἀφῃρεῖτο ἡ ζωὴ καὶ ἐδίδετο ἐκ νέου (1). Αἱ μάγισσαι ἐμάνθανον τὰ μέλλοντα συνομιλοῦσαι μετ' ἀοράτων ὄντων, καὶ τὴν νύκτα διέσχιζον τοὺς ἀέρας μετὰ πνευμάτων ἀγαθῶν καὶ πονηρῶν. Οὐαὶ τῷ περιφρονοῦντι αὐτάς! διότι ἐδύναντο νὰ εἰσέλθωσιν ἀπαρατήρητοι εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἐχθροῦ αὐτῶν καὶ νὰ καταφάγωσι τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἢ καὶ νὰ μεταμορφωθῶσιν εἰς λυκαίνας ὅπως λῃΐσωσι χώ, αν πεπρογίσασαν αὐτάς.

Αἱ δεισιδαιμονίαι δὲ αὗται δὲν ἠλαττώθησαν τὸν μεσαιῶνα, διότι ἡ ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία εἰς δεσποτισμὸν ἀποβλέπουσα ἀντὶ νὰ πραΰνῃ τὰς φαντασίας, ἐξῆψε τὴν γενικὴν εὐπιστίαν. Ὁ Κ. Κάρολος Louandre, εὐφυὴς συγγραφεὺς τῆς *Ἱστορίας τῆς μαγείας*, ἐξιστόρησε πῶς ἡ Γερμανία κατεκλύσθη ἄλλοτε ὑπὸ πυρῶν εἰς ἃς ἐρίπτεν ὁ Κλῆρος ἀναμὶξ καὶ νέας, καὶ σοφοὺς φυσιολόγους, καὶ ἀβλαβεῖς χυμικούς, μόνον ἔγκλημα ἔχοντας ὅτι ἐπτόουν διὰ τῶν ἰδεῶν ἢ τῶν μελετῶν αὐτῶν εὐσεβέστατον θεοκρατίαν, τὰ πάντα θυσιάζουσαν ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως ἐξουσίας καταδικασθείσης ἐκ προοιμίων ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπερ ἐθέσπισε τὴν σωτηριώδη διάκρισιν τῶν δύω ἐξουσιῶν, ἀπηγόρευσε τῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν χρῆσιν τῆς μαχαίρας, καὶ ἐνετείλατο ἀποστροφὴν τοῦ αἵματος.

Ε'.

Γυναῖκες ἰδανικαί.

Ἡ ποίησις, καταγινομένη μᾶλλον εἰς ἀφῃρημένα ἢ εἰς πράγματα προλαμβάνει τὸν χρόνον καὶ σχίζει τὸ κάλυμμα τῶν μελλόντων. Αἱ θεαὶ ψαλλόμεναι ὑπὸ τῶν ποιητῶν ἔχουσι πολλάκις φυσιογνωμίαν ἀντικειμένην εἰς τὰ βάρβαρα ἤθη, ὅταν μάλιστα παριστῶνται ὡς θεαὶ περιηγήτριαι περιερχόμεναι τὴν οἰκουμένην, καὶ φέρουσαι τὴν εἰρήνην, καὶ διδάσκουσαι εἰς τὰ ἔθνη τὸ σπείρειν σῖτον (2) καὶ νήθειν λίνον καὶ κάνναβιν. Ἐὰν ἡ Φρέα, ἡ ὡραία μάγισσα, μιμεῖται πολλὰ συχνὰ τὴν Ἀφροδίτην, φέρουσα θυμιάσιον περιδέραιον (βρίσιγκα μὲν) ἀνακαλοῦν εἰς τὴν μνήμην τὸν κεστὸν τῆς θεᾶς τοῦ κάλλους, ἡ ἀγαθὴ Ὄλδα, ἡ ἔνθερμος κυνηγός, ἡ Ἄρτεμις τῶν Γερμανῶν, ἡ διασχίζουσα τοὺς ἀέρας, φοροῦσα λευκὰ καὶ σπείρουσα χιόνα, ἐπισκέπτεται τὴν οἰκίαν τῶν χωρικῶν καὶ σκεπάζει διὰ μαλλίου τὸν ἄτρακτον τῶν ἐργατικῶν οἰκοδεσποινῶν. Ἐὰν αἱ Νίξεν, παραπλήσιαι πρὸς τὰς Σειρήνας, κτενίζουσι ψάλλουσαι τὴν ξανθὴν αὐτῶν κόμην ἵνα σαγηνεύσωσι καὶ ἑλκύσωσι τοὺς ποιμένας εἰς τὰς ὑγρὰς αὐτῶν κατοικίας, αἱ Ἴδισι, νύμφαι πλέκουσαι στεφάνους διὰ τῶν ἀνθέων τῶν ἀγρῶν, φεύγουσι τὸν κυνηγὸν καὶ μεταμορφοῦνται εἰς κύκνους ἵνα φύγωσι διὰ τῶν κυμάτων.

Ἀλλ' ὑπὲρ πάντα ἄλλον τύπον ὁ τῶν Βαλκυρίων, ἐμπολέμων παρθένων, ἑρμηνεύει τὴν περὶ γυναικὸς ἰδέαν τῆς γερμανικῆς ποιήσεως. Ὀισχυρότερος τῶν θεῶν Ὀδῖνος ὁδηγεῖ αὐτὰς εἰς τὴν μάχην, ὅπου τὰ δόρατα αὐτῶν ἐκτοξεύουσι φλογερὰς ἀκτῖνας, καὶ ἀόρατοι ἐκλέγουσιν ἐκείνους οἵτινες ἔχουσι τὸ ἐπίζηλον προνόμιον τοῦ ν' ἀποθάνωσι θάνατον γενναῖων· ἀγαπῶσι τὰς φωνὰς τῶν ἀποθνησκόντων καὶ τὴν κλαγγὴν τῶν ὅπλων. Τὴν προτεραίαν τῶν μεγάλων μαχῶν ὑφαίνουσι ψάλλουσαι πολεμιστήριον ὕμνον, ἱστὸν, ἐξ ἀνθρωπίνων ἐντοσθίων, δόρατα ἔχουσιν ἀντὶ κερκίδων, τὸ δὲ αἷμα ῥέει ποταμηδόν. Βρουγχίλδη (1) ἡ περιφημοτέρα αὐτῶν, ζῇ πρὸ αἰώνων ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν γερμανικῶν λαῶν. Καὶ εἰς τὴν Ἔδδαν τῶν Σκανδιναυῶν, καὶ εἰς τὰς Νιβελούγγεν τῶν Γερμανῶν, καὶ εἰς τὰ μικρὰ βιβλία τὰ τέρποντα κατὰ τὰς μακρὰς ἑσπέρας τοῦ χειμῶνος (2) τοὺς χωρικούς, ἡ Βρουγχίλδη ἀναφαίνεται μετὰ τοσαύτης ἐπισημότητος, ὥστε φαίνεται ὅτι ἡ ποίησις ὑπενόει καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους τὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς γυναικὸς εἰς κοινωνίαν ἤττον δεδουλωμένην εἰς τοὺς νόμους τῆς βίας (3).

Ἡ ἀρχαιοτέρα διήγησις τῆς στορίας τοῦ Σιγοὺρ καὶ τῆς Βρουγχίλδης, εὑρίσκεται βεβαίως εἰς τὰ ᾄσματα τῆς Ἔδδας. Περιττὸν κρίνοντες νὰ ὁμιλήσωμεν ἐκτενέστερον περὶ τοῦ Σιγοὺρ, ἀρκούμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι παριστᾷ ἰδανικόν τι πρόσωπον γνωστὸν εἰς τὴν Ἰνδευρωπαϊκὴν ποίησιν, καὶ μάλιστα τὴν Ἑλληνικὴν, Περσέα λέγομεν ἢ Ἰάσωνα ἢ Ἀχιλλέα. Ὁ Σιγοὺρ εἶναι βλαστὸς τοῦ Ὀδίνου, ἀρχηγὸς τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ φωτὸς, πρόμαχος τοῦ ἀγαθοῦ κατὰ τοῦ κακοῦ. Συγκροτεῖ μάχην μετὰ τοῦ δράκοντος, κυριεύει θησαυρὸν, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸ χρυσοῦν δέρας, καὶ ἀπαλλάσσει τῆς αἰχμαλωσίας τὴν παρθένον, ἄλλην Ἀνδρομέδαν· εἰ καὶ κατεστάθη ὡς ὁ Ἀχιλλεὺς ἄτρωτος, δὲν ἀποφεύγει ὅμως, ὡς καὶ ὁ υἱὸς τῆς Θέτιδος, τὰ τραύματα τῆς τύχης. Ἐλθὼν εἰς χεῖρας ἕνεκα τοῦ θησαυροῦ μετὰ τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους, πίπτει ἐπὶ τέλους θῦμα αὐτῶν.

ΣΤ'.

Βρουγχίλδη.

Ὁ τελευταῖος ἀπόγονος τῶν Βιλσούγγς (υἱῶν τοῦ φωτὸς) ἔλαβε παρὰ τῶν θεῶν τὸν ἵππον Γράνην, ὅμοιον τῷ Πηγάσῳ τοῦ Βελλεροφῶντος. Μεταφερθεὶς εἰς σπήλαιον ὅπου ὁ δράκων (1) Σαφνὲρ φυλάσσει « τὸν εὔηχον χρυσὸν λάμποντα ὡς τὸ πῦρ », κατατρώγει τὴν καρδίαν τοῦ τέρατος καὶ ἐννοεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν πτηνῶν. Ἀκούει τότε τοὺς κατοίκους τούτους τοῦ ἀέρος ὁμιλοῦντας περί τινος Βαλκυρίας προσδοκώσης λυτρωτήν. Ἡ Βρουγχίλδη παραβιάσασα ψήφισμα τοῦ Ὀδίνου καταδικάζεται εἰς ὕπνον, εἰς γάμον καὶ εἰς θάνατον. Ἡ εἰς γάμον καταδίκη δὲν φαίνεται ὡς τις ἠχὼ τοῦ ἀσκητικοῦ βίου τῆς Ἰνδίας, καὶ ὡς ἄλλο προαίσθημα τοῦ καθολικοῦ μεσαιῶνος; Ἡ παρθένος φέρουσα πανοπλίαν κοιμᾶται ἐπὶ κορυφῆς ὄρους περικυκλουμένου ὑπὸ πυρός. Ἡ δὲ Βρουγχίλδη ἐλευθερωθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἥρωος, δίδει αὐτῷ συμβουλὰς, προεικονιζούσας τὰς ἱπποτικὰς ἰδέας τὰς τοσάκις ἐμπνευσθείσας ὑπὸ γυναικῶν. Συμβουλεύει αὐτὸν ν' ἀποφεύγῃ τὴν ἐπιορκίαν, τὴν βίαν, τὴν μέθην καὶ τὴν φιληδονίαν. « Καὶ ὅταν βλέπῃς γυναῖκας περικαλλεστάτας καθημένας ἐπὶ θρανίων μὴ ἐπίτρεπε εἰς τὰ ἀργυρᾶ αὐτῶν κοσμήματα νὰ ταράττωσι τὸν ὕπνον σου καὶ μὴ ζήτει τὰ φιλήματα αὐτῶν. » Τοὺς λόγους τούτους ἀκούσας μετὰ χαρᾶς ὑπόσχεται νὰ νυμφευθῇ τὴν Βαλκυρίαν. Ἀλλ' εἰς τὸν τόπον τῶν Νιφλοὺγγς ἢ τῶν υἱῶν τοῦ σκότους, παράσσουσι τὰς φρένας αὐτοῦ διὰ γοητειῶν οὐχὶ ἀναξίων τῆς Μηδείας, Ἀπατηθεὶς ἀπὸ τὸν Γουνὰρ, τὸν Ὄγκη καὶ τὸν Γέτταρμ νυμφεύεται τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν Γεδρύναν· ἀλλ' ἡ Βρουγχίλδη μὴ συγχωροῦσα τὴν ἀκουσίαν ταύτην ἐγκατάλειψιν, παρακινεῖ τὸν Γουνὰρ νὰ φονεύσῃ τὸν Σιγοὺρ, αὐτὴ δὲ καίεται ἵνα συνοδεύσῃ ἐκεῖνον εἰς τὴν χώραν τῶν νεκρῶν. Ἀνάπτει μεγάλην πυρὰν τὴν ὁποίαν καλύπτει διὰ πέπλων καὶ ἀσπίδων καὶ ἄλλων πλουσίων ὑφασμάτων, ἐφ' ὧν θέλει τεθῇ παρ' αὐτὴν ὁ πολεμιστής· προστάσσει δὲ νὰ καῶσι καὶ οἱ ὑπηρέται αὐτῆς. « Οὕτω, λέγει, αἱ λαμπραὶ θύρσι τοῦ Σὺ (λαλλᾶ δὲ, θὰ πέσωσιν εἰς τοὺς πόδας σου τοῦ. Ἐὰν συνοδεύσωσιν αὐτὸν οἱ περὶ ἐμὲ, ἡ ὁδοιπορία δὲν θὰ γείνῃ ἀνήσυχος· διότι πέντε ὑπηρέτιδες καὶ ὀκτὼ ὑπηρέται ἐξ αἵματος ἐνδόξου, καὶ ὁ δοῦλος ὅστις ἔπιε τὸ αὐτὸ γάλα μετ' ἐμοῦ θὰ ὑπάγωσι μετ' αὐτοῦ. »

Ἡ Βρουγχίλδη ἐμπήγει τὴν μάχαιραν εἰς τὸ στῆθος αὐτῆς προλέγων εἰς τοὺς ἰδίους ἀδελφοὺς τρομερὰς ἐκδικήσεις. Αἱ ἐκδικήσεις δὲ αὗται γίνονται ὑπόθεσις πολλῶν ᾀσμάτων, εἰς ἃ ἀναφαίνεται ὡς νύμφη τοῦ Ἀττίλα, τῆς μάστιγος τοῦ θεοῦ, ὃν φονεύει ἐν συμποσίῳ· ἡ διήγησις, ἵνα φέρῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ πολλὰ πρόσωπα ὀνομαστὰ, συγχέει τοὺς αἰῶνας καὶ τὰς ἀποστάσεις. Δὲν πρέπει νὰ ζητῶμεν παρὰ τῆς ποιήσεως τῶν βαρβάρων τὴν τάξιν τῶν κλασικῶν συγγραφῶν.

Εἴδομεν ὅτι ἀποθνήσκοντός τινος πολεμιστοῦ ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἐθεωρεῖτο ὡς σύντροφος προωρισμένη ἵνα παρακολουθήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν χώραν τῶν ψυχῶν· ἀπόσπασμά τι τῆς Ἔδδας δεικνύει πῶς αἱ χῆραι αὐτοσχεδίαζον τὰ πένθιμα ᾄσματα, τὰ ἐν Ἑλλάδι καλούμενα μυρολόγια. Ἡ Σιγρύνα κλαίει τὸν περιπόθητον αὐτῆς Ἕλγην πεσόντα ἐν πολέμῳ. « Ὄχι, λέγει, δὲν θέλω πλέον νὰ καθήσω εὔθυμος ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς πατρίδος μου, οὔτε τὸ πρωΐ οὔτε τὸ ἑσπέρας· δὲν θὰ γνωρίσω πλέον τὴν ἡδονὴν τοῦ βίου, ἐνόσω δὲν θὰ βλέπω τὸν βασιλέα μου φέροντα τὸ ὑψηλὸν καὶ ἀκτινοβόλον μέτωπον ὑπεράνω τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ἐνόσῳ δὲν θὰ βλέπω πλέον ἐρχόμενον τὸν ἀρχηγὸν ἐκεῖνον, ἀναβαίνοντα τὸν θυμοειδῆ αὐτοῦ χρυσοχάλινον ἵππον· ἐνόσῳ δὲν θὰ ὑποδέχωμαι τὸν ἥρωα ἐπανερχόμενον ἀπὸ τῶν μαχῶν. Ὅτε ὁ Ἕλγης διέδιδε τρόμον μεταξὺ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ καὶ τῶν συγγενῶν αὐτῶν συμμαχούντων μετ' ἐκείνων, ὡμοίαζε λύκον καταδιώκοντα αἴγας, αἵτινες ὅλως ἔντρομοι κατεκρημνίζοντο ἀπὸ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων· ὁ Ἕλγης ἦτο ἀνώτερος τῶν ἄλλων πολεμιστῶν ὅσον ἡ ὑπερήφανος μελία εἶναι ἀνωτέρα τῆς βάτου, ἢ τὸ ὡς ὁ νεβρὸς ὅστις περίῤῥυτος ὑπὸ δρόσου ὁρμᾷ φέρων τὴν κεφαλὴν ὑψηλοτέραν τῶν ἄλλων ζώων τοῦ δάσους » (1).

Ἐσχεδιογράφησα τὰς δύο ὄψεις τῆς γερμανικῆς κοινωνίας. Δυνάμεθα μετὰ τοῦ Καίσαρος νὰ εὕρωμεν εὐκόλως ἐν αὐτῇ συμμορίας θηριώδεις, ἐχθρὰς τῆς γεωργίας, ἐνθέρμους ὁπαδοὺς τῆς καταστροφῆς καὶ καταπατούσας πᾶν ὅ,τι ἀσθενές. Ἀλλ' ὅταν συγκρίνωμεν μετὰ τοῦ Τακήτου τὰς ἀδαμάστους ταύτας φυλὰς πρὸς τὴν κοινωνίαν τῶν τεταπεινωμένων δούλων τὴν ἀπονέμουσαν θείας τιμὰς εἰς τέρατα ἀνθρωπόμορφα (2), γινόμεθα συγκαταβατικώτεροι πρὸς φυλὴν ἀνήσυχον ἀλλὰ δραστηρίαν· ἀνακαλύπτομεν ἐν αὐτῇ σπέρματα μεγαλείου καὶ ἐλπίδας προόδου, καὶ ἐπὶ τέλους τάσιν ἀκάθεκτον πρὸς τὰ ὑψηλὰ καὶ πρὸς τὴν πρόοδον, τάσιν δι' ἧς συνετέλεσε τοσοῦτον εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς δυτικῆς κοινωνίας. Τὰ ἐλαττώματα αὐτῆς ἦσαν ἐλαττώματα τῆς νεότητος, ἐνῷ τὰ τῆς Ῥώμης ἦσαν τῆς πρεσβυτικῆς ἡλικίας, ἀθεράπευτα· αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον δὲν ἐθεράπευσε τὰ δεινὰ ὅσα προεξένησεν ὁ τυφλὸς δεσποτισμὸς τῶν Καισάρων (3), τοὺς βαρβάρους ὅμως τῆς Σκανδιναυΐας καὶ Γερμανίας ἀνέδειξεν ἔθνη ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων τοῦ σημερινοῦ κόσμου, ἔθνη ἱδρύσαντα κράτη ἰσχυρότατα οἷον τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Πρωσίαν, μεταδίδοντα δι' ἐπιμόνου φιλοπονίας εἰς τὰς ἀναριθμήτους νήσους τῆς Ὠκεανίας, εἰς τὴν ἀρκτῴαν Ἀμερικὴν καὶ τὴν μεσημβρινὴν Ἀσίαν τοὺς νόμους καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς Δύσεως, καὶ καταβάλλοντα τὴν βαρβαρότητα διὰ κατακτήσεων ὁμοίων πρὸς ἐκείνας, δι' ὧν ἔρθασε πάλαι μέχρι τῆς βραγμανικῆς χώρας ἡ ἀήττητος φάλαγξ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος.

ΔΩΡΑ ΙΣΤΡΙΑΣ.

---

(1) Ἡ Ἔδδα ἔχει τοὺς κυριωτέρους χαρακτῆρας τῆς μαγίσσης τοῦ Θεοκρίτου.

(2) Ἡ Δήμητρα ἐδίδαξεν ἐν Ἐλευσῖνι τοὺς θνητοὺς τὸ καλλιεργεῖν τὴν γῆν· ἡ Ἀθηνᾶ ἐκτύπησε τὴν γῆν καὶ ἀνεβλάστησεν ἡ ἐλαία, κτλ.

(1) Τὸ ὄνομα τοῦτο ἔφερεν ἐπὶ τῶν Μεροβεγκίων περιώνυμός τις βασίλισσα, τραγικὸν παθοῦσα θάνατον.

(2) Ὅρα τὸ μικρὸν βιβλίον τὸ ἐπιγραφόμενον. Eine neudershoene Histerie vin decu geharnten siegfried.

(3) Grimm, ὅπου καὶ ἀνωτέρω.

(1) Καὶ ὁ Ἀπόλλων, ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Κάδμος, ὁ Βελλεροφόντης, ὁ Ἰάσων, ὁ Περσεὺς, μάχονται ἐπίσης πρὸ ὄρους. Ὁ περίφημος οὗτος μῦθος σώζεται καὶ σήμερον εἰς τὰ δακικὰ ᾄσματα. Ὅρα Ἀλεξάνδρι δημοτικὰ ᾄσματα τῆς Δακίας.

(1) Ἔδδα Σεμουνδὰρ, Τ. Β. — Οὐνδιγγς βάνα.

(2) Ὅρα Σουετωνίου τοὺς δώδεκα Καίσαρας.

(3) Οἱ Ἀντωνῖνοι, μαθηταὶ τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἐδοκίμασαν ἀλλ' ἐπὶ ματαίῳ νὰ παραδεχθῶσιν ὑγιεστέρας κυβερνητικὰς ἀρχάς.

ΒΙΟΣ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ Ε',
Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

(Τέλος. Ἴδε φυλλάδ. 271.)

—ooo—

Κατὰ δὲ τὸ μέγα Σάββατον πέμπεται διαταγὴ εἰς τὸν Πατριάρχην ἵνα παραγγείλῃ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς, ὥστε κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα νὰ συνέλθωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὸ θρήσκευμά των νὰ προσευχηθῶσι, καὶ ἔπειτα ν' ἀναχωρήσωσιν ἡσυχάζοντες ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, χωρὶς νὰ περιέρχωνται εἰς τοὺς συνήθεις χαιρετισμοὺς, καὶ ἐγένετο οὕτως. Ὁ δὲ Πατριάρχης στραφεὶς πρὸς ἕνα τῶν παρακαθημένων Ἀρχιερέων· *Πληροῦται* (λέγει) καὶ καθ' ἡμᾶς τὸ προφητικὸν «*Καὶ αἱ ἑορταὶ αὐτῶν εἰς πένθος μεταστραφήσονται*».

Περὶ δὲ τὸ δειλινὸν τοῦ Σαββάτου, τὰς δύο προλαβούσας ἡμέρας νῆστις διατελέσας καὶ λίαν ἐξασθενήσας, ἔλαβεν ὀλίγην καὶ λιτὴν τροφήν. Παρεκάθηντο δὲ καί τινες τῶν οἰκείων. Μεταξὺ δὲ λόγου ἐμπεσόντος περὶ τοῦ καρατομηθέντος ἀοιδίμου Κ. Μουρούζη, στενάξας ἠρώτησε· «*Ποῖον λέγουσιν ἠπιώτερον θάνατον, τὸν τῆς καρατομίας ἢ τὸν τῆς ἀγχόνης;*» Μηδενὸς δ' ἀποκριθέντος, ἐπισχὼν ὀλίγον πάλιν ἐπανέλαβε τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν. «*Ἀλλ' ἐγὼ* (εἶπε τις ἐξ αὐτῶν) *δὲν γνωρίζω, ὡς μὴ δοκιμάσας μήτε τὸν ἕνα, μήτε τὸν ἄλλον*». «*Συνετῶς ἀπεκρίθης*», εἶπεν ὁ Πατριάρχης. Ἀλλ' ἐὰν ἐνθυμεῖσο τοὺς ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρήσαντας, ὅτι καὶ ἐκαρατομήθησαν καὶ μυρία βιαίων θανάτων ὑπέστησαν εἴδη, δὲν ἤθελες φρίσσει παρὰ πολὺ τὸ τοιοῦτον (ἄν ποτε συμβῇ ἀδίκως καὶ παρανόμως) ὡς μέγα τι κακόν. «*Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοιοῦτον ἔχοντες προκείμενον νέφος μαρτύρων, τρέχωμεν δι' ὑπομονῆς τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν*». Ἐκ δὲ τούτων φαίνεται ὁ μακάριος ὅτι ἔβλεπεν ὅσον οὔπω παρόντα τὸν θάνατον αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ προεῖπε καὶ συνομιλῶν μετ' ὀλίγον μετὰ τῶν ἐν τῷ πατριαρχείῳ τηρουμένων Σέρβων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἦλθε παρηγορῶν αὐτοὺς, ὅτι διασωθήσονται πάλιν πρὸς τὴν πατρίδα των ἀβλαβεῖς.

Ἤδη δὲ τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον αὐτοῦ κατὰ μόνας, καὶ ἠγρύπνησε προσευχόμενος δι' ὅλης σχεδὸν τῆς νυκτός.

Κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου ἑσπέραν ὁ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργὸς μετακαλέσας εἰς τὴν Πύλην τὸν μετὰ τὴν καρατομίαν τοῦ Μουρούζη διορισθέντα Μέγαν Διερμηνέα Σταυράκην τὸν Ἀριστάρχην, παρήγγειλεν ἵνα λίαν πρωὶ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ἔλθῃ πρὸς αὐτὸν καὶ λάβῃ τὰς ἀναγκαίας διαταγάς.

Τῇ ἐπαύριον (10 Ἀπριλίου) ἐπιστάσης τῆς Ἁγίας καὶ μεγάλης διά τε τὴν ἑορτὴν καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν Κυριακῆς τοῦ Σωτηρίου Πάσχα, κατέβη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὁ Πατριάρχης· φρουρὰ δὲ τρισχιλίων στρατιωτῶν περιέζωσεν ἔξωθεν τὸ Πατριαρχεῖον. Αὐτὸς δὲ ὁ ἀοίδιμος τὴν ἱερὰν φορέσας στολὴν εἰσῆλθε πρὸς τὴν θείαν λειτουργίαν. Ἐν ᾧ δὲ προσῆλθεν εἰς τὴν προσκομιδὴν παρετηρήθη ὅτι πολὺ πλέον τοῦ συνήθους ἐβράδυνεν, ἡ δὲ βραδύτης προῆλθε, διότι ἐμνημόνευσεν ἐν τῇ Ἁγίᾳ προσκομιδῇ ἁπάντων τῶν γνωστῶν αὐτῷ κεκοιμημένων, καὶ φίλων καὶ μὴ φίλων, ὅσων τὰ ὀνόματα διετηρει εἰς τὸ ἀμάραντον ὑπὸ τοῦ γήρως μνημονικόν του, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν πρὸ μικροῦ ἐν πίστει τελειωθέντων, πρὸς οὓς ἔμελλε καὶ αὐτὸς ν' ἀναβῇ μετ' ὀλίγον. Καὶ τῶν ζώντων δὲ πιστῶν ἐμνημόνευσε τῶν ἐν θλίψεσι καὶ περιστάσεσι παντοίαις κινδυνευόντων, εὐχόμενος ὑπὲρ τῆς ἀπολυτρώσεως αὐτῶν.

Ὅταν δὲ οἱ χοροὶ ἔψαλλον τὸ «*Ἀγαπήσω σε, Κύριε, ἡ ἰσχύς μου*», ὁ Πατριάρχης μετὰ δακρύων ἠσπάζετο τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν τοὺς Ἀρχιερεῖς.

Μετὰ τὴν λειτουργίαν ἀνέβη εἰς τὸ Πατριαρχεῖον μετὰ τῶν συλλειτουργησάντων Ἀρχιερέων, μεθ' ὧν καὶ ἀπενήστησε, λαβὼν τὸν συνήθως διδόμενον ζωμόν. Μετ' ὀλίγας δὲ στιγμὰς σιωπηλὰς ἀνεχώρησαν κἀκεῖνοι περίλυποι, καὶ αὐτὸς, ὡσαύτως ἔχων, μετέβη εἰς τὸ μικρὸν αὐτοῦ δωμάτιον. Τότε προσελθών τις τῶν οἰκείων εἶπε πρὸς αὐτὸν ὡς πρᾶγμα βέβαιον μαθὼν «ὅτι ἡ πρὸ μικροῦ ψιθυρισθεῖσα ἐπανάστασις τῆς Πελοποννήσου ὑπάρχει ἀληθής· ἐβεβαίωσε δὲ ταύτην πλοῖον ἐπτανήσιον, χθὲς ἐλθὸν ἐκ Πελοποννήσου. Καὶ τώρα (εἶπε) τί ἔχει νὰ γείνῃ;». Ὁ δὲ Πατριάρχης ἀσκαρδαμυκτὶ πρὸς αὐτὸν ἀποβλέψας· «Καὶ τώρα (λέγει) καὶ πάντοτε *τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γενέσθω*». Καὶ πλαγιάσας τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ προσκεφάλαιον ἡσύχαζε.

Μετὰ ταῦτα, μετὰ τὴν 10 ὥραν πρὸ μεσημβρίας, τραπέζης ἑτοιμασθείσης καὶ τοῦ Πατριάρχου μόλις ἀνακλιθέντος, εἷς τῶν Διακόνων, ἰδὼν τὸν μέγαν Διερμηνέα εἰσερχόμενον εἰς τὸ προαύλιον, ἀναγγέλλει ὅτι ὁ Μέγας Διερμηνεὺς ἔρχεται (α).

Ὁ δὲ Πατριάρχης ὑπολαβὼν ὅτι ἔρχεται πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, περιέμενεν ἀναστάς. Ἐν δὲ τούτῳ ἕτερος Διάκονος προσελθὼν ἀνήγγειλεν, ὅτι ὁ Διερμηνεὺς διὰ τῆς ἑτέρας κλίμακος ἀνέβη ἐπάνω εἰς τὸ μέγα Συνοδικὸν, καὶ ὁ γηραιὸς ἐβάδιζεν ὡς ἀναβησόμενος καὶ αὐτὸς ἐκεῖ κατόπι τοῦ Ἀρχιδιακόνου, προπορευθέντος, ἵνα ἀναγγείλῃ τοῦτο εἰς τὸν Μέγαν Διερμηνέα. Οὗτος δὲ συγκρύψας τὸ δάκρυον, «*Πρόλαβε* (λέγει) *καὶ εἰπὲ τῇ Παναγιότητί του, ὅτι τὸν παρακαλῶ νὰ λάβῃ μικρὰν ἀνοχὴν, καὶ ἐγὼ μετ' ὀλίγον θέλω ἔλθει εἰς συνέντευξιν αὐτοῦ*». (Τοῦτο δὲ εἶπε λόγῳ μόνον ἁπλῶς, ἢ τί καλὸν εἶχε ν' ἀναγγείλῃ;) Καὶ ὁ γέρων ἀκούσας ἡσύχαζεν. Ὁ δὲ Διερμηνεὺς μεταπεμψάμενος τὸ τάχος ἕνα τῶν περιοίκων Ἀρχιερέων, παρήγγειλε νὰ συμπαραλάβῃ καὶ τοὺς ἄλλους, τοὺς ἐν Φαναρίῳ κατοικοῦντας Ἀρχιερεῖς, καὶ νὰ συνέλθωσι τάχιστα· καὶ οὗτοι μὲν συνήρχοντο.

Μετ' ὀλίγην δὲ ὥραν ἔρχονται εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ὅ,τε Κεσσεδάρης τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ὁ Τζαουσλὰρ Ἐμινής· καὶ οὗτος μὲν διευθύνθη εἰς τὸ μέρος, ἐν ᾧ ἦν ὁ Μέγας Διερμηνεὺς, ἐκεῖνος δὲ εἰς τὸ τοῦ Πατριάρχου. Ἀντὶ λοιπὸν τοῦ Διερμηνέως, ὃν περιέμενεν, ἰδὼν τοῦτον ὁ γέρων ἠλλοιώθη τὸ πρόσωπον. Διέταξε δὲ πάραυτα νὰ φέρωσι τὰ συνήθη δείγματα τῆς ὑποδοχῆς, ἀλλ' ὁ Μουσουλμάνος ἀπεποιήθη νὰ δεχθῇ τι τούτων, εἰπὼν ὅτι περιμένει αὐτὸν (τὸν Πατριάρχην) διὰ νὰ τὸν συνοδεύσῃ εἰς τὸν τόπον ὅπου διετάχθη. Τοῦτο ἀκούσας ὁ ἀοίδιμος ἐγείρεται παρευθὺς, καὶ φορεῖ τὸ ῥάσον του καὶ ἐπανωκαλύμαυχον, καὶ λαβὼν τὴν ῥάβδον ἀκολουθεῖ τὸν Μουσουλμάνον. Καταβαίνων δὲ τὴν κλίμακα λέγει εἰς τὸν δευτερεύοντα ἀνεψιόν του, ἵνα παραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ ὀλίγα χρήματα (διὰ τοὺς θυρωροὺς καὶ ῥαβδούχους, ὡς ἔθος ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν μεγιστάνων) καὶ τὸν ἀκολουθήσῃ.

Ὁ Κεσεδάρης ὡδήγησε τὸν ἀοίδιμον εἰς τὸ κατὰ τὸ Βυζάντιον λεγόμενον Παράλιον ἐξώστεγον (Γιαλὶ Κιόσκι)· κἀκεῖθεν εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ παλατίου, ὅπου κεῖται ἡ περιοχὴ τῶν οἰκημάτων (ναταγερὲς) τοῦ Ἀρχικηπουροῦ (Βοσταντζίμπαση). Οὗτος βλέπων τὸν μετ' ὀλίγον μαρτυρήσοντα πρεσβύτην παρηγόρησεν αὐτὸν διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου ἔκπτωσιν, λέγων ὅτι ὁ Σουλτάνος ὁ τρὶς ἀναβιβάσας εἰς τὴν Πατριαρχείαν, ἐκεῖνος θέλει καὶ πάλιν γρήγορα τὸν ἀναβιβάσῃ. Διέμεινε δὲ αὐτόθι τόσον χρόνον, ὅσον οἱ ἐπιστατοῦντες ἐνόμιζον ἱκανὸν πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Πατριάρχου. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τινες προσελθόντες ἐπηρώτων αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς τίνες οἱ τῆς ἀποστασίας ἀρχηγοί· ὁ δὲ γέρων ἐσιώπα. Καί τινες ἐβασάνισαν αὐτὸν προσπεσόντες, οἱ δὲ καὶ πρὸς ἄρνησιν τῆς πίστεως προσεκάλουν. Ὁ δὲ Ἱερομάρτυς «*μάτην*, εἶπε, *κοπιάζετε· ὁ Πατριάρχης τῶν Χριστιανῶν ἀποθνήσκει Χριστιανός*».

Μετ' ὀλίγον ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸν ἀοίδιμον ὁ ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς, καὶ τὸν εἶπεν ὅτι ἔχει διαταγὴν νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον.

Κατέβησαν λοιπὸν διὰ τοῦ παραλίου Ἐξωστέγου (Γιαλὶ-Κιόσκι) εἰς τὴν παραλίαν, ὅπου ἦν προητοιμασμένος πολὺς ἀριθμὸς τρικώπων ἀκατίων, εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων εἰσήρχοντο ἀνὰ 4 ἢ 5 σωματοφύλακες. Τότε διατάττονται νὰ χωρισθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ οἱ παρακολουθήσαντες οἰκεῖοι· κἀκεῖνοι πενθοῦντες καὶ δακρύοντες κρουνηδὸν κατησπάσθησαν τὴν δεξιὰν τοῦ πατρὸς, καὶ αὐτὸς εὐλόγησεν αὐτοὺς, καὶ εὐθέως ἐμβιβάζεται εἰς τὸ διωρισμένον δι' αὐτὸν ἀκάτιον. Εἰσῆλθε δὲ ἐν αὐτῷ συναμα καὶ ὁ ἐπὶ τῶν Στρεβλώσεων (Κοτσίμπασης), καὶ εὐθὺς περιεκύκλωσαν τὸ θήραμα τὰ φέροντα τοὺς σωματοφύλακας ἀκάτια, τὰ δὲ καὶ προῆγον, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ φρουράρχου, καὶ ἀπάγεται εἰς τὸν τεταγμένον τόπον τοῦ μαρτυρίου. Ὅτε δὲ ἔφθασαν παρὰ τὴν ἀποβάθραν τοῦ Φαναρίου, ἰδὼν ὁ Πατριάρχης ἀθρόαν πληθὺν Ὀθωμανῶν συνηγμένην ἐπὶ τῆς πλατείας (ὅπου πολλάκις καρατομοῦσι τοὺς καταδίκους) εἶπέ τι (ἴσως τὸ τοῦ Ψαλμοῦ, «*Ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα*»). «Τί σὺ λέγεις»; (ἠρώτησεν ὁ σύμπλους ὁ καλός). Ὁ δὲ Πατριάρχης ἔδειξε τὸ πλῆθος. Κἀκεῖνος (φοβηθεὶς μήπως ὑπὸ φόβου πρὸ τῆς τιμωρίας ἀποθάνῃ)· «Ἀλλ' οὗτοι (λέγει) δὲν στέκουσι διὰ σὲ συνηγμένοι».

Ἐξελθὼν τοῦ ἀκατίου καὶ ὀλίγα βήματα προχωρήσας, ἔκλινε τὰ γόνατα καὶ τὴν κεφαλὴν (ἕτοιμον πρὸς ἀποτομὴν), ὁ δὲ Στρεβλωτάρχης πλήξας αὐτὸν διὰ τοῦ ποδὸς, «Ἀνάστα, (εἶπε) βάδιζε», καὶ καλεύομενον πρὸς ἀνέγερσιν ἐβοήθησε προτείνας τὴν χεῖρα. Ὀλίγα βήματα προχωρήσαντες, εἰσῆλθον εἰς τὴν πύλην τοῦ Φαναρίου, ὅπου ἵστατο καὶ ὁ φρούραρχος προελθὼν, καὶ φθάνει πρὸς αὐτὸν ἀγγελία ἐκ τοῦ οὐμακρὰν ἀπέχοντος Πατριαρχείου, ὅτι ἡ ἐκλογὴ τοῦ νέου Πατριάρχου δὲν ἦν εἰσέτι πεπεραιωμένη καὶ νὰ ἀναβλῃθῇ πρὸς ὀλίγον ἡ ἐκτέλεσις τῆς τιμωρίας. Αὐτοῦ λοιπὸν ἐκράτησαν ἐπὶ μικρὸν τὸν μέγαν τῆς εὐσεβείας ἀθλητήν· καὶ πάλιν ἐβάδιζον. Ὡς δὲ ἦλθον πρὸς τὸ ἄναντες λιθόστρωτον τῆς εἰς τὰ Πατριαρχεῖα φερούσης λεωφόρου, μηκέτι δυνάμενον περιπατεῖν τὸν γηραιὸν προσελθόντες δύο τῶν συνοδευόντων σωματοφυλάκων, ἐκράτουν αὐτὸν ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων, ἕως ἀνέβησαν μέχρι τῶν προπυλαίων, ὅπου ἵστανται θύραι τρεῖς, μία μὲν δεξιόθεν ἀναβαίνοντος, ἥτις ἄγει εἰς τὴν περιοχὴν τῶν δωμάτων τῶν Πατριαρχικῶν, ἑτέρα δ' ἀριστερόθεν ἡ φέρουσα εἰς τὴν εὐρύχωρον αὐλὴν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ μέση τέλος ἡ τῶν οἰκημάτων τῶν κλειρικῶν. Ταύτης ἔμπροσθεν ὑπῆρχε διατεταγμένον νὰ θυσιασθῇ ὁ Μέγας ἀρχιερεὺς πρὸς ἀτίμωσιν καὶ καταισχύνην ἔνθεν μὲν τῶν κατὰ καιροὺς Πατριαρχῶν, ἑτέρωθεν δὲ τῶν ἐκκλησιαζομένων Χριστιανῶν, ὡς ἐνόμιζον οἱ φονεῖς! ἀγνοοῦντες ὅτι προσφυέστερον καὶ λαμπρότερον τόπον τῆς ἀοιδίμου τελειώσεως τοῦ Πατριάρχου δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκλέξωσιν. *Ἔξω τῆς πύλης* τοῦ Πατριαρχείου, *καὶ ἔξω τῆς πύλης* τοῦ περιβόλου τῆς Ἐκκλησίας ἔπρεπε νὰ πάθῃ ὁ Πατριάρχης πρὸς καύχημα τῆς πίστεως καὶ παράδειγμα καρτερίας μαρτυρικῆς ἀνεπίληπτον καὶ ἀείμνηστον καὶ διὰ τοὺς Πατριάρχας καὶ διὰ τοὺς ἄλλους Χριστιανούς.

Αὐτοῦ λοιπὸν κατὰ πρῶτον ἔστησαν, ὡς σφάγιον πρὸ τοῦ βωμοῦ, κρατήσαντες πρὸς ὀλίγον ὃν ἐπροθυμοῦντο νὰ κρεμάσωσιν ὡς μαθητὴν τοῦ κρεμασθέντος ἐπὶ ξύλου. Ἕως δὲ νὰ ἑτοιμάσωσιν οἱ δήμιοι τὰ πρὸς ἀγχόνην, παρέκλινον αὐτὸν πρὸς τὸ πλησίον οἰκημάτιον τῶν ῥαβδούχων, καὶ μετ' ὀλίγην ὥραν ἐξαγαγόντες παρέδωκαν τοῖς παρισταμένοις δημίοις· καὶ οὗτοι ἐπιπεσόντες ἔσυρον πρὸς τὴν κρεμάστραν. Ἐν δὲ τούτῳ πίπτει τὸ κάλυμμα τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ κεφαλῆς (οἱονεὶ παραχωροῦν εἰς τὸν ἀμάραντον στέφανον τοῦ μαρτυρίου), καὶ ὁ φρούραρχος διέταξεν εὐθὺς νὰ ἐπιτεθῇ πάλιν τὸ καλυμμαύχιον (ἵνα τάχα ἐν ὁλοκλήρῳ τῷ σχήματι παραδειγματισθῇ κρεμάμενος

(α) Οὗτος, ὡς ἐῤῥέθη ἀνωτέρω, μετέβη εἰς τὴν Πύλην καθ' ἣν ἔλαβε διαταγὴν, καὶ ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν δίδωσιν αὐτῷ τὸ διάταγμα τὸ ὁρίζον νέου Πατριάρχου ἐκλογὴν καὶ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ πρώτου, ὡς ἀπίστου καὶ ἐπιβούλου· διὸ καὶ ἀπηγχονίσθη. Ὁ δὲ Μέγας Διερμηνεὺς ἀναγνοὺς τὸ διάταγμα, ὑπέβαλε τὴν παρατήρησιν πρὸς τὸν Ὑπουργὸν, μήπως οἱ πρὸς ἐκλογὴν Πατριάρχου συναχθησόμενοι Ἀρχιερεῖς, ἀκούσαντες ὡς τετελεσμένον ἤδη τὸ, ἀπηγχονίσθη, φοβηθέντες δὲν δεχθῶσι κἀνεὶς τὴν Πατριαρχείαν. Μετεβλήθη λοιπὸν ἡ λέξις εἰς τὸ, ἐτιμωρήθη.

οὗτος ὁ κακοῦργος !) *Καὶ οὕτω τέλειον καὶ κατὰ σχῆμα φέρουσι τὸ τέλειον θῦμα* τοῦ μαρτυρίου πρὸς τῷ τῆς ἀγχόνης σχοινίῳ, ὅπερ εἶχον ἐξηρτημένον ἀπὸ ξύλων παχέων, ὑπεράνω τῆς μέσης θύρας πρὸς τὸ γείσωμα τοῦ τοίχου ἰσχυρῶς ἐμπεπηγμένων. Ὁ δὲ Πατριάρχης ἐκτείνας τὰς μὲν χεῖρας εἰς εὐλογίαν τοῦ Ὀρθοδόξου πληρώματος, τὰ δὲ ὄμματα εἰς τὸν οὐρανόν, *Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ*, (ἀνεβόησε), *δέξαι τὸ πνεῦμά μου*· καὶ δεξάμενος τὴν ἀγχόνην, ἀπέπτη νικηφόρος εἰς τὴν ἐν οὐρανοῖς θριαμβεύουσαν Ἐκκλησίαν τῶν πρωτοτόκων, ζήσας ἐπὶ γῆς ἔτη ἓξ καὶ ἑβδομήκοντα. Καὶ πάραυτα προσελθὼν ὁ Φρούραρχος, ἔτι ἀσπαίροντος τοῦ νεκροῦ, ἀνήρτησεν ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ τὴν αἰτίαν τῆς καταδίκης λέγουσαν, ὅτι « *οὗτος ὁ ἀποστάτης πρωταίτιος ἐγένετο καὶ συμμέτοχος καὶ συμπατριώτης τῶν ἐπαναστατῶν* » (α)· καὶ τοῦτο πράξας, ἀνεχώρησε σοβαρῶς ὁ θανατουργός· διεσκεδάζετο δὲ καὶ ὁ πολὺς ὄχλος τῶν Ὀθωμανῶν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ βλασφημοῦντες, καὶ καταρώμενοι « *ὃν εὐλόγησεν ὁ Κύριος* ».

Κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν ὥραν, καθ' ἣν ἐξετελεῖτο ἡ δραματικὴ αὕτη σκηνή, μόλις ἤδη περαιωθείσης ἄνω ἐν τοῖς πατριαρχείοις τῆς τοῦ νέου Πατριάρχου ἐκλογῆς (Εὐγενίου τοῦ ἀπὸ Πισσιδίας, ἄκοντος καὶ δακρύοντος ἐπινεύσαντος)· ἐν ᾧ συνέχαιρον αὐτῷ οἱ παρόντες Ἀρχιερεῖς καὶ κληρικοί, καὶ ὅσοι συνῆλθον τῶν κοσμικῶν, ἐξαίφνης ἀκούεται φωνὴ « *Ἐκρέμασαν τὸν Πατριάρχην* »· καὶ πάντες ἔντρομοι ἀναστάντες, ἠρώτων, ἐμάνθανον, ἔφρισσον, ἐκόπτοντο, καὶ ἦν θρῆνος καὶ κλαυθμὸς πολύς. Δὲν ἐγνώριζον δὲ καὶ τὰ λοιπὰ θύματα τῶν ἀρχιερέων, ὅτα κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς ἄλλα μέρη τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐτελείωσαν μετὰ τοῦ Πατριάρχου τὴν αὐτὴν τοῦ μαρτυρίου ὁδόν (β).

Τὸ δὲ σῶμα τοῦ ἱερομάρτυρος Πατριάρχου ἔμενεν ἀνηρτημένον δι' ὅλων τριῶν ἡμερῶν, τηρούμενον ὑπὸ φυλάκων. Ὅθεν, καί τοι σπουδάσας παντοιοτρόπως νὰ τὸ ἐξαγοράσῃ διὰ μεγάλης ποσότητος χρημάτων πρὸς ἐνταφιασμὸν ὁ τῆς Πατριαρχείας διάδοχος μακαρίτης Εὐγένιος, μάτην ἐκοπίασε· καθότι εἶχον διατάξει οἱ Τοῦρκοι νὰ ῥιφθῇ τὸ σῶμα εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ νὰ γείνῃ ἄφαντον. Ἠγνόουν δὲ ὅτι οὕτως ἐπλήρουν τὸ νεῦμα τῆς θείας βουλῆς, ἥτις διὰ τῆς θαλάσσης ἔμελλε νὰ πέμψῃ τὸ ἠτιμωμένον ἐκεῖνο λείψανον εἰς ἄλλην χώραν εὐδαίμονα καὶ χριστιανικὴν ἵνα κηδευθῇ ἐνδόξως καὶ ὁσίως καὶ βασιλικῶς.

Ἔτι δὲ κρεμαμένου, συνήρχοντο καθ' ἡμέραν πλῆθος Ὀθωμανῶν πρὸς τὴν θέαν αὐτοῦ· οὐδ' ἔμενεν οὐδεὶς σχεδὸν τῶν ἐν τῇ Πόλει Ὀθωμανῶν, ὅ τις δὲν ὑπῆγε νὰ τὸ θεωρήσῃ αὐτοψεί· καὶ πολλοὶ τούτων ἀναγινώσκοντες τὸ της καταδικης ἔγραφον ἔλεγον, ὅτι ἐὰν τὰ περιεχόμενά εἰσιν ἀληθῆ, δικαίως ἔπαθεν· ἄλλως δὲ, οὐκὶ εἰς τοὺς καταδικάσαντας αὐτόν, οἵτινες δώσουσι λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Ἐκ δὲ τῶν ἐρχομένων Τουρκισσῶν γραΐδιά τινα, κρατοῦντα ῥαβδίον διὰ τὸ γῆρας, πλησιάζοντα ἐῤῥάβδιζον τὸν νεκρόν. Καὶ ὁ Σουλτάνος αὐτὸς (ὡς λέγουσι) μετημφιεσμένος παρῆλθεν ἀπὸ μακρόθεν, ἵνα τοῦτον ἴδῃ ἐκ τοῦ διαβατικοῦ. Ὁ δὲ τότε Μέγας Βεζύρης, Βεντερλῆς Ἀλῆ-Πασᾶς (α) καὶ ἔστη, ὁ ἐλθὼν ἐπισήμως ἔφιππος, καὶ θεωρήσας τὸν νεκρὸν σκυθρωπὸς, ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν ἐπειπών, *ὦ τῆς ἀδικίας !*

Τῶν δὲ Χριστιανῶν καὶ μάλιστα τῶν ἐντὸς τοῦ τείχους, οὐδεὶς ἐφαίνετο καθ' ὁδόν, ἀλλ' ἔμενον ἕκαστος εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν ὑπὸ φόβου, κεκλεισμένων τῶν θυρῶν. Μόνοι οἱ τότε Κατόλικοι τοῦ Γαλατᾶ ἐπέχαιρον εἰς τὴν τοσαύτην τῆς Ἐκκλησίας συμφορὰν καὶ οἱ φράγορες αὐτῶν ἔψαλλον τὸ Te Deum (Δοξολογίαν), ὡς ἔμαθον, ὅτι ἐκρεμάσθη ὁ Πατριάρχης τῶν Γραικῶν ! ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον.

(α) Τέσσαρας ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα ἐζήτησεν ὁ Ἀργισκιράπης παρὰ τοῦ Σεχοὺλ-Ἰσλάμη ῥήτραν (φετφᾶν) εἰς νομικὴν καταδίκην τοῦ Πατριάρχου, ὡς συνενόχου καὶ αἰτίου μάλιστα τῆς ἐπαναστάσεως τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ Πελοποννησίων. Ὁ εὐσυνείδητος Τοῦρκος ἐζήτησεν ἀποδείξεις τοῦ ἐγκλήματος· καὶ ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχον ἀπῃρνήθη τὸ ζητούμενον, ἐπειπὼν ἐμβριθῶς, ὅτι ὁ νόμος οὐδέποτε τιμωρεῖ τοὺς ἀθῴους ἀντὶ τῶν ἐνόχων αὐτῶν συγγενῶν. Ὅθεν αὐτὸς μὲν ἐστάλη εἰς ἐξορίαν, καὶ ἀπαχθεὶς διὰ νυκτὸς ἐθανατώθη πλησον Χαλκηδόνος· ἐξέδωκε δ' εὐθὺς τὴν ἀπόφασιν ὁ γενόμενος διάδοχός του. Οὗτος δὲ μετὰ τρεῖς μῆνας (τὸν Ἰούνιον), βλέπων ἑαυτὸν κινδυνεύοντα ἐζήτησεν ἄδειαν ν' ἀπέλθῃ εἰς Μέκκαν καὶ Μέδιναν προσκυνήσων τὰ ἱερὰ τοῦ Μωάμεθ. Ἐν ᾧ δ' ἔπλεε παρὰ τὴν Χῖον εἰς τὰς Ἀγνεύσας νήσους ἐμπίπτει τὸ πλοῖον εἰς τὸν στόλον τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες λαβόντες τὸν Σεχοὺλ-Ἰσλάμην (μηδὲν εἰδότες ὅτι αὐτὸς ἐξέδωκε τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀγχόνης τοῦ Πατριάρχου), ἐκρέμασαν αὐτὸν ἀπὸ τῆς κεραίας τοῦ πλοίου. Ταῦτα καὶ ἄλλα δείγματα τῆς θείας δίκης ἔχει ἡ Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως (Βλ. Μαθᾶ Κατάλογ. Πατρ. σελ. 285 ἐν σημειώσει).

(β) Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἀπηγχόνισαν τρεῖς τῶν κρατουμένων ἐν τῇ φυλακῇ Μητροπολιτῶν, τὸν Ἐφέσου, τὸν Νικομηδείας, καὶ τὸν Ἀγκύρας, ἀφ' οὗ πολυειδῶς αὐτοὺς ἐβασάνισαν ἵνα ἐξομόσωσιν (ὅρα ἐν § κθ'. τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὸ μνημόσυνον τοῦ Πατρ. κτλ.) Τὸν δὲ Δέρκων, καὶ τὸν Θεσσαλονίκης καὶ τὸν Ἀδριανουπόλεως, καὶ τὸν Τυρνόβου ἀπηγχόνισαν μετὰ ταῦτα περὶ τὸν Ἰούνιον ὁπότε συνέπεσε καὶ ἡ ἐν Ὀδησσῷ ταφὴ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ Πατριάρχου. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει, πρὸς οἷς προστεθέτω καὶ ὁ φόνος τοῦ μακαρίτου Ἐπισκόπου Θεοδωρουπόλεως ἐν τῷ μεγάλῳ Γεύματι (Ἀρναουτ-κιοῦ) καὶ τῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν. Ἐκτὸς δὲ τῆς Βασιλευούσης, ὡς ἐξ ἑνὸς συνθήματος, ἄλλοι ἐθανατοῦντο· οὗτως ὁ σοφὸς ἐκεῖνος καὶ πολλῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ ἀρετῆς ἐγκρατὴς, πρώην Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος ὁ ς', ἀπηγχονίσθη ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ Ἀδριανουπόλει, καὶ ἄλλοι ἀλλαχοῦ, ὡς ὁ Σωζοπόλεως Παΐσιος, ὁ Γάνου καὶ Χώρας Γεράσιμος, ὁ Μυριοφίτου Νεόφυτος, ὁ Μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Ἐπισκόπων καὶ ἄλλων Κληρικῶν, ὁ Κρήτης Γεράσιμος, ἐπίσης μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Ἐπισκόπων καὶ ἄλλων Κληρικῶν καὶ ἄλλοι πολλοί.

(α) Οὗτος λέγεται καὶ Ὀκταήμερος· διότι ἐξαίφνης ἐξωσθέντος τοῦ πρώην Βεζύρου κατὰ τὴν μεγάλην Τρίτην, οὗτος ἀναγορευθεὶς ἐξωρίσθη τῇ Τρίτῃ τῆς Διακαινησίμου, ὡς δεξὶς μέγα μῖσος καὶ ὀργὴν κατὰ τοῦ τότε παραδυναστεύοντος καὶ τὰ μέγιστα πρὸς τῷ Σουλτάνῳ δυναμένου Χαλέτη (ὅστις ὑπῆρχε καὶ ὁ σύμβουλος ὅλων τῶν κατὰ τόπους τραγικῶν σκηνῶν κατὰ τῶν ὑπηκόων Χριστιανῶν). Ὅθεν οὗτος, προλαβὼν τὸν κίνδυνον, ἐξήγαγεν ἐκεῖνον ἐκ τοῦ μέσου.

Τὴν τρίτην ἀπὸ τῆς ἀπαγχονίσεως ἡμέραν ἐπανῆλθον εἰς τὸν ἱερὸν νεκρὸν οἱ δήμιοι, ἐπαγόμενοι κατόπιν εἴκοσιν Ἑβραίους, τοὺς μισαρωτάτους, οἵτινες ἀνέμενον μὲ γυμνοὺς βραχίονας, ἕτοιμοι καὶ πρόθυμοι νὰ ἐκτελέσωσιν ὅ,τι ἂν διαταχθῶσιν. Οἱ δὲ δήμιοι, καταβιβάσαντες τὸν ἱερὸν νεκρὸν ἀπὸ τῆς ἀγχόνης, ἐξεγύμνωσαν ἀπὸ τῶν ἱματίων, ἀφήσαντες μόνον τὸ ἐσώβρακον καὶ ἔπειτα λέγουσι πρὸς τοὺς Ἑβραίους· ἔλθετε, λάβετε τὸν ἐβδελυγμένον τοῦτον κύνα, καὶ σύροντές τον ῥίψατε εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης. Καὶ οὗτοι, πιάσαντες τὸ ἐκ τοῦ λαιμοῦ προσδεδεμένον σχοινίον τῆς ἀγχόνης ἔσυρον τὸν νεκρὸν, ἕως ὅτου ἔφερον εἰς τὴν ἀποβάθραν τοῦ Φαναρίου, κράζοντες καὶ λέγοντες· « *Ταῦτα πάσχουσιν οἱ ἀποστάται ἐχθροὶ τοῦ Σουλτάνου* ». Καὶ αὐτοῦ προσδέσαντες πέτραν εὐμεγέθη εἰς τὸ σχοινίον, ἐμβάλλουσι τὸ πολύαθλον σῶμα εἰς ἀκάτιον, καὶ ἀπαγαγόντες ἐῤῥίψαν αὐτὸ εἰς τὸ μέσον τοῦ Κερατίου Κόλπου, καὶ ὑπέστρεψαν. Ὁ δὲ Πατριάρχης Εὐγένιος κατέβη δακρυῤῥοῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἐτέλεσε τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν μετὰ τῶν παρατυχόντων Ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν.

Ὁ δὲ τοῦ Ἱερομάρτυρος νεκρὸς ὡς ἐῤῥίφθη εἰς τὴν θάλασσαν ἔγειρεν ἄφαντος· ἀλλ' ἔπειτα ἀνέδυ, συνεπιφέρων παρασυρόμερον τὸ σχοινίον, καὶ φερόμενος ὑπὸ τῶν κυμάτων τῇ δε κάκεῖσε, ἕως οὗ περὶ τὸ ἑσπέρας (τῇ 16 Ἀπριλίου) προσελθὼν ἐκολλήθη πρὸς τὰ πλάγια τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ μόνου μείναντος εἰς τὸν λιμένα Ἑλληνικοῦ πλοίου, φέροντος σημαίαν Ῥωσσικὴν, (πάντα δὲ τ' ἄλλα τὰ ἐλλιμενίζοντα ἦσαν ἄλλων Εὐρωπαίων ἐθνῶν), καὶ τοῦτο ὑπῆρχεν ἕτοιμον καὶ αὐτὸ νὰ ἀναπλεύσῃ εἰς Ὀδησσόν. Ὁ δὲ τοῦ πλοίου πλοίαρχος ὠνομάζετο Μαρῆς (Μαρῖνος), Σκλάβος τὸ ἐπώνυμον, τὴν πατρίδα Κεφαλλήν. Εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ πλοῖον εἶχε καταφύγει καὶ ὁ Πρωτοσύγκελος τοῦ Ἱερομάρτυρος, εὐθὺς μετὰ τὴν φρικτὴν τῆς ἀπαγχονίσεως ἡμέραν διαφυγὼν τὸν κίνδυνον. Ὁ γοῦν πλοίαρχος, ὡς εἶδεν ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τὸν νεκρὸν, ἱερατικὸν τὸ εἶδος, πάλλευκον τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ ὀλίγον γένειον, ἐσεβάσθη τὸν πρόσφυγα γυμνὸν καὶ ἄταφον νεκρόν. Βλέπων δὲ καὶ τὸ σχοινίον ὑπώπτευσε μήπως ἦν κανεὶς ἐκ τῶν κρεμασθέντων Ἀρχιερέων, ἢ καὶ αὐτὸς ὁ Πατριάρχης (τὸν ὁποῖον δὲν ἐγνώριζεν ἐκ τοῦ πλησίον). Καὶ εὐθὺς κράζει τὸν Πρωτοσύγκελον, καὶ τὸν ἐρωτᾷ, « ἂν γνωρίζῃ τὸν νεκρόν ». Ἐκεῖνος δὲ, μόλις ἰδὼν ἀνέκραξεν· « *Ὁ Πατριάρχης μου, ὁ Πατριάρχης* »· καὶ ἐθρήνει γοερῶς.

Ὁ δὲ εὐσεβὴς πλοίαρχος, « σιώπα, τῷ λέγει, μὴ κλαίῃς· τὸν λαμβάνομεν καὶ αὐτὸν συνταξειδιώτην ». Καὶ ἅμα νυκτὸς ἐπελθούσης, ἀνεβίβασε τὸ ἱερὸν λείψανον εἰς τὸ πλοῖον καὶ περιτειλίξας εἰς σινδόνα, κατεβίβασεν εἰς τὰ κάτω τοῦ πλοίου ἐπὶ τοῦ ἔρματος (σαβούρας), καὶ τῇ ἐπαύριον εὐθὺς, ὄρθρου βαθέος, ἔχων ἕτοιμα τὰ ἀναγκαῖα ναυτιλιακὰ ἔγγραφα, ἐξέπλευσε διὰ τὴν Ὀδησσόν, φορτίον φέρων ὀλίγον καὶ τιμαλφέστατον.

Ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐπικρατοῦντας ἐναντίους ἀνέμους μόλις μετὰ πλοῦν εἰκοσιτεσσάρων ἡμερῶν προσωρμίσθη ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς Σκλάβος εἰς τὸν λιμένα τῆς Ὀδησσοῦ, φέρων ἐν τῷ πλοίῳ τὸν νεκρὸν τοῦ Πατριάρχου, ὁποῖον αὐτὸν παρέλαβε (καὶ ὁποῖος, καὶ εἰς τὴν τριήμερον κρεμάθραν διετηρήθη), ἄσηπτον, ἀκέραιον καὶ κατὰ πάντα ἀλώβητον. Καὶ πάραυτα εἰδοποιήθη περὶ τῆς ἀφίξεως τοῦ ἱεροῦ λειψάνου ὁ θεοσεβέστατος καὶ φιλέλλην Κόμης Ἀλέξανδρος Θεοδωρίδης ὁ Λανζερὼν (γενικὸς ὢν τότε Διοικητὴς τῆς Μικρᾶς Ῥωσσίας), ὅστις καταβὰς εὐθὺς εἰς τὸν λιμένα, μετεκάλεσε πάντας τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν ἐν Ὀδησσῷ σεσωσμένων Κωνσταντινουπολιτῶν καὶ ἄλλων Ἑλλήνων, ὅσοι ἐκ τοῦ πλησίον ἐγνώριζον ἔτι ζῶντα τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον, καὶ ἐξ αὐτῶν δέ τινας τῶν ἐκ Σταυροδρομίου Κατολίκων, τοὺς γνωριμωτέρους, (ἵνα καὶ αὐτοὶ γνωρίσαντες συνομολογήσωσι). Καὶ συναθροισθέντες, ὡς εἶδον τὸν νεκρὸν προκείμενον ἐπὶ τῆς παραλίας, δακρύοντες ἀνεκάλουν τὸν κοινὸν τῶν ὀρθοδόξων πατέρα, καὶ τοῦτον αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι πάντες συνωμολόγουν. Γράφεται λοιπὸν αὐτίκα μαρτυρικὴ ἔκθεσις, πάντων ἰδίαις χερσὶν ἐνσφραγίστως ὑπογραφέντων, καὶ πέμπει τὸ γράμμα αὐθημερὸν ὁ Λανζερὼν εἰς Πετρούπολιν δι' ἐκτάκτου ταχυδρόμου, ἀναγγέλλων τὸ πρᾶγμα πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, τὸ δὲ λείψανον μετεκομίσθη ἐκ τοῦ λιμένος εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον (κατὰ τὸ σύνηθες), καὶ ἐμβληθὲν ἐντὸς καθαροῦ κιβωτίου ἀπετέθη εἰς τόπον ἐπίσημον, ὅπου δι' ὅλου τοῦ ἡμερονυκτίου ἔκαιον λαμπάδας καὶ δύω ἱερεῖς, ἐξ ὑπαλλαγῆς παριστάμενοι, ἀνεγίνωσκον νυκτὸς καὶ ἡμέρας τὸ Εὐαγγέλιον.

Ὁ δὲ ἀείδιμος Αὐτοκράτωρ πληροφορηθεὶς τὴν ἀγγελίαν ἐδάκρυσε, καὶ διέταξεν εὐθὺς μεγαλοπρεπῆ καὶ ἀξιόχρεων τὴν κηδείαν τοῦ κοινοῦ τῶν Ὀρθοδόξων Πατρὸς καὶ δώροις βασιλικοῖς ἐτίμησε τὸ λείψανον, πέμψας ἱερὰν στολὴν ὁλόχρυσον Πατριαρχικὴν, καὶ μίτραν πολυτιμοτάτην, καὶ ἐγκόλπιον ἀδαμαντοκόλλητον, ἅτινα, κομισθέντα διὰ τοῦ ταχυδρόμου, περιέβαλον οἱ ἱερεῖς τὸν νεκρὸν, καὶ μετέθηκαν αὐτὸν εἰς λάρνακα πολύτιμον, ἕτοιμον εἰς ἐκφορὰν πρὸς κηδείαν, ἥτις ἐγένετο κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον.

Ἅμα τῇ πρωΐᾳ τῆς 17 Ἰουνίου (1821) ἤρχισαν νὰ σημαίνωσιν οἱ κώδωνες τῶν Ἐκκλησιῶν. Καὶ παρευθὺς ὁ Κόμης Λανζερὼν, καὶ πᾶσαι αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ Ἀρχαὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν ἔξω τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου αὐλὴν, ὅπου ἔκειτο ὑψηλὴ ἡ λάρναξ τοῦ νεκροῦ, περιεστοιχισμένη ὑπὸ ἱερέων καὶ λαμπάδων καὶ θυμιαμάτων εὐωδῶν. Ἀκολούθως ἦλθεν ὁ ἱερὸς κλῆρος μετὰ τριῶν Ἀρχιερέων, τοῦ Δρύστρας Κυρίλλου, τοῦ Εἰρηνουπόλεως Γρηγορίου, καὶ τοῦ Βενδερίου καὶ Ἀκερμανίου Γρηγορίου, καὶ ψαλέντος τοῦ Τρισαγίου, ἐπάραντες οἱ ἱερεῖς τὴν λάρνακα ἐπέθηκαν ἐφ' ἁμάξης, καὶ εὐθὺς ἤρχισαν οἱ κώδωνες ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς πόλεως νὰ σημαίνωσι συντονώτερον τὸ πένθιμον. Συγχρόνως δὲ καὶ ὅλα τὰ ἐν τῷ λιμένι τῆς Ὀδησσοῦ βασιλικὰ καὶ ἐμπορικὰ πλοῖα, ἔχοντα τὰς σημαίας ἀναπεπταμένας κατὰ τὸν πένθιμον τρόπον, ἤρχισαν τὸν κανονοβολισμόν· καὶ τὰ μὲν

βασιλικὰ ἐκανονοβόλησαν ἀνὰ 101, ὁμοίως καὶ τὸ φρούριον τῆς ξηρᾶς, τὰ δὲ ἐμπορικὰ πλοῖα ἀνὰ 51. Ἐν δὲ τούτῳ ἤρξατο τῆς πορείας καὶ ἡ ἐκφορὰ κατὰ τὴν ἑξῆς ἀκολουθίαν.

Πρῶτος προεπορεύετο μέγας ἀργυρόχρυσος Σταυρὸς μετὰ φαναρίων πολυφώτων ὑψηλῶν, φερομένων ὑπ' ἀναγνωστῶν στιχαροφορούντων· κατόπιν ἠκολούθουν αἱ σημαῖαι τῶν Ἐκκλησιῶν· ἐφεξῆς τέσσαρες διάκονοι ἐβάσταζον τὸ πῶμα (σκέπασμα) τῆς λάρνακος, καὶ τούτων κατόπιν ἄλλος διάκονος ἐκράτει ὑψηλὴν τὴν ἱερατικὴν ῥάβδον, καὶ δύο ἄλλοι πλησίον ἔφερον ἐπὶ χρυσῶν προσκεφαλαίων, ὁ μὲν τὸν ἱερὸν μανδύαν ὁ δὲ τὸ ἀρχιερατικὸν ἐγκόλπιον· κατόπιν ἐβάδιζον οἱ ψάλται τῆς Ἐκκλησίας μεθ' ὅλου τοῦ χοροῦ, ψάλλοντες τὸ νεκρώσιμον· εἶτα ἀργυροῦν διβάμβουλον (κηροπήγιον) φέρον λαμπάδα ὑψηλὴν, καὶ ἑξῆς ὁ ἱερὸς κλῆρος· πρῶτον οἱ μοναχοί, εἶτα οἱ ἱεροδιάκονοι καὶ μετέπειτα οἱ ἱερεῖς καὶ ἀρχιμανδρῖται, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ τρεῖς Ἀρχιερεῖς, προπορευομένων διακόνων φερόντων δικηροτρίκηρα καὶ θυμιατήρια· κατόπιν δὲ τῶν Ἀρχιερέων ἐπηκολούθει ἡ λάρναξ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου ἐφ' ἁμάξης ἑλκομένης ὑπὸ ἵππων ἐξ μελανοσκεπῶν, οὓς ἐκράτουν ἐξ ἱπποκόμοι μελανοφόροι. Πρὸς δὲ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς ἁμάξης ἵσταντο τέσσαρες διάκονοι, κρατοῦντες θυμιατήρια καὶ θυμιάζοντες ἀδιακόπως· ἐξ δὲ ἱερεῖς, ἀνὰ τρεῖς ἑκατέρωθεν τῆς ἁμάξης, ἐκράτουν ἐπὶ τῆς λάρνακος οὐρανὸν ἐκ κοκκίνου ὁλοσηρίκου (βελούδου) ἐν ὁλοχρύσοις κροσσωτοῖς, καὶ δώδεκα τῶν ἐπισήμων Ὀθησσινῶν ἐκράτουν λαμπάδας μεγάλας ἀνημμένας.

Κατόπι δὲ τῆς ἁμάξης ἤρχετο ὁ Κόμης Διοικητὴς καὶ πᾶσαι αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ Ἀρχαὶ μετὰ τῶν ἐπισήμων Ἑλλήνων Πριγκήπων τε καὶ ἄλλων εὐγενῶν, τῶν ἔκ τε Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐκ τῆς Μολδοβλαχίας τότε καταφυγόντων εἰς Ὀθησσὸν, καὶ ἑξῆς ἐπηκολούθει πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ, ἄνδρες, γυναῖκες, παιδία, φέροντες πάντες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τὸ σημεῖον τοῦ πένθους. Ἀπὸ δὲ τῆς θύρας τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου μέχρι τῆς θύρας τοῦ τῆς Μητροπόλεως ναοῦ, μιᾶς ὥρας ἀπέχοντος, σειραὶ στρατιωτῶν ἑκατέρωθεν ἀπετείχιζον τὴν ὁδὸν, ἔφιπποι δὲ κοζάκοι καὶ χωροφύλακες διετήρουν τὴν εὐταξίαν τῆς παρατάξεως. Οἱ δὲ θεωροὶ παντοίας τάξεως καὶ ἐκ πασῶν τῶν θρησκειῶν (πλὴν τῶν Ἑβραίων, οἵτινες κατὰ διαταγὴν ἔμενον κεκλεισμένοι εἰς τὰς οἰκίας των) πανταχόθεν περιχυθέντες, ἐστενοχωροῦντο περὶ τὴν ὁδόν. Ἐστάθη δὲ ἡ παράταξις εἰς τρία διάφορα τῆς πόλεως μέρη, καὶ οἱ τρεῖς Ἀρχιερεῖς ἀνέγνωσαν ἕκαστος εἰς τὴν στάσιν ἀνὰ ἓν Εὐαγγέλιον.

Ἐν τοιαύτῃ πομπῇ καὶ παρατάξει ἐφέρθη τὸ Πατριαρχικὸν σκῆνος εἰς τὴν Καθεδρεύουσαν Γραικορωσσικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Μεταμορφώσεως, καὶ ἐτέθη κομισθὲν ὑπὸ ἱερέων ἐπὶ ὑψηλοῦ καταφάλκου, καταχρύσου καὶ βαρυτίμου, κατασκευασθέντος δαπάνῃ τῆς ἀοιδίμου μητρὸς Αὐτοκρατορίσσης Μαρίας Θεοδωρίδος. Τέσσαρες Διάκονοι σταθέντες πρὸς τὰς τέσσαρας στήλας τοῦ καταφάλκου, ἐθυμίαζον ἀδιακόπως· δώδεκα δὲ μεγάλα μανουάλια μὲ κηροὺς ὑψηλοὺς ἔκαιον περὶ τὸ λείψανον ἄχρι τέλους, καὶ ὅλη ἡ Ἐκκλησία ὑπῆρχε κατάφωτος καὶ ὁλολαμπής.

Ἀποτεθέντος δὲ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου, ἤρχισεν εὐθὺς ἡ θεία λειτουργία, ἣν ἐτέλεσεν ὁ Πρωτοπρεσβύτερος τῆς Ἐκκλησίας μετὰ καὶ ἄλλων ἱερέων συλλειτουργούντων. Μετὰ δὲ τὸ τέλος αὐτῆς ἐψάλη πᾶσα ἡ νεκρώσιμος Ἀκολουθία, καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς περιϊστάμενοι περὶ τὸν ἱερομάρτυρα Πατριάρχην, ἀνεγίνωσκον, ἕκαστος κατὰ μέρος, τὰ τεταγμένα Εὐαγγέλια. Μετὰ δὲ τὸ τέλος τῆς Ἀκολουθίας, ἀσπασθέντες τὸ ἱερὸν λείψανον οἵ τε Ἀρχιερεῖς καὶ ὅλος ὁ κλῆρος, ἀνεχώρησαν· τὸ δὲ λείψανον ἔμενε τρεῖς ἡμέρας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ, ὅπου ἀδιακόπως συνέτρεχον πλῆθος λαῶν ὀρθοδόξων, ἀφικομένων ἐξεπίτηδες εἰς Ὀθησσὸν πανταχόθεν ἔκ τε τῆς μικρᾶς Ῥωσσίας, καὶ ἐκ τῆς Μόσχας, καὶ ἀπὸ Βασσαραβίας, καὶ Ταυρίδος, καὶ Μολδοβλαχίας, καὶ ἠσπάζοντο μετὰ δακρύων εὐλαβείας καὶ πένθους τὸν ἱεροάθλον νεκρόν. Καὶ ὅλως δὲ συνήγαγεν ἡ φήμη παντοίων φυλῶν συῤῥοήν. Ἕλληνες, Ῥῶσσοι, Κοζάκοι, Γεωργιανοὶ, Δάκες, Τάταροι (χριστιανοὶ), χιλιάδες πολλαὶ, αἵτινες ἐστενοχωροῦντο καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ ἐκτὸς ὑπὸ σκηναῖς διαμένοντες. Δι' ὅλων δὲ τῶν τριῶν τούτων ἡμερῶν ἱερεῖς καὶ διάκονοι νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἀλληλοδιαδόχως ἀνεγίνωσκον τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια.

Κατὰ δὲ τὴν 19 Ἰουνίου, ὥραν 8 Π. Μ. ἤρχισαν νὰ σημαίνωσιν οἱ ἱεροὶ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν· συνελθόντων δὲ τῶν Ἀρχιερέων καὶ τοῦ κλήρου παντὸς καὶ πλήθους λαοῦ, ἐτελέσθη ἡ θεία λειτουργία περὶ τὴν 10 ὥραν, καὶ ἐπὶ τέλους τὸ Τρισάγιον τοῦ μνημοσύνου. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ σοφώτατος Ἱεροδιδάσκαλος Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων ἐξεφώνησε τὸν θαυμάσιον ἐκεῖνον ἐπιτάφιον λόγον. Μετὰ δὲ τὸ τέλος πάλιν τὸ Τρισάγιον, καὶ Ἀπόλυσις.

Ἔπειτα δὲ μετὰ τῆς αὐτῆς παρατάξεως μετεκομίσθη τὸ ἱερὸν λείψανον ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Μεταμορφώσεως εἰς τὴν Γραικικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Τριάδος (ὡς Γραικοῦ τοῦ Πατριάρχου ὄντος)· καὶ ψαλέντος Τρισαγίου, ἐτάφη εἰς τὸ προητοιμασμένον μνημεῖον ἐν τῇ αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ καταντικρὺ τῆς Ὡραίας Πύλης τοῦ πρὸς νότον παρεκκλησίου, τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος. Ἐπὶ δὲ τοῦ μνήματος ἐτέθη τετράγωνον ὑψηλὸν μονόλιθον, κατὰ τὸν τρόπον τῶν Βασιλικῶν Μαυσωλείων· ἐπάνωθι δὲ τούτου ἐστάθη ὁ διάχρυσος οὐρανὸς (τὸ καταφάλκον), ὅπου ἵσταται καὶ μέχρι σήμερον (α).

Ἐπὶ δὲ τοῦ παρὰ τῷ μνήματι τοίχου τῆς ἐκκλησίας ἀναγινώσκονται, εἰς μεταλλίνην πλάκα κεχρυσωμένην ἐγγεγραμμένα, τὰ ἑξῆς τρία ἐπιγράμματα, πεποιημένα καὶ ταῦτα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἱεροδιδασκάλου Κωνσταντίνου τοῦ Οἰκονόμου.

(α) Τὰ περὶ τὴν κηδείαν τοῦ Πατριάρχου βλέπε πλατύτερον καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Πρωτοσυγκέλου Ἀμβροσίου Φραντζῆ Ἐπιτομῇ τῆς ἱστορίας τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος (Τόμ. Γ. σελ, 243—249), συνερανισθέντα ἅπαντα ἐκ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Πετρουπόλεως (1821 Σεπτεμβρίου ἡ), καὶ ἐκ τῆς Γαλλικῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, συγγραφείσης ὑπὸ τοῦ Πουκεβίλ. σελ. 104 καὶ 110.

αΘείου Γρηγορίου Πατριάρχεω πᾶσα μὲν Ἑλλὰς,
Πᾶς δὲ νεὼς τελέθει μνῆμά τε καὶ τέμενος·
Σῶμα δ' ἀεθλοφόρον παραδόξως ἔσχεν Ὀδησσὸς
Ἐκ Βυζαντιόθεν, θαῦμα μέγ' ἐσσομένοις.
Ὡς γὰρ ζὼς ὁ νέκυς διενήξατο κύματα Πόντου·
Σῆμ' ἀναδυομένης Ἑλλάδος ἐξ ἀβύσου.

—c—

Τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦτο μὲν
τὸ μνῆμα, σηκός· Τιμία δ' ὀστέων κόνις·
Καλὸς δ' ὁ πότμος· εὐκλεὴς δ' ὁ πᾶς βίος·
Ὁ δ' οἶτος, ἔπαινος· ἄφθιτον δ' ἄθλων στέφος·
Στήλη δὲ, Πατρὶς πτώσεως ὀρθουμένη,
Πίπτοντος αὐτοῦ πρὸς θεοδμήτῳ νεῷ.
Τοιαῦτα δ' ἐντάφι' εὐσεβῶν κοινοῦ πατρὸς
Οὐκ ὄρφνα σιγῆς, οὐκ ἀμαυρώσει χρόνος,
Πάντῃ δ' ἀγήρως ἡ 'ρετὴ θηλήσεται·
Δέλτοις τε, κἀν ἄστεσσι, κἂν πόλου πτυχαῖς,
Ψυχαῖσι θ' ἁγναῖς μνῆστις ἐγγεγράψεται·
Καὶ νὺξ ὑμνήσει, χρυσέας τ' ἠοῦς στόμα,
Νότου τε πνοαὶ, Βορέου τ' εὐρὺ σθένος,
Ἀένναον μέλψουσι μυρίον κλέος
Τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου μάκαρος.

—o—

Ἡ μήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν, Κόρῃ τῇ Χριστοφόρῳ,
Ἡ Γραικικὴ τῇ Ῥωσσικῇ, πένης τῇ στεφηφόρῳ,
Τὸ Γρηγορίου ζώνεκρον σῶμα τοῦ Πατριάρχου,
Νεομαρτύρων Πίστεως τοῦ πρώτου ταξιάρχου,
Δῶρον· μνημεῖον ἱερὸν τῶν ἄθλων τῶν μυρίων,
Εἰς δόξαν τοῦ νικήσαντος Ἀρνίου τὸ θηρίον.

—o—

Ἐνταῦθα καταπαύοντες τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου καὶ Ἱερομάρτυρος Γρηγορίου, ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν εὐγνωμόνως καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ Πανιερωτάτου καὶ Σοφωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κ. Ἰννοκεντίου, ὅτι τῇ προτάσει τούτου ἡ Ἁγιωτάτη Διοικοῦσα Σύνοδος πάσης Ῥωσσίας ἐθέσπισεν, ἵνα τελῆται ἐνιαυσίως κατὰ τὴν 19 Ἰουνίου μνημόσυνον τοῦ ἱερομάρτυρος Πατριάρχου. Τὸ μνημόσυνον τοῦτο ἤρχισε νὰ τελῆται πρὸ τεσσάρων ἤδη ἐνιαυτῶν (τῷ 1848), αὐτοῦ πρώτου τοῦ σοφωτάτου Ποιμενάρχου ἱερουργήσαντος καὶ κατ' ἔτος ἱερουργοῦντος, ὁσάκις διατρίβει εἰς τὴν Ὀδησσόν. Ζήτω καὶ εὐδαιμονείτω εἰς αἰῶνας ἡ εὐσεβεστάτη καὶ κραταιὰ προστάτις τῆς Ὀρθοδοξίας Ῥωσσία!

ΣΚΩΛΗΚΟΤΡΟΦΙΑ

(Τέλος. Ἴδε φυλλάδ. 270.)

—ooo—

Αὐξάνει δὲ ἡ κατανάλωσις, ἀλλὰ μέχρι τινὸς, διότι καὶ ἡ αὔξησις ἔχει τοὺς ὅρους της. Μὴ πρόκηται περὶ ἄρτου ἢ ἄλλης τροφῆς ἀναγκαίας, ἄνευ τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος πάσχει, ἵνα εἴπῃ τις ὅτι, ὅσον καὶ ἂν προυδεύσῃ ἡ ὕψωσις, οἱ λαοὶ εἶναι ἠναγκασμένοι νὰ τὴν δεχθῶσι; πρόκειται περὶ ἐμπορεύματος εἰς τὴν πολυτέλειαν μᾶλλον ἢ εἰς τὴν ἀνάγκην ἀναγομένου· ὅταν δὲ φθάσῃ τοῦτο εἰς τιμὰς ἀπροσίτους, ὁ λαὸς τὸ παραιτεῖ, καταφεύγων εἰς ἄλλην ὕλην, πλησιάζουσαν τοῦτο, ἵνα δι' ἐκείνης θεραπεύσῃ τὴν ἔλλειψιν. Ὅταν δὲ ὁ λαὸς τὸ ἐγκαταλείψῃ, ἡ κυριωτέρα πηγὴ ξηραίνεται, ἡ κατανάλωσις περιορίζεται εἰς τοὺς εὐποροῦντας, γίνεται ἀπὸ κοινῆς μερικὴ, τὸ ἔνδυμα τοῦ λαοῦ μεταβάλλεται εἰς ἀποκλειστικὴν στολὴν τῶν πλουσίων, καὶ τότε αἱ τιμαὶ ἐξ ἀνάγκης κρημνίζονται.

Ἔχομεν τὰ μαλλία, ὕλην εἰς πολλὰ δυναμένην ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν μέταξαν· τούτων καὶ ἡ κατανάλωσις ἐδιπλασιάσθη, καὶ αἱ τιμαὶ ηὔξησαν, ἀφ' ἧς ἐποχῆς αἱ τῆς μετάξης ἤρχισαν νὰ γίνωνται ἀπρόσιτοι τὰς τῶν ἐργατικῶν λαῶν. Διατί πληρόνομεν τὰ μαλλία εἰς τιμὰς διπλασίας σχεδὸν τῶν πρὸ δέκα ἐτῶν, ἐνῷ μάλιστα ἡ παραγωγή των ἐξακολουθεῖ εὐδαιμονοῦσα, ὅπως πρότερον; διατί προπάντων ἡ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀξία λόγου τῶν τιμῶν αὐτῶν πρόοδος; ποίαν ἄλλην ἀφορμὴν ἔχουσι ταῦτα πάντα εἰμὴ τὰς ὑψηλὰς τιμὰς τῆς μετάξης, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐν γένει μὲν ὁ ἐργατικὸς ἐν μέρει δὲ καὶ ὁ εὐπορῶν λαὸς ἀναγκάζεται νὰ προσφεύγῃ εἰς τὰ πρῶτα καὶ δι' αὐτῶν νὰ ἱκανοποιῇ τὰς πολυτελεῖς κλήσεις του.

Εἰς πάλην ἐπίμονον μεταξὺ παραγωγῆς καὶ καταναλώσεως δύναται νὰ συγκεφαλαιωθῇ ἡ ἐνεστῶσα θέσις τῶν τιμῶν τῆς μετάξης. Ἡ παραγωγὴ θέλει νὰ ἀναβιβάσῃ ἔτι μᾶλλον τὰς τιμὰς, ἡ κατανάλωσις ἀποκρούει παντοίαις δυνάμεσι τοῦτο· ὁ εὐπορῶν, ὅταν ἴδῃ ὅτι τὸ μεταξωτὸν ἢ ἐξ ὁλοσηρικοῦ ἐσωκάρδιον κατήντησεν ἀπρόσιτον, τὸ ἀντικαθιστᾷ καὶ αὐτὸς δι' ἑτέρας ὕλης ἧττον πολυτίμου καὶ οὐχ ἧττον πολυτελοῦς καὶ ἐπιδεικτικῆς· διότι ἡ πρόοδος τῆς βιομηχανίας εἰσήγαγε σήμερον τὴν ἐπίδειξιν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἐκ καννάβεως χειροτεχνήματα. Ἐκ τῶν δύο δὲ τούτων ἀνταγωνιστῶν ὁ δεύτερος εἶναι ὁ ἰσχυρότερος· ἡ κατανάλωσις διευθύνει τὴν παραγωγὴν, ταύτης δὲ εἶναι ἐκείνη τὸ ἐλατήριον. Ἀναμφίβολον ἄρα ὅτι ὁ ἰσχυρότερος τῶν ἀντιπάλων θέλει ἐπὶ τέλους θριαμβεύσει. Ναὶ, ἔχομεν πλήρη πεποίθησιν ὅτι, μ' ὅλην τὴν ἐν Εὐρώπῃ κατ' ἔτος ἐκτεινομένην ἀσθένειαν, μ' ὅλην τὴν ἐκ ταύτης ἀκρωτηρίασιν τῆς παραγωγῆς, αἱ τιμαὶ τῆς μετάξης θέλουν ἔτι καταβιβασθῇ ὄχι βεβαίως εἰς τοὺς πρὸ τοῦ 1853 ὅρους, τοῦτο εἶναι ὑπερβολή· ἀλλ' ὅτι βραδὺς ἐκπεσμὸς θέλει φέρει βαθμηδὸν τὰς τιμὰς εἰς ὅρους εὐλόγους, τοιούτους δ' ἐννοοῦμεν διὰ μὲν τὰς λεπτὰς μετάξας τὰ 63/75 φράγκα, διὰ δὲ τὰ κουκούλια τὰ 15/18 ἀναλόγως ἑκάστης ποιότητος. Καὶ τοι ὑψηλαὶ αἱ τιμαὶ αὗται, εἶναι ὅμως ὅροι τοὺς ὁποίους ἡ κατανάλωσις δύναται νὰ παραδεχ-

θῇ. Τότε ἡ χρῆσις θέλει καταστῇ ἔτι γενικωτέρα, καὶ εἰς τὴν γενικωτέραν χρῆσιν κεῖται τὸ ἰσχυρότερον πρὸς διατήρησιν τῶν τιμῶν βοήθημα. Ἄνευ τούτου ἡ κατανάλωσις, ἀντὶ νὰ προοδεύῃ, θ' ἀρχίσῃ βαθμηδὸν νὰ ἐλαττοῦται, καὶ τότε ὁ ἐκπεσμὸς θὰ ἐπέλθῃ βίαιος, κατὰ συνέπειαν δὲ καὶ ταχύς.

Π'.

Τοιαύτας περίπου τιμὰς προοιωνιζόμεθα καὶ διὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους ὅπερ ἤδη διερχόμεθα· εἶναι ἀληθὲς ὅτι περὶ παντὸς ὅ,τι κλείεται ἐν τῇ σκοτεινῇ κιβωτῷ τοῦ μέλλοντος, οὐδὲν βάσιμον δύναταί τις νὰ ὑπολογίσῃ· ἀλλὰ τριῶν ἐτῶν παθήματα μᾶς φαίνονται ἰσχυρὸν βοήθημα, δι' οὗ δύναταί τις νὰ προΐδῃ περίπου τὴν τύχην ἐμπορεύματος, τοῦ ὁποίου ἡ πορεία δὲν εἶναι πλέον μυστήριον, τοὐλάχιστον ἡ προσεχής.

Ταῦτα δὲ προβλέπομεν ἐνῷ, ἐναντίον τῶν παρὰ πολλῶν ἐκφραζομένων ἐλπίδων, φροροῦμεν τὴν ἐφετεινὴν ἐν Εὐρώπῃ παραγωγὴν ἐλλειπεστέραν τῆς περυσινῆς (1). Ἀλλ' αἱ τιμαὶ ἐξαρτῶνται πλέον ἐκ τῆς καταναλώσεως, οὐχὶ δ' ἐκ τῆς παραγωγῆς, ἡ δὲ κατανάλωσις τρέχει πρὸς ἄλλην ὕλην, ὅταν πρόκηται νὰ πληρώσῃ τιμὰς σχεδὸν ἀφορήτους.

Ἔχομεν δὲ καὶ ἄλλον ἰσχυρὸν λόγον, δι' ὃν εἴμεθα ἀπὸ τοῦδε πεπεισμένοι, ὅτι ἡ κατανάλωσις θέλει πληρώσει ἐφέτος τιμὰς μικροτέρας τῶν περυσινῶν, τὴν ἐν Ἀμερικῇ θέσιν τοῦ ἐμπορεύματος, τηκομένην ὑπὸ διαρκοῦς γαλήνης καὶ βραδέως ἐκπεσμοῦ, τὸ δὲ λυπηρότερον, ὅτι οὐδεμία ἐλπὶς προσεχοῦς τοὐλάχιστον βελτιώσεως ὑπάρχει· ἀπεναντίας προβλέπεται φθινόπωρον δυστυχὲς διὰ τὰς ἐκ τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως πληγάς, καὶ τὰς πολιτικὰς ἔριδας καὶ ταραχάς.

Καὶ γνωρίζει ἕκαστος ποίαν σπουδαίαν ἐπιρροὴν ἐξασκεῖ ὁ νέος κόσμος ἐπὶ τοῦ ἐμπορεύματος τούτου ἐν Εὐρώπῃ. Διακοσίων περίπου ἑκατομμυρίων μεταξωτὰ χειροτεχνήματα στέλλονται κατ' ἔτος ἐκ τοῦ παλαιοῦ κόσμου εἰς τὸν νέον. Ἡ ἐν Εὐρώπῃ εὐτυχὴς ἢ δυστυχὴς παραγωγὴ ἐπενεργεῖ μὲν ἐπὶ τοῦ ἐμπορεύματος τούτου, ἧττον ὅμως τῶν ἐξ Ἀμερικῆς εἰδήσεων· τὰς ὑψηλὰς τιμὰς τοῦ 1857 ὀφείλουσιν εἰς τὴν σπανίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ζωηρότητα τῶν ἀγορῶν τῆς Ἀμερικῆς μᾶλλον, ἢ εἰς τὸ ἐλλειπὲς τῶν ἐν Εὐρώπῃ εἰσοδείων. Τούτου τὴν ἀπόδειξιν εὕδομεν κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη ὅτε, τῆς εἰσοδείας καί τοι πρὸς τὰ χείρω βαινούσης, αἱ τιμαὶ ἐξέπεσαν, διότι ἐξ Ἀμερικῆς εἰδήσεις ἤρχοντο δυσάρεστοι. Τοιαῦται καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐλθοῦσαι, ἔφεραν ἄξιον λόγου ἐκπεσμὸν ἐπὶ τῶν τιμῶν τῆς μετάξης ἢ τῆς τὴν μέταξαν παραγούσης ὕλης· τοιαῦται δὲ ἀπὸ τοῦδε προβλέπονται καὶ διὰ τὸ προσεχὲς φθινόπωρον, ἐπαπειλοῦσαι τὸ ἐμπόρευμα διὰ μείζονος ἐκπτώσεως καὶ ἂν ἡ παραγωγὴ εἶναι ὑποδεεστέρα τῆς περυσινῆς.

Ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους τὰ παθήματα τῶν δύο τελευταίων ἐτῶν ἐγένοντο μαθήματα, θέλουσιν εὕρει πικρᾶς τὰς ἀληθείας ὅσας εἴπομεν, οἱ δὲ κατ' ἰδίαν ἰδέαν ἐνεργοῦντες καὶ οἱ νομίζοντες ἑαυτοὺς τιμοθέτας τῆς μετάξης ἐν Εὐρώπῃ, θέλουσι τὰς θεωρήσει ὑπερβολικὰς, ἐπὶ ἐσφαλμένων βάσεων στηριζομένας· εἰς τοὺς τοιούτους ἀφίομεν τὸ μέλλον ν' ἀπαντήσῃ. Πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ἑλληνικῆς γεωργίας, ἐγράψαμεν ταῦτα, εὐχόμενοι ἵνα ἄλλοι, καὶ ἁρμοδιώτεροι καὶ ἱκανώτεροι ἡμῶν διεξέλθωσι σπουδαίως τὰ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, τοῦ τοσοῦτον ἐνδιαφέροντος τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν, ἐλευθέραν τε καὶ δούλην.

(1). Ἰδοὺ τί γράφει ἡ Commerce Sericicole, δημοσιεύουσα ἐν τῷ τῆς 27 Φεβρουαρίου 1861 φύλλῳ της, τὴν ἔκθεσιν ἐπιτροπῆς συστηθείσης εἰς Cavaillon, ἵνα διὰ τῆς χημικῆς ἀναλύσεως γνωρίσῃ τὴν ὑγιᾶ ἢ μὴ κατάστασιν τῶν ἐφετεινῶν κουκουλοσπόρων.

« Κοινοποιοῦμεν τὸ ἀποτέλεσμα τῶν εἰς τὴν δοκιμασίαν μας ὑποβληθέντων διαφόρων δειγμάτων. Τὸ σπουδαῖον τῶν ἐμπιστευθέντων ἡμῖν συμφερόντων μᾶς κωλύει τοῦ νὰ δημοσιεύσωμεν ἰδιαιτέρως τὴν γνώμην μας ἐφ' ἑκάστης προαγωγῆς

» Ὅ,τι δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν εἶναι, ὅτι τὸ νόσημα εὑρίσκεται εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν, πάντοτε προοδεῦον καὶ βαθμηδὸν καταλαμβάνον ὅλας τὰς παραγωγούς χώρας· ποιότητες, αἵτινες κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐπέδοσαν θαυμασίως, δὲν θὰ δώσουν ἐφέτος εἰμὴ δυσάρεστα ἀποτελέσματα, λανθάνουσαι οὕτω τὰς μέχρι τινὸς βασίμους ἐλπίδας πολλῶν σκωληκοτρόφων.

» Οἱ ἐντόπιοι σπόροι, καὶ αὐτοί, κατ' ἀναλογίαν μείζονα μάλιστα, ὑπείκουσιν εἰς τὴν κυβερνῶσαν αὐτοὺς σκληρὰν εἱμαρμένην· οὐσιῶδες ποσὸν ἐξ ἐκείνων, ἐπὶ τῶν ὁποίων πολλὰς ἐστήριζον ἐλπίδας, θέλει δώσει ἢ ὀλίγα κουκούλια ἢ καὶ παντελῶς.

» Εὐτύχημα μόνον ὅτι μερικαὶ προνομιοῦχοι, οὕτως εἰπεῖν, ποιότητες, φαίνονται ἀποφεύγουσαι τὸ κοινὸν μόλυσμα, καὶ ἔρχονται διὰ τῆς τακτικῆς πορείας των, τῆς δυνάμεως τῶν σκωλήκων καὶ τῆς ὡραιότητος τῶν κουκουλίων των νὰ μᾶς παρηγορήσωσι καὶ ἀναπληρώσωσιν ἐν μέρει πολλὰς ἀποτυχίας.

» Ἀλλαι, εἰ καὶ οἱ σπόροι εἶναι ὑγιεῖς, θὰ μᾶς δώσουν κουκούλια χονδροειδῆ, ἅτινα ὅμως δύνανται νὰ παράξωσι λεπτὴν μέταξαν, ἐνῷ τινες αὐτῶν δὲν θὰ παράξουν, εἰμὴ κουκούλια ἀσθῆ, πλήρη ἐλαττωμάτων.

» Ἴσως ἕκαστος περιμένει νὰ μάθῃ τὴν γνώμην μας περὶ τοῦ ὅλικοῦ ἀποτελέσματος τῆς εἰσοδίας· ἠθέλομεν εὐχαρίστως τὸ πράξει ἂν δὲν ἐπρόκειτο νὰ ὁρίσωμεν τὸ ποσὸν, ὅπερ ἐντελῶς ἀδύνατον.

» Ταῦτα ἐδυνήθημεν νὰ ἐξαγάγωμεν ἐκ δοκιμῶν γενομένων ἐπὶ τριακοσίων περίπου δειγμάτων κουκουλοσπόρων πάσης ἡλικίας, πάσης προαγωγῆς, Ἀνατολῆς, Λομβαρδίας, Συρίας, Γεωργίας, Τραπεζοῦντος, Ἱσπανίας, Κίνας, Καντρίων νήσων κλπ.

» Παρὰ τοῖς σκωληκοτρόφοις ὑπάρχουν καὶ τὴν στιγμὴν ταύτην ἀκόμη ἀνεριθμητοι σχεδὸν μερίδες σπόρων, εἰς εὐτελεῖς τιμὰς ἀγορασθεῖσαι· μεταξὺ τῶν μερίδων αὐτῶν, ἢ καὶ ὅλων σχεδὸν μολυσμένων ἐκ τοῦ νοσήματος, ὑπάρχουσί τινες, τὰς ὁποίας ἐδύναντο νὰ προτιμήσωσιν. Ἀλλὰ θὰ δυνηθῶσιν οἱ χωρικοὶ νὰ τὰς γνωρίσωσιν; ἰδοὺ τὸ ζήτημα. »

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΤΗ ΝΗΣΩ ΚΩ ΒΟΥΡΙΝΗΣ ΠΗΓΗΣ.

—ooo—

Α'. Περιγραφή.

Παρὰ τὰς παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὅλως ἀντικειμένη εἰς ἀπόστασιν πέντε μιλλίων τῇ Ἁλικαρνασσῷ κεῖται ἡ μία τῶν Σποράδων Δωρικὴ νῆσος Κὼς, πατρὶς τοῦ Ἱπποκράτους, τοῦ Ἀπελλοῦς καὶ πολλῶν ἑξακούστων τῆς ἀρχαιότητος ἀνδρῶν, νῆσος, κατὰ Στράβωνα (1), παρουσιάζουσα θέαν τοῖς καταπλέουσι γοητευτικωτάτην, καὶ, ὡς ὁ περιηγητὴς Thevet περιγράφει, « Telle que soubz le ciel n' y a lieu plus plaisant que celui-là, veu les beaux jardins odoriferants, que vous diriez que c' est un paradis terrestre» (2). Αὕτη περὶ τὰ μέσα τῆς ὀρεινοῦ τοῦ ὑψηλοτέρου ὄρους ἔχοντος ὕψος μὲν 2810 ποδῶν, τὸ δὲ ὄνομα Δίκτος, φέρει ἀρχιτεκτονικόν τι μνημεῖον, τὴν πηγὴν τοῦ Ἱπποκράτους κατά τινας περιηγητὰς, Βορίναν δὲ κατὰ τοὺς ἐγχωρίους, ἔργον ἐν ᾧ ἀπεικονίζεται οἰκοδομὴ λίαν ἀρχαία καὶ χαρακτὴρ ἱκανῶς μοναδικὸς πρὸς κατασκευὴν πρωτοτύπου εἰκόνος. Πρὸς ταύτην φέρει ὁδὸς ὁμαλὴ τοὺς περιηγητὰς καὶ τοὺς θιάσους τῶν εὐθύμων νησιωτῶν, οἵτινες πολλάκις τοῦ ἔτους, ἰδίᾳ δὲ τὸ ἔαρ, ὁρμώμενοι πανοικὶ ἀπὸ τῆς ἐπὶ παραλίου πεδιάδος ἐκτεινομένης πόλεως αὐτῶν κάτωθεν τῆς Βουρίνης, προστρέχουσι μεθ' ὥραν ὡς μίαν εἰς ἐπιλόριον γοητευτικωτάτην θέσιν, ἐν ᾗ πλάτανοι, αἴγειροι καὶ πιτύαι κατασκιάζουσι περιτείχισμα ἐπιμελῶς ἐξειργασμένον· τὸ δ' ἠρέμα ἐγγὺς αὐτῶν κατερχόμενον ἱερὸν ὕδωρ κελαρύζει ὑπὸ τοὺς ὑπογείους ὀχετοὺς, καὶ συναποτελοῦν ἁρμονίαν μετὰ τῶν στεναγμῶν τῶν τρυγόνων, τῶν ᾠδῶν τῶν κορυδαλῶν καὶ ἀκανθίδων, τοῦ θροῦ τῶν συμπύκνων δένδρων καὶ τῶν περὶ τὰ διαυγῆ ὕδατα βόμβων τῶν μελισσῶν, ἐνθουσιᾷ καὶ τέρπει ἔτι μᾶλλον τοὺς ἐκβεβακχευμένους συμποσιαστάς . . .

Ἀπὸ τῆς γραφικῆς ταύτης ἀπόψεως ὁ ἐνθουσιῶν παρατηρητὴς ἀπευθύνων τὸ βλέμμα πρὸς ἀνατολὰς ἀδυνατεῖ ν' ἀποχωρισθῇ, ἐφ' ὅσον κάτωθεν μὲν αὐτοῦ κατοπτεύει τὴν πόλιν μεταξὺ κήπων καταφύτων, καὶ πεδιάδα διηνεκῆ καὶ δενδροστόλιστον, ἀπέναντι δὲ τὰς κομψὰς τῆς Ἀσίας παραλίας, αἵτινες σχηματίζουσαι ἡμικύκλιον τερπνότατον καὶ ἀντικρύζουσαι κατὰ τὰ ἄκρα πρὸς ἕτερον ἡμικύκλιον, τὸ τῆς νήσου, ἀποτελοῦσι τὸν Κεραμεικὸν λεγόμενον κόλπον, ἐν ᾧ σαλεύονται πλοῖα πολλὰ διὰ τὸ ἐπίκαιρον τῆς νήσου· ἐκτὸς δὲ τοῦ κόλπου πρὸς τὸ πέλαγος καθορᾷ νεφελώδεις νήσους ὡσεὶ λάρους ἐπικαθημένους ἀνέτως ἐπὶ τῆς θαλάσσης. . .

Καὶ τοιαύτη μέν πως ἡ ἀπὸ τῆς πηγῆς θέα. Ἄς ἐπισκεφθῶμεν δὲ νῦν καὶ αὐτὴν ταύτην.

Παρὰ τὰ πλευρὰ τοῦ βουνοῦ παρίσταται θύρα ταπεινὴ, δι' ἧς ἀνοίγεται ἡ πρὸς τὴν Βούριναν εἴσοδος. Ὑπερβαίνοντες δὲ τὴν φλιὰν ταύτης εὑρισκόμεθα ὑπὸ τὸ ὄρος ἐντὸς παρόδου θολωτῆς, ἥτις ἐν μέρει μὲν εἶνε λελαξευμένη ἐντὸς σπιλάδος, τὸ πλεῖστον δὲ ἀποτελεῖται διὰ τειχοποιΐας στερεᾶς ἐκ μεγάλων τετραγώνων λίθων λελαξευμένων. Πρὶν δὲ διανύσωμεν δύο μέχρι τριῶν βημάτων ὁδόν, ἡ πάροδος (μακρυνάρι) κλίνει πρὸς ἀριστερὰν, καὶ σκότος ἐντεῦθεν περικαλύπτει τοὺς ὀφθαλμούς. Ἡ πάροδος αὕτη ἔχει πλάτος μὲν 0, 95, ὕψος δὲ περὶ τὰ δύο μέτρα, τὸ δὲ μῆκος 31 μέτρ. Ὑπὸ τὸ ἔδαφος τῆς παρόδου, κατὰ τὸ μέσον, διέρχεται ὁ ἐκ τοῦ βάθους τῆς πηγῆς ὁρμώμενος ὀχετὸς, ὅστις κατ' ἀρχὰς μὲν τῆς εἰσόδου εἶνε κεκαλυμμένος, τὸ δὲ λοιπὸν μέρος ἀποκάλυπτος ὢν σχηματίζει ἑκατέρωθεν στιβάδας (πεζούλια), ἐφ' ὧν βαίνοντες, ἐνῷ στηρίζομεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν τοίχων τῆς παρόδου, προχωροῦμεν θαρραλέως. Περαίνοντες δ' οὕτως ὁδὸν 24 μέτρων προσκρούομεν ἀμφοτέρωθεν εἰς παραστάδα, τετράγωνον στήλην (ἐὰν μὴ φωτιζώμεθα ὑπὸ λαμπάδος), ἥτις εἶνε μὲν ἐμβεβλημένη εἰς τὸν τοῖχον, ἐξέχει δὲ μικρὸν καὶ φέρει πλάτος 0, 93. Ταύτην ὅμως ἀφοῦ παρέλθωμεν, ἐξαίφνης πλήττει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν τὸ ἐπιθυμητὸν τοῦ ἡλίου φῶς. Μετὰ δὲ τὴν διάβασιν 4, 95 διὰ θύρας ὑψηλῆς ὑπὲρ τὰ 2 μέτρα καὶ ἄνωθεν κυκλοτεροῦς, εἰσερχόμεθα εἰς θάλαμον σχῆμα ἔχοντα κοίλου κώνου, ὅστις ᾠκοδομημένος ἐκ λίθων ξεστῶν εἰς ὁριζοντείους δόμους κυκλοτερεῖς, κατὰ τὴν κατασκευὴν τῶν κυκλωπείων τειχῶν, ἀνέρχεται πρὸς τὸ ὄρος, ἐξ οὗ φεγγίτης πλάτους 0, 92 φωτίζει τὸ ὑπογθόνιον ὄρυγμα. Ἔχει δὲ ὕψος ὁ θάλαμος 10, 73, ἐξ ὧν τὰ μὲν 7, 73 ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἀποτελοῦσι τὸ ὕψος ἐντελεστάτου κώνου, τὰ δὲ 4 ἐντεῦθεν μέτρα μέχρι τοῦ φεγγίτου εἶνε τὸ ὕψος κυκλοτεροῦς ἀναβάσεως πλάτος ἐχούσης 1, 75. Ἡ εἴσοδος τοῦ θαλάμου τούτου ἀντικρύζει ἄλλην τῆς αὐτῆς μὲν κατασκευῆς, μὴ κειμένην δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἄξονος· ἐντὸς λοιπὸν ταύτης σχηματιζούσης θαλαμίσκον ζωφερὸν ἐκ τετραγώνων καὶ καμπύλων λίθων λελαξευμένων, μένει ἔγκλειστος βράχος ὅστις προτείνων τρεῖς ἄκρας καὶ σχηματίζων οἱονεὶ τρεῖς κόλπους, ἀποτελεῖ τὴν ἕδραν τοῦ ἱεροῦ ὕδατος. Ἐνταῦθα ἀκίνητον ὅλως μένον τὸ ὕδωρ ἐξέρχεται δι' ὀχετοῦ ἀσκεποῦς καὶ πεπατημένου ἐκ κεράμων κατερυθρωμένων, καὶ τὸν γλυκὺν αὐτοῦ κελαρυσμὸν ἐκπέμπει ὑποδεξιούμενον εὐμενέστατα τοὺς ἐνθουσιώδεις συμποσιαστάς.

Ἀλλ' ὁ ἀρχιτέκτων τοῦ παναρχαίου τούτου κτιρίου δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν περιγραφεῖσαν ταύτην μόνον οἰκοδομήν. Ἄνωθεν τῆς πρὸς τὸν κωνοειδῆ θάλαμον εἰσόδου, εἰς ὕψος 2, 45 ἀπὸ τοῦ ἐδάφους φαίνεται ἠνεῳγμένη θυρὶς τετράγωνος, ἥτις ἀποκαλύπτει διάδρομον μήκους 11 μέτρων κείμενον ἀμέσως ὑπεράνω καὶ παραλλήλως τῆς σκοτεινῆς παρόδου περὶ ἧς

(1) Στραβ. 14, 657 « ἡ μὲν πόλις οὐ μεγάλη, κάλλιστα δὲ πασῶν συνῳκισμένη, καὶ ἰδέσθαι τοῖς καταπλέουσιν ἡδίστη . . . ».

(2) Διὰ τὸ εὔδαιμον τῆς νήσου καλεῖται καὶ παρ' Ὁμήρῳ εὐναιομένη Κέως (Ἰλ. Ξ, 255—ο, 28), οὐ χάριν, σημειοῖ ὁ Εὐστάθιος, καὶ παροιμία ἐπιπολάζει οὐ παλαιὰ τὸ, ὃν οὐ θρέψει Κὼς, ἐκεῖνον οὐδὲ Αἴγυπτος·

ὡμιλήσαμεν, καὶ φέροντα κατασκευὴν ὁμοίαν πρὸς τὴν τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος. Ἀπολήγει δὲ οὗτος εἰς θυρίδα κατὰ τὰ πλευρὰ τοῦ βουνοῦ κατεσκευασμένην.

Β'. Ἔρευναι.

§. Α. Τίς ὅμως ἡ χρῆσις τῆς ἀνωτέρας αὐτῆς παρόδου καὶ τῆς ἐν τῇ κυρίᾳ παρόδῳ προεκβολῆς τῆς παραστάδος; Ἄλλως ἀδύνατον εἶνε, λέγει ὁ Τοξιέρος (3), νὰ ἐξηγηθῇ τὸ χρήσιμον αὐτῶν, εἰμὴ μόνον οὕτω· « Ἴσως ἐτίθετο ἐκεῖ θύρα τις, ἧς τινος κλειο-» μένης τὸ ὕδωρ ὑψοῦτο μέχρι τῆς ὑπερκειμένης πα-» ρόδου καὶ ἀπετέλει μικρὰν δεξαμενήν. Οἱ Κῷοι » ὅμως σήμερον οὐδόλως ποιοῦσι χρῆσιν αὐτῆς. Προ-» σέτι ἐπειδὴ τὸ ὕδωρ ὑψοῦται ἐν ἰσοσταθμίᾳ μέχρι » 2, 45, ἠδύναντο νὰ ἀντλῶσιν οἱ κάτοικοι ἀπὸ τοῦ » ἄνω μέρους τοῦ λόφου ὡς ἐκ τοῦ ῥρέατος. » Ὁ Ῥόσσιος (4) ὅμως οὐδεμίαν ποιούμενος μνείαν τῆς παραστάδος πιθανολογεῖ ὅτι ἡ ἀνωτέρα ἐκείνη πάροδος ἐχρησίμευε πρὸς τὴν εἰς τὸν κωνοειδῆ θάλαμον εἰσαγωγὴν φωτὸς καὶ ἀέρος. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ φεγγίτου καταπεμπόμενον φῶς εἶνε ἱκανόν, ἡ δὲ θυρὶς ἐκείνη κατέχει θέσιν οἵα οὐδόλως χορηγεῖ φῶς, ἡ δὲ τῆς παραστάδος ὕπαρξις καθίσταται ἀνεξήγητος, πιθανολογεῖται μᾶλλον ἡ τοῦ Τοξιέρου εἰκασία.

§. 2. Τὸ κτίριον τοῦτο κατὰ μὲν τὸν Lacroix, (5) ἀξιώσαντα δύο λέξεων τὴν Βούριναν, φέρει κατασκευὴν τῶν κυκλωπείων ἔργων, καὶ γέννημα τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς ὄν, φαίνεταί πως σύγχρονον πρὸς τὸν θησαυρὸν τοῦ Ἀτρέως ἐν Μηκύναις· ὁ πλείω δὲ τοῦ Lacroix γράψας Τοξιέρος φρονεῖ ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ προσδιορισθῇ ἡ ἐποχὴ τῆς Βουρίνης, ὅτι ὅμως φέρει χαρακτῆρα αὐτόχθονα. Ἐπὶ δὲ τούτοις ἀποφαίνεται σὺν τῷ Ῥωσσίῳ ὅτι ἡ μόνη οἰκοδομή, πρὸς ἣν φαίνεται παραπλησία, εἶνε ὁ θησαυρὸς τοῦ Ἀτρέως ἢ ὁ τάφος τοῦ Ἀγαμέμνονος (6). Καὶ ἀληθῶς καὶ ὁ τάφος ἐκεῖνος φέρει πρῶτον μὲν θάλαμον στρογγύλον ἐξ ὕψους φωτιζόμενον, β) δὲ ἕτερον μικρότερον θάλαμον μὴ κείμενον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἄξονος τῆς εἰσόδου, γ) εἴσοδον παροδοειδῆ, καὶ δ) ὁπὴν ἄνωθι τῆς θύρας συγκοινωνοῦσαν μὲ πάροδόν τινα κρυφίαν. Ἀλλ' εἰ καὶ ἡ συμμετρία τῶν δύο κτιρίων εἶνε πολλῷ διάφορος, εἶνε ὅμως μοναδικὴ ἡ ἐπιτυχία τοσαύτης ἀναλογίας πηγῆς πρὸς τάφον. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ ἐν Ῥώμῃ Τυλλιανὸν οἴκημα τοῦ ἐκεῖ δεσμωτηρίου παρίσταται παρεμφερὲς τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο.

« Μόνον δὲ ἡ ἀψὶς μετὰ τῶν σφηνοειδῶν πετρῶν » τῶν κλειουσῶν τὴν κορυφὴν τοῦ θόλου, ἐπιλέγει ὁ » Τοξιέρος, ἤθελεν ἴσως ἀφαιρέσει ἀπὸ τοῦ ἀρχιτε-» κτονήματος τούτου τὸν ἀρχαϊκὸν αὐτοῦ χαρα-» κτῆρα. Ἀλλὰ πρέπει πρὸς τοῦτο νὰ ἀναμνη-» σθῶμεν τὰ Cloaca Maxima (7) τῆς Ῥώμης τὰ εἰς » τὸν Ταρκύνιον ἀποδιδόμενα (π. Χ. 620—630). » Ἀλλ' εἰ καὶ οὕτως ἀποδείκνυται ἡ ἀρχαιότης τῆς πηγῆς, ὅμως συνάδοντες πρὸς τὴν ἀληθῆ γνώμην τῶν ἀρχαιολόγων ὡς πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν σφηνοειδῶν πετρῶν, καθ' οὓς αὗται εὕρηνται εἰς ἀρχαιότατα ἐν Ἑλλάδι ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα, οὐδόλως ἐνδοιάζομεν νὰ ἀναγάγωμεν εἰς ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν τὴν οἰκοδομὴν τοῦ κτιρίου.

Τὸ ὅρος, ὅπερ ἐπικαλλύνει ἡ πηγὴ αὕτη τοῦ Ἱπποκράτους, ὡς ἄνευ λόγου καλοῦσιν αὐτὴν τινες περιηγηταί, σχηματίζει εἶδος ἀμφιθεάτρου στρεφομένου πρὸς τὴν πόλιν καὶ συνίσταται ἐκ λευκῆς γῆς.

§. 3. Τὸ ὕδωρ εἶναι ἄριστης ποιότητος. Καὶ ἴσως δὲν εἶνε ἄτοπον νὰ πιστεύσωμεν ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀπήλαυε θεραπευτικῶν τινων ἀρετῶν, ἐπιμαρτυρούσης εἰς τοῦτο ἐπιγραφῆς παρὰ τὸν ὀχετόν, ἥτις ὅμως σήμερον ἐξηλήρθη (8).

Σαραπίδισι Θεοῖς πᾶσι θεραπεύσεις Ἀπολλωνίδας Ἀλεξανδρεὺς χαριστεῖα.

Ἀλλ' ἴσως ἀπετέλει μέρος ἀναθηματικῆς τινος ἐπιγραφῆς κειμένης ἐν Ἀσκληπιείῳ πρὸς τὴν εἰς τοὺς θεραπευτικοὺς θεοὺς εὐγνωμοσύνην. Οὕτως δ' ἠδύνατο ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη νὰ τύχῃ ἐπιτυχεστέρας ἑρμηνείας ἐκ τοῦ κατωτέρω παρατιθεμένου χωρίου τοῦ Γαληνοῦ, ἐξ οὗ γίνεται δῆλον ὅτι παρὰ τὴν Βούριναν ἵδρυτο Ἀσκληπιεῖον. Ἀλλ' εἰ καὶ ἐκ πρώτης ἀφετηρίας παραδεχόμεθα δύο ἐν Κῷ Ἀσκληπιεῖα ἀπέχοντα ἀλλήλων ἔλασσον γερμανικοῦ μιλλίου, τὸ μὲν παρὰ τῇ Βουρίνῃ (Γαλην.), τὸ δὲ ἐν τῷ προαστείῳ τῆς πόλεως (Στραβ. 657), ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ ἰατρικοῦ ποιητοῦ Ἀνδρομάχου συγκατάταξις τοῦ ἱεροῦ τούτου τοῦ Ἀσκληπιοῦ μετὰ τῶν ἐν Τρίκκῃ, Ῥόδῳ καὶ Ἐπιδαύρῳ περιβλέπτων Ἀσκληπιείων, καὶ ἡ ἐν μικρᾷ ἀποστάσει ἵδρυσις δύο Ἀσκληπιείων, ὧν τοῦ ἑνὸς οὐδαμοῦ γίνεται πως μνεία ἐμβάλλουσιν εἰς ἀμφιβολίαν, καθίσταται πρόδηλον ὅτι ἡ λέξις Βούρινα κεῖται ἀντὶ τῆς Κῶς, μνημονευομένου τοῦ περιδόξου σχολείου τῆς ἰατρικῆς (9) καὶ ἱεροῦ οἰκητηρίου τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

§. 4. Τὴν πηγὴν ταύτην καλεῖ ὁ Κῷος Νικάνωρ, ὑπομνηματιστὴς τοῦ Θεοκρίτου ἀκμάσας ἐπὶ Ἀδριανοῦ (μ. Χ. 117) Βοὐῤῥὶν ὡς ἐξ αὐτομάτου ἐκρέουσαν ἀπὸ ῥινὸς βοός. Μνημονεύει δ' ἔτι ναύτης ὁ ἰατρικὸς ποιητὴς Ἀνδρόμαχος παρὰ Γαληνῷ περὶ Ἀντιδ. (Τομ. 14 σελ. 42) ἐν τῷ

Εἴτε δὲ Τρικκαῖοι, δαῖμον ἔχουσι λόφοι,
ἢ Ῥόδος ἢ Βούριννα ἢ Ἀγχιάλη Ἐπίδαυρος.

Καὶ Φιλητᾶς ὁ Κῷος γραμματικὸς καὶ ποιητὴς ἐν τῷ

« Δάσσατο δ' ἐν προχοῇσι μελαμπέτριο Βορίνης », (10)

καὶ ὁ Εὐστάθιος παρ' Ὁμηρ. σελ. 309, 2· « Καὶ παρὰ τῷ Θεοκρίτῳ δὲ Βούρινα, πηγὴ δὲ αὕτη καλουμένη οὕτω διὰ τὸ προτομήν τινα εἶναι αὐτόθι ἐοικυῖαν ῥινὶ βοός ». Καὶ ὁ αὐτὸς παρὰ Διονυσ. τῷ Περιηγητῇ 511· « Βώκαρος ποταμὸς ὡς ἂν εἴποι τις βουκέφαλος, καθὰ καὶ πηγή τις « ταλικὴ (11) παρὰ Θεοκρίτῳ βοὸς ῥινὶ παρονομαζομένη », καὶ τελευτῶν ὁ Θεόκριτος (Εἰδυλ. 7, 6) ἐν τῷ

Χάλκωνος, Βούριναν δς ἐκ ποδὸς ἄνυσε κράναν
εὖ γ' ἐνερεισάμενος πέτρα γόνυ (12)· τὰς δὲ παρ' αὐτὰν
αἴγειροι πτελέαι τε ἐύσκιον ἄλσος ὕφαινον
χλωροῖσιν πετάλοισι κατηρεφέες κομόωσαι.

Πηγὴ Ἱπποκράτους ἐν Κῷ.

Ἐκ τῶν διαφόρων ὅμως ἐνταῦθα ἀπαντωμένων γραφῶν Βούριναν, Βουῤῥιναν, Βούρινναν, Βούρειναν, Βούρειαν, Βουριέαν, Βουῤῥείαν, καὶ τῆς παρὰ Νικάνορι Βοὐῤῥὶν καὶ παρὰ Φιλητᾷ Βορίνην προκριτέον τὴν γραφὴν Βούριναν· διότι ταύτην φέρουσιν ἐξ κώδηκες, πρὸς δὲ αἱ δύο προμνημονευθεῖσαι μαρτυρίαι τοῦ Εὐσταθίου οὗ τινος τὴν ἐνταῦθα γινομένην ἐτυμολογίαν ἐκ τοῦ βοῦς-ῥὶν ἀντιπαραβάλλοντες πρὸς τὸ « ἀντίῤῥινα, πόα τις ἣν καὶ βουκράνιον καλοῦσι » (Γαλην Γλωσσαρ. 436), καὶ πρὸς τὸ « ἀντίῤῥινον-καρπὸν φέρει μύσχου ῥισὶν ὅμοιον (Διοσκορ.) καὶ εἰς μέγα Ἐτυμολ. ἐν λεξ. Βουκεραῖς, ὅπερ ἦν ὄνομα πηγῆς ἀπὸ τοῦ κέρατος τοῦ βοὸς παρονομαζομένης, πειθόμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὡς ὀρθοτάτην τὴν γραφὴν Βούριναν (Lobeck. Παραλειπ. σελ. 466).

§. 5. Παράγεται δὲ κατὰ τοὺς ὑπομνηματιστὰς ἢ ἐκ τοῦ Βοῦς-ῥίν, εἴτε διότι ὑπῆρχεν ἐκεῖ προτομή τις ὁμοιάζουσα πρὸς ῥῖνα βοός, εἴτε διότι ὡς ὁ Κῷος Νικάνωρ λέγει, ὁ τόπος ἐξ οὗ ἐξερῤῥάγη ἡ κρήνη αὐτοφυῶς ὁμοιάζει πρὸς ῥῖνα τοῦ ζώου τούτου, ἢ ἐκ τοῦ βου, ἐπιτακτικοῦ μορίου, καὶ τοῦ ῥέω=πολύῤῥους, ὡς βούπαις ταὐτόν ἐστι τῷ μέγας παῖς, ἢ ἐκ τοῦ βοῦς-ῥέω· διότι ἔῤῥεε τὸ ὕδωρ ἀπὸ κεφαλῆς βοὸς ἐκ λίθου πεποιημένης. Ἀλλὰ πᾶς τις ἀναμφιλέκτως συνᾴδει πρὸς τὸν Νικάνωρα, αὐτόπτην μάρτυρα τῶν πραγμάτων.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, τὸ οὐσιαστικὸν τοῦτο ὄνομα Βούριναν ἐκ δύο οὐσιαστικῶν σύνθετον ὄν, ἀλλ' εἰς τὴν γ'. κλίσιν ὑπαγομένων, εἶναι τὸ μόνον παράδειγμα τὸ ἀποτελοῦν ἐξαίρεσιν εἰς τὸν παρὰ Λοβεκκίῳ κανόνα, καθ' ὃν τὰ δύο εἰς ἓν συντιθέμενα οὐσιαστικά, ὡς βορβορόπη, χρυσομίτρη, χρυσοκόμη, ἀνδρο-

(3) Charles Toxier Description de l'Asie mineure. Τομ. 2, σελ. 310,

(4) Reisen auf den griechischen inseln von Ludwig Ross. Τομ. 3. σελ. 153.

(5) Iles de la Grèce par Lacroix. σελ. 201.

(6) Ἀρχαιολ. τ. τεχν. Ῥοσσίου. Ἀθήνησι σελ. 91·

(7) Histoire Romaine par Niebuhr. σελ. 375 ἑξ.

(8) Ἐξηφανίσθη ἴσως ἐπὶ τοῦ διοικητοῦ Μουσταφᾶ-Βέη (1842-44) ὅστις τὴν βᾶελυρὰν αὐτοῦ μανίαν ἐξέτεινε καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, διατάττων τὴν καταστροφὴν τῶν ἐπιγραφῶν καὶ παντὸς καλλιτεχνικοῦ ἔργου.

(9) Ἀσκληπιεῖον, Στραβ. 374 καὶ 657.—Βαλερ. Μάξ. 1,19—Δίων Κασσ. 51, 8—Βαῤῥ.—Παυσ.—Πλιν. 35, 10, 26 — Dapper Voyage en Archipel. — Littré, Oeuvres d' Hippocrate, Introduct.

(10) Ἀνθολ. Δωρικὴ ὑπὸ Bergk σελ. 115. Ἔνθα φέρεται ἡ γραφὴ δάσατο, ἀνθ' ἧς ὁ Εἴνιος γράφει Νάσσατο=κατώκησεν. Ἀλλ' ἡ γραφὴ τῶν χειρογράφων σημαίνουσα τὸ ἐμέρισε ἠδύνατο νὰ ἀποτελῇ μετὰ τοῦ ἡγουμένου ἐλλείποντος στίχου αὐτοτελῆ ἔννοιαν. Χάριν δὲ τοῦ μέτρου, γραπτέον δάσσατο. Τὸ δὲ μελαμπέτριο εἶνε διόρθωσις τοῦ Εἴνσίου ἀντὶ τῶν ἐν χειρογράφοις σελασπέτριο εἶνε διόρθωσις τοῦ Εἴνσίου ἀντὶ τῶν ἐν χειρογράφοις σελασπέτριο καὶ μελαμπέτριο, ἅς τινας ὁ Λοβέκκιος θεωρεῖ ἐναντίας τῶν κανόνων τῆς γλώσσης. Χειρόγραφά τινα φέρουσι Βουῤῥίνης. Κοινὼς δὲ Βορίνης, ἥτις μᾶλλον παραδεκτὴ ὡς συμφωνοῦσα μὲ τὸ μέτρον τοῦ στίχου· ὅθεν καὶ ἡ διόρθωσις Βυῤῥίνης εἶνε ὅλως περιττή.

(11) Ἐσφαλμένως ὁ Εὐστάθιος καλεῖ τὴν παρὰ Θεοκρίτῳ πηγὴν Ἰταλικὴν ὡς διαφωνῶν πρὸς τὰς μαρτυρίας τῶν ὑπομνηματιστῶν τῶν Θαλυσίων Θεοκρίτου καὶ τὴν ἐν Κῷ ὕπαρξιν τῆς πηγῆς (Hermann. Opuscul. E, σελ. 79).

(12) Τὴν ἔννοιαν τῶν δύο δυσερμηνεύτων στίχων περιγραφόντων τὴν κατασκευὴν τῆς πηγῆς καὶ ἐπιδεχομένων πλείονας τῶν τεσσάρων ἐξηγήσεων, παραπέμπομεν, ἐπειδὴ ἡ ἐξέτασις τούτου δὲν εἶνε τοῦ παρόντος καιροῦ, εἰς ἀρχαῖα σχόλια Θεοκρ. ἔκθ. Ahrens καὶ διαφόρους τοῦ Θεοκρίτου ἐκδόσεις.

λήμη οὐδέποτε ὑπάγονται εἰς τὴν τρίτην τῶν πτωτικῶν κλίσιν.

§. 6. Καὶ ταῦτα μὲν καὶ περὶ τῆς λέξεως· πότε ὅμως ἐκτίσθη ἡ περίβλεπτος αὕτη πηγὴ καὶ ὑπὸ τίνος;

Ἡ μόνη μαρτυρία, καθ' ἣν δυνάμεθα νὰ ἀποκριθῶμεν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, εἶνε τὸ προμνημονευθὲν χωρίον τοῦ Θεοκρίτου ἐν Θαλυσίοις. Ἡ πηγὴ αὕτη, ἣν βεβαίως ἐπεσκέφθη ὁ Θεόκριτος εἰς Κῶ καταπλεύσας, ἐθεωρεῖτο ἤδη ἀρχαιοτάτη ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ἀνῆγε τὴν ἀρχὴν εἰς Χάλκωνα. Οὗτος παρὰ μὲν Θεοκρίτῳ (ἀνωτ.) ἀναφέρεται ἁπλῶς κτίστης τῆς Βουρίνης, παρὰ δὲ τοῖς ὑπομνηματισταῖς καλεῖται βασιλεὺς τῆς Κῶ, υἱὸς τοῦ Εὐρυπύλου καὶ τῆς Κλυτίας, «ἣν δὲ ἡ Κλυτία θυγάτηρ Μέροπος, γαμηθεῖσα δὲ Εὐρυπύλῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Κῴων ἐγέννησε τὸν Χάλκωνα τὸν τὴν βασιλείαν τῶν Κῴων διαδεξάμενον. Περὶ Εὐρυπύλου δὲ καὶ Κλυτίας ἱστορεῖται ὅτι οὗτοι εἰσὶν οἱ ἐπὶ τῆς Ἡρακλέους πολιορκίας τὴν Κῶ κατοικήσαντες». Μνημονεύεται ἔτι ὁ Χάλκων, ὑπὸ τὸ ὄνομα ὅμως Χαλκώδων καὶ παρ' Ἀπολλοδώρῳ (13), ὡς πληγώσας τὸν ἀπὸ Τροίας εἰς Κῶ προσπλεύσαντα Ἡρακλέα ἐπὶ Εὐρυπύλου βασιλέως τῆς νήσου. Καὶ ὅτι μὲν τὸ ἱστορικὸν τῆς εἰς Κῶ ἀποβάσεως τοῦ Ἡρακλέους τοὐλάχιστον ἐπιστεύετο, δῆλον ἐκ τῶν μαρτυριῶν παρ' Ὁμηρ. Ἰλ. Ο, 28—Ἰλ. Ξ, 255—Πινδ. Νεμ. 4, 42—Πλουτ. Ἑλλην. Συζητ, 58.—Ἀνεκδ. Ἐπιγρ. Ross. Φυλλ. 3, ἐπιγρ. 311. ἐν ᾗ μνημονεύεται τελετὴ πρὸς ξενισμὸν τοῦ Ἡρακλέους τελουμένη ἀπὸ τῆς 16 Πεταγειτνύου μηνὸς καὶ ἑξῆς—Dapper, Voyage en Archipel, ἐν ᾗ πολλὰ τῶν Κῳακῶν νομισμάτων παριστῶσι τὸν Ἡρακλέα μετὰ τοῦ ῥοπάλου του, καὶ τέλος ἡ ὕπαρξις θέσεώς τινος ἐν Κῷ καλουμένης Ἀρακλῆς. Ἐνταῦθα ὅμως, ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ Χάλκωνος, δὲν εἶνε ἴσως ἄτοπον νὰ ἐξετασθῇ κατὰ τὰς πηγὰς ἡ οἰκογενειακὴ σχέσις τῶν κατὰ τὰ Τρωϊκὰ βασιλέων τῆς νήσου Κῶ, Εὐρυπύλου, Χαλκιόπης, Χάλκωνος, Θεσσαλοῦ, Μέροπος καὶ Κλυτίας.

Κατὰ μὲν τὸν Ἰλ. Β στιχ. 679, σχολ. τοῦ Ἰλ. ΣΤ, 255, τὸν τοῦ Πινδ. Νεμ. 4, 42 καὶ Ἀπολλ. Β, 7, 8, ὁ Εὐρύπυλος βασιλεὺς τῆς Κῶ ἦν πατὴρ τῆς Χαλκιόπης, μεθ' ἧς ὁ Ἡρακλῆς ἐγέννησε τὸν Θεσσαλόν, οὗ τινος υἱοὶ ἦσαν ὁ Ἄντιφος καὶ Φείδιππος εἰς Τροίαν, ἐκστρατεύσαντες μετὰ 30 νηῶν.

Κατὰ δὲ τὸν Σχολ. Ἰλ. Β, 677 ὁ Ἡρακλῆς μετὰ τῆς Χαλκιόπης ἐγέννησε τὸν Εὐρύπυλον.

Κατὰ τὸν Ὑγῖνον §. 97 ὁ Θεσσαλὸς λέγεται σύζυγος τῆς Χαλκιόπης, ἐξ ἧς ἐγέννησε τὸν Ἄντιφον καὶ Φείδιππον.

Κατὰ τὸν Ἀπολλ. Β, 7, 1 ὁ Εὐρύπυλος εἶνε υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀστυπαλαίας.

Κατὰ τὸν Σχολ. Θεοκρ. 7, 6 ὁ Μέροψ γεννᾷ τὴν Κλυτίαν, ἥτις μετὰ τοῦ Εὐρυπύλου γεννᾷ τὸν Χάλκωνα.

Ἐκ τῶν μαρτυριῶν τούτων καίτοι διαφωνουσῶν πιθανολογεῖται μᾶλλον ἢ ἑξῆς γενεαλογία.

(13) Ἀπολλοδ. Β, 7. 1—Β, 7, 8.

Μέροψ
Κλυτία : Εὐρύπυλος
Χάλκων, Χαλκιόπη
μεθ' Ἡρακλέους
Θεσσαλὸς
Ἄντιφος, Φείδιππος.

Ἤκμασε λοιπὸν ὁ κατὰ Θεόκριτον ἱδρυτὴς τῆς πηγῆς πρὸ τῶν Τρωϊκῶν. Ἑπομένως αὕτη ἀπὸ μὲν τοῦ Θεοκρίτου ἀκμάσαντος τῷ 290 π. Χ. φέρει ἡλικίαν 2070 ἐτῶν· ἐὰν ὅμως παραδεχθῶμεν ὡς ἀληθῆ τὴν ὑπὸ Χάλκωνος κτίσιν αὐτῆς καὶ τὴν κοινὴν χρονολογίαν τῶν Τρωϊκῶν συμβάντων (1184) ἀνευρίσκομεν τὴν Βούριναν κτίσμα ὑπερτρισχιλιετές.

Γ. Πλάτανος Ἱπποκράτους. (14)

Εἰς τὴν γῆν τοῦ Ἱπποκράτους πλάτανος ἐτῶν χιλίων
Κρήνας καὶ ναοὺς στεγάζει διὰ κλάδων μακροσκίων
Καὶ ὑπερμεγέθεις λίθους εἰς τὰς ῥίζας του τυλίσσων
Κύριος τῆς ἄνω νήσου φθάνει μέχρι τῶν ἀβύσσων
Κολοβοῦται κατ' αἰῶνας, ἀλλὰ ζῇ καὶ ἀναθάλλει.
Οὕτως ἡ ἁγία Πίστις . . . . . .

(Ἀλ. Σούτσου Ἀπομν. σελ. 151).

Τὸ Βουρίνειον ὕδωρ δι' ὀχετῶν ὑπογείων ἐκ κεράμων κατερυθρωμένων κατέρχεται ἐπὶ μίαν ὅλην ὥραν, καὶ δι' ὀχετῶν ὑπεργείων καὶ ἀψιδωτῶν εἰσέρχεται ἐντὸς τῆς πόλεως, ὑπογείως δὲ πάλιν μετοχετεύεται εἰς τὰς ἐν αὐτῇ παμπληθεῖς Μαυριτανικὰς κρήνας κατὰ διαφόρους ἀποστάσεις κειμένας καὶ παρὰ τὴν παραλίαν αὐτήν. Ἐν διαφόροις δὲ διαστάσεσι τῆς καταβάσεως αὐτοῦ ὑπάρχουσι κατάφυτοι θέσεις καὶ δεξαμεναί, μία δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν θέσεων καλεῖται Ζύϊ (ζύγι=μέσον τῆς ὁδοῦ) καὶ ἑτέρα σμικρὸν κατωτέρω καλουμένη Ἀμπαύρης (15) (Τουρκ. Τσατὰλ-τεπέ= διπλοῦς λόφος) Τὸ πολυπαθὲς τοῦτο ὕδωρ ὀχετηγεῖται καὶ εἰς μαυριτανικήν τινα κρήνην ἀπέχουσαν τῆς παραλίας οὐχὶ πλέον τῶν 100 βημάτων, καὶ κατέχουσαν τὸ μέσον γραφικωτάτης κυκλοτεροῦς πλατείας. Αὕτη δι' ὁδοῦ μὲν εὐρυτάτης φέρει πρὸς ἀνατολὰς εἰς τὴν παραλίαν, πρὸς δὲ τὸ ἀρκτοανατολικὸν περιορίζεται ὑπὸ γερούρας, ἥτις συνδέεται μετὰ τοῦ κατέναντι φρουρίου περιβάλλοντος ἐν μέρει τὸν κατὰ τὴν περιοχὴν ἐκείνην κλειστὸν τῆς νήσου λιμένα, πρὸς δυσμὰς δὲ ναὸς Μωαμεθανικὸς ἱκανῶς μέγας ὅλος ἐκ μαρμάρου ᾠκοδομημένος, ὅστις κατὰ τὴν ἰδέαν τινῶν περιηγητῶν κατέχει τὴν θέσιν τοῦ Ἀσκληπιείου (16), πρὸς τὸ δυτικοαρκτικὸν δὲ ταφεῖον Μωαμεθανικὸν κατάφυτον ὅλως καὶ τύμβων μαρμαρίνων καὶ ἐπιχρύσων πλῆρες, κατέχον τὴν θέσιν τοῦ πρότερον ἱπποδρόμου. Πλαγίως δὲ τούτου κιγκλιδωτὸν οἴκημα ἐνέχον πεδινὰ πυροβόλα. Τοιοῦ-

(14) Platanus Orientalis (Ιτιν.)

(15) Ἴσως ἡ λέξις παράγεται ἀπὸ τοῦ Ἀνάπαυλα· διότι καθόλου εἰπεῖν ἡ ὕπαρξις τῆς θέσεως ταύτης τοιαύτην χρῆσιν ἔχει τοῖς εἰς τὴν πηγὴν ἢ ἀλλαχόσε ἐκ τῆς πόλεως ἀπερχομένοις.

(16) Γενικὸν Γεωγρ. Λεξ. ὑπὸ ἑταιρίας Γεωγραφ. ἐκδ. 1830. λεξ. Stanckio.

φος τις περίβολος εὐμοιρῶν καὶ καφενείων καὶ περὶ τὰς 5 ὁδοὺς ἐκ διαρόρων τῆς πόλεως μερῶν εἰς τὴν πλατεῖαν φερούσας ἀποτελεῖ τὸν κύκλον τῆς πλατείας. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τετράγωνον ὕψωμα περιτετειχισμένον καὶ ὑπόβαθρον κατὰ τὰς τρεῖς αὐτοῦ πλευράς, ἐφ' οὗ κεῖται ἡ πλάτανος αὕτη τοῦ Ἱπποκράτους, ἥτις φέρει μετά τινος μεγαλείου τὸ ὄνομα τοῦ ἐνδοξοτέρου τῆς νήσου ἀνδρός, ὅπερ μόνον ἴσως ἐκ τῶν περικλεῶν τῆς ἀρχαιότητος ἀνδρῶν σώζεται εἰσέτι δημῶδες εἰς τὴν πατρικὴν αὐτοῦ γῆν. Εἶναι δὲ δένδρον ὑπερμέγεθες, ὅπερ διὰ τὴν ἀρχαιότητα αὐτοῦ προκαλεῖ τὸν σεβασμὸν παντὸς παρατηρητοῦ. Καλύπτει δὲ ἐξ ὁλοκλήρου τὴν εὐρεῖαν πλατεῖαν διὰ τῶν ἀρχαίων καὶ στραγγαλιωδῶν αὐτοῦ βραχιόνων, καὶ τὴν δροσίζει διὰ πυκνοτάτης σκιᾶς. Ὁ κορμός του σχεδὸν ἐλλειπτικὸς καὶ κοῖλος, ἔχει περιφέρειαν μὲν 9, μετρ. 80, ὕψος δὲ 2, 80. Ἀναχωρῶν ὅμως ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου διατέμνεται εἰς 4 μεγίστους βραχίονας, ὧν ἕκαστος ἔχει περιφέρειαν τριῶν μέτρων, φερόμενος δὲ ὁριζοντίως εἰς ἀπόστασιν 10 μέτρων οὐδὲν φύλλωμα ἔχει, εἰς δὲ τὰ ἄκρα καὶ τὰς πλευρὰς ἑκάστου αὐτῶν ἔρχονται κλῶνες κεκοσμημένοι ὑπὸ φυλλωμάτων. Διὰ νὰ διατηρήσωσι δὲ εἰς τὴν ὁριζόντειον θέσιν των τοὺς ὀγκώδεις τούτους βραχίονας, οἵτινες λίαν μεμακρυσμένοι τοῦ κορμοῦ καὶ πεφορτισμένοι κλάδων καὶ φυλλωμάτων ὄντες ἤθελον καταθλασθῆ ἐξαδυνατισθέντες ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτῶν βάρους, ὑπεστήριξαν αὐτοὺς κατὰ διαφόρους ἀποστάσεις διὰ κιόνων ἐκ μαρμάρου καὶ γρανίτου. Ἀπὸ δὲ τοῦ χρόνου ἐκείνου τὸ ξύλον τῆς πλατάνου περιέλαβεν αὐτοὺς οὕτως, ὥστε μετὰ τῶν κιόνων ἀποτελεῖ ἓν σῶμα. Πρέπει δὲ νὰ ἦνε λίαν ἀρχαῖοι οἱ κίονες οὗτοι, λέγει ὁ Pouqueville (17), διότι οἱ κλῶνες, οὓς ὑποστηρίζουσιν εἶνε οὕτως συνεσφιγμένοι διὰ τοῦ φλοιοῦ των, ὥστε ἀνασηκόνουσι τοὺς κίονας ὅταν ταράττωνται ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Ἂν δὲ καὶ στερῆται νῦν ἑνὸς τῶν λαμπροτέρων αὐτῆς βραχιόνων, τοῦ μέχρι τοῦ φρουρίου ἐκτεινομένου, εἶνε ὅμως πάντοτε ἀντικείμενον θαυμασμοῦ. Ὁπόσον δὲ εἶνε τὸ ὅλον ὕψος μέχρις οὗ ἀνέρχωνται οἱ ἀκρέμονες τῶν κλάδων αὐτοῦ ἐπικαλύπτοντες τὸν Μωαμεθανικὸν ναόν, ἕκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ ἀναλογιζόμενος τὸ λοιπὸν μεγαλεῖον τῆς πλατάνου. Δένδρου τοσοῦτον τεραστίου ἡ ἀναζήτησις τῆς ἡλικίας δὲν θέλει εἶσθαι βεβαίως ἀνωφελὴς οὔτε ἀδιάφορος εἰς τὴν φυτικὴν φυσιολογίαν. Καὶ ὡς μὲν λέγει ὁ Jonnini, (18) ἕκαστος εὐκόλως θέλει πιστεύσει ὅτι πλέον τῶν 10 αἰώνων παρῆλθον ἀπὸ τῆς φυτεύσεως αὐτοῦ, ἐὰν δώσῃ προσοχὴν εἰς τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἕκτασιν τῆς πλατάνου· διότι τὸ ξύλον τοῦ δένδρου τούτου λίαν στερεὸν ὡς τὸ τῆς δρυὸς αὐξάνει μετὰ πολλῆς βραδύτητος. Κατὰ τὸν συντάκτην ὅμως τοῦ ἄρθρου Κῶς ἐν τῷ μνημονευθέντι Λεξικῷ ἡ ἀρχὴ αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς 900 ἔτη καὶ ἐπέκεινα, πολλοὶ δὲ κατ' αὐτὸν συγγραφεῖς νομίζουσιν ὅτι ὑπῆρχεν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἱπποκράτους (ὅπερ δίδει εἰς αὐτὸν ἡλικίαν 22 αἰώνων), καὶ ὅτι εἶνε ὁ αὐτὸς τῷ ὑπὸ τοῦ Πλινίου περιγραφομένῳ. Δυστυχῶς ὅμως οὐδαμοῦ παρὰ Πλινίῳ εὕρηταί τι περὶ τοῦ δένδρου τούτου.

Ἐπὶ τοῦ τετραγώνου ἐφ' οὗ κεῖται ἡ πλάτανος, ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτῆς, ἡ μαυριτανικὴ πηγὴ καὶ ἄλλη νεωτέρα παρὰ τὰ πλάγια τοῦ τετραγώνου δροσίζουσι τὴν γῆν, ἑκατοντάδες δὲ ὁλολυγόνων (δεκοχτουρῶν) ζῶσαι διηνεκῶς ἐντὸς τοῦ φυλλώματος τούτου, ἅς τινας ὑπὸ θρησκευτικῶν ἀρχῶν ἐμπνεόμενοι οἱ ἐκεῖσε Ὀθωμανοὶ περιποιοῦνται μεγάλως, ἐμψυχοῦσι τὴν εἰκόνα ἐκείνην. Δὲν δύναταί τις νὰ ἴδῃ, ἐπιλέγει ὁ Τοξιέρος, θέσιν γραφικωτέραν ταύτης.

Ἐντὸς τῆς πλατείας ταύτης ὑπὸ τὸ προμνημονευθὲν τετράγωνον ἐφαίνοντο πρό τινων ἐτῶν δύο βωμοί, ὧν τὸν ἕνα περιέγραψεν ὁ Τοξιέρος. «Ὁ βωμὸς οὗτος, λέγει, ὁ ἐν πλατείᾳ τινι τῆς Κῶ, ἐκοιλώθη ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ὅλμος ἐν ᾧ κοπανίζουσι τὸν σῖτον. Ἡ κοσμοῦσα αὐτὸν γλυπτικὴ ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην τὴν ὡραιοτέραν τῆς τέχνης ἐποχήν. Τρία πτερωτὰ δαιμόνια στηρίζουσιν ἐπὶ μὲν τῆς δεξιᾶς περιπλοκὰς ἀνθέων, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς φέρουσι κρήδεμνα καὶ φαίνονται πορευόμενα πρὸς θυσίαν τινα. Τὸ ἔνδυμα εἶνε ἀμιμήτως γλαφυρώτατον καὶ χαριέστατον·

et tenues loa veste movere sinus.

Προπερτ. 1, 2.

Ὁ στίχος οὗτος δὲν ζωγραφεῖ ἐντελῶς τὴν χαρίεσσαν ἐκείνην σύνθεσιν; — Μετά τινα ὅμως ἔτη καὶ αὐτὸς θέλει καταστῇ ὄγκος λίθινος ἄμορφος». Ἀλλ' εὐτυχῶς τὸ γλυπτικὸν τοῦτο ἔργον μετεκομίσθη εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει μουσεῖον κατὰ τὴν παρελθοῦσαν δεκαετηρίαν. Ἕτερός τις ὅμως διασώζεται εἰσέτι, ἀλλὰ πολλῷ ἀπέχει τῆς θαυμασίας τοῦ πρώτου καλλονῆς. Ἐντὸς τῆς αὐτῆς πλατείας ἔκειτο πρὸ τοῦ 1830 καὶ δεξαμενὴ ἐκ Παρείου μαρμάρου φέρουσα γεγλυμμένους δύο ὄφεις συμπεπλεγμένους καὶ πέντε νεάνιδας θυούσας αἶγα εἰς τὸν θεὸν τῆς Ἐπιδαύρου.

Ἀλλ', ὡς μὴ ὤφελλεν, αἱ αἱμοχαρεῖς τῆς βαρβαρότητος χεῖρες ἠγέρθησαν καὶ κατὰ τῶν ἀψύχων τούτων ἀνεκτιμήτων μνημείων τῆς ἑλληνικῆς περιουσίας!

Σ. Κ. Π.

(17) Histoire de la régénération grecque. Τομ. 3 σελ. 49.

(18) Voyage en Grèce et en Turquie.

Ο ΚΑΘΡΕΠΤΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΟΥ.

Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

—ooo—

— Ὦ φίλε μου, εἶσαι ὁ τελειότερος ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

Ταῦτα ἔλεγεν ἡ Οὐρανία πρὸς τὸν σύζυγόν της, ἀτενίζουσα αὐτὸν ὡς ἂν ἦτον ἓν τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου ἢ ὡς ἄγγελος φέρων μαῦρον ἔνδυμα. Ναί

μὲν ἡ φράσις αὕτη δὲν ἦτο πολλὰ συζυγικὴ, ἀλλ' ἐνθυμίζω πρὸς τὸν ἀναγνώστην ὅτι ὅτε ἔλεγεν αὐτὴν, ἡ γλυκεῖα τοῦ γάμου σελήνη εἰσήρχετο εἰς τὸ πρῶτον τέταρτον αὐτῆς.

— Κόλακα! ἀνεφώνησεν ὁ σύζυγος στρέψας ὀλίγον τὸν μαῦρον μύστακά του.

— Ὄχι, φίλε μου, σὲ βλέπω ἀπαραλλάκτως ὅπως εἶσαι, ἀγαθότατον ὡς ἄγγελον, ἐνάρετον ὡς ἱεροκήρυκα, καὶ ποιητικὸν ὡς τὸν Λαμαρτῖνον.

Οἱ δύο νέοι ἀντήλλαξαν τότε φράσεις τρυφερὰς καὶ ἐπιχαρίτους. Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι βαρύνονται ἐπὶ τέλους καὶ κολακείας καὶ περιποιήσεις, ὅπως βαρύνονται καὶ τὰ σακχαρωτὰ τῆς πρώτης τοῦ ἔτους. Ἐντὸς μιᾶς περίπου ὥρας δὲν εἶχον πλέον τί νὰ εἰπῶσιν· ὁ σάκκος τῶν σακχαρωτῶν εἶχε κενωθῆ.

Ἐὰν ὁ σύζυγος ἦτο γερουσιαστὴς, τραπεζίτης ἢ συμβολαιογράφος, θὰ ἄφηνε τὴν γυναῖκά του διὰ νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς τὰς ὑποθέσεις του· ἀλλ' ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ἀκάθεκτος κλίσις του τὸν ἐβίασαν νὰ ἐναγκαλισθῇ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀέργου. Ἔμεινε λοιπὸν πλησίον τῆς γυναικός του καὶ ἀφ' οὗ ἐτελείωσαν τὰ λόγια των, καὶ ἔβλεπεν ὁ εἷς τὸν ἄλλον μὲ εὐχαρίστησιν. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἐβαρύνθησαν πλέον νὰ βλέπωνται ἡ Οὐρανία ὑπῆγε καὶ ἐκάθησε πλησίον βιβλιοθήκης καὶ ἤνοιξε βιβλίον περιέχον διηγήσεις ποιητικὰς, ἀλληγορικὰς καὶ διαβολικάς.

Ἡ μὲν Οὐρανία ξανθὴ καὶ γαλανόφθαλμος ὡμοίαζε τὸν ἄγγελον Γαβριήλ, ὁ δὲ σύζυγός της Ῥοβέρτος χαρακτῆρας ἔχων ζωηροὺς, κόμην δὲ καὶ ὀφθαλμοὺς μαύρους, εἶχε τὸ ἦθος τοῦ Διαβόλου Ῥοβέρτου. Ἡ Οὐρανία ἦτο σκεπτικὴ καὶ ποιητική· ὁ δὲ Ῥοβέρτος ἦτο συνειθισμένος εἰς τὴν εὔθυμον ζωὴν τῶν ἀγάμων, καὶ εἶχε πάντοτε τὴν ἰδέαν ὅτι μία τραγῳδία εἰς πέντε πράξεις δὲν ἠξίζεν ἓν γεῦμα καὶ ὑπὸ δύο μόνον φαγητῶν συγκροτούμενον. Αὐταὶ ἦσαν αἱ φιλολογικαὶ γνῶμαί των.

Ἡ μὲν φύσις εἶχε κάμει ἐκεῖνον κοιλιόδουλον, ὁ δὲ παρισινὸς πολιτισμὸς λαίμαργον.

Ὅτε εἶδεν ὅτι ἡ νέα του σύζυγος ἦτο πρὸ πάντων ποιητικωτάτη καὶ ἐφαίνετο ὡς ἂν ἤρχετο ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς, ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ κρύψῃ ἀπ' αὐτὴν τὸ μέγα ἁμάρτημα τῆς γαστριμαργίας του. Ἐνῷ ἡ Οὐρανία ἐτρέφετο μὲ ποιητικὰ ἀριστουργήματα, ὁ Ῥοβέρτος εἶχε τὸν νοῦν εἰς τὴν Ἰλιάδα τῆς λαιμαργίας, ἢ καὶ εἰς τὰ εἰδύλλια τῶν ἑψητῶν ἀρνίων τοῦ Θεοκρίτου. Ἡ μὲν Οὐρανία ἤνοιξε βιβλίον περιέχον διηγήματα, ὁ δὲ Ῥοβέρτος καθήσας μακρὰν αὐτῆς εἰς μίαν γωνίαν τῆς αἰθούσης, ἀνέσυρε κρυφίως ἀπὸ τὸ θυλάκιόν του τὸ βιβλίον τοῦ ἐντελοῦς μαγείρου· ἀλλ' ἐνῷ ἐνόμιζε τὴν σύζυγόν του βυθισμένην εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, αὕτη ἀνεσήκωσεν αἴφνης τὴν κεφαλὴν καὶ ἠρώτησεν·

— Τί ἀναγινώσκεις, φίλε μου;

— Τί ἀναγινώσκω! . . . ἀπεκρίθη ὁ Ῥοβέρτος ἀμηχανῶν, καὶ θεωρῶν ἑαυτὸν χαμένον ἐὰν ὡμολόγει τὸ σφάλμα του, θέλεις νὰ μάθῃς τί ἀναγινώσκω, καλή μου φίλη;

— Ἀναγινώσκεις ποίησιν; τὸν Βικτὼρ Ὑγγὼ, ἢ τὸν Λαμαρτῖνον;

— Τὸν Λαμαρτῖνον; . . . ναὶ τὸ κύριε, αὐτὸν ἀναγινώσκω.

— Εὖγε, φίλε μου, ἐκλέγεις πάντοτε τοὺς θείους ποιητὰς, τῶν ὁποίων ἡ ψυχὴ εἶναι ἀδελφὴ τῆς ἐδικῆς σου. Πόσον καλὰ θὰ ἀναγινώσκῃς τοὺς στίχους! τὴν *Λίμνην* παραδείγματος χάριν. Ὦ! θὰ μὲ ἀναγνώσῃς τὴν Λίμνην; δὲν εἶναι ἀληθές;

Ὁ Ῥοβέρτος περιεχύθη ἀπὸ ψυχρὸν ἱδρῶτα.

— Νομίζω ὅτι θὰ κάμωμεν καλήτερα νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸν περίπατον, εἶπε σηκωθείς.

— Διόλου, κύριε. Τὸ ἀπαιτῶ, τὸ διατάττω.

Ὁ Ῥοβέρτος ἦτο νυμφευμένος πρὸ ὀκτὼ μόνον ἡμερῶν, διὸ καὶ ὑπήκουσεν. Ἐπροσποιήθη μὲν ὅτι ἔχασε τὸ βιβλίον, ἀλλ' ἡ Οὐρανία λέγουσα ὅτι ἦτο ἀπρόσεκτος, εἶπεν ὅτι τὸ ἔβαλε εἰς τὸ θυλάκιόν του. Ἠναγκάσθη λοιπὸν νὰ ζητήσῃ τὴν *Λίμνην* εἰς τὸ βιβλίον τοῦ ἐντελοῦς μαγείρου! ἀλλὰ ἀντὶ λίμνης τί ἄλλο εὕρισκεν ἢ ποταμοὺς ζωμοῦ καὶ ῥυάκια ῥοφημάτων;

— Πότε θὰ παύσῃς νὰ φιλολογῇς τὸ βιβλίον αὐτό; εἶπεν ἡ Οὐρανία.

— Εὐθὺς, ἀπεκρίθη ὁ Ῥοβέρτος, ὅστις εὗρε τέλος πάντων, ὄχι εἰς τὸ βιβλίον, ἀλλ' εἰς μίαν γωνίαν τοῦ μνημονικοῦ του, τὴν *Λίμνην*.

Ἀνέγνωσε δὲ μὲ φωνὴν ὀλίγον ταραγμένην ἢ μᾶλλον ἐπροσποιήθη ὅτι ἀνεγίνωσκε τοὺς πρώτους στίχους τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, ἐνῷ εἶχε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του τὸ κεφάλαιον τῶν τηγανητῶν καὶ τῶν παραγεμιστῶν.

Ἀλλ' ὅτε ἔφθασεν εἰς τὸ μέσον τοῦ ποιήματος δὲν ἐνθυμεῖτο πλέον τὸ τέλος.

— Ἔχω καταῤῥοὴν, εἶπε κλείσας τὸ βιβλίον.

— Ἐξακολούθησε! ἡ φωνή σου εἶναι τόσον καθαρὰ καὶ τόσον γλυκεῖα!

Ἠναγκάσθη λοιπὸν νὰ ἀνοίξῃ καὶ πάλιν τὸ βιβλίον, καὶ ἐνῷ ἀνεζήτει εἰς τὴν κεφαλήν του τὴν λησμονηθεῖσαν στροφὴν, ἀνέγνωσεν ἀπερισκέπτως, μὲ τὴν ὡραίαν ἐκείνην φωνὴν τὴν ὁποίαν τόσον ἐθαύμαζεν ἡ Οὐρανία· — Κρέας ἐλάφου καμωμένον μὲ ἐλαίας.

— Τί ἀναγινώσκεις; ἐφώναζεν ἡ Οὐρανία. Καὶ ὁρμήσασα ἥρπαξε τὸ βιβλίον.

— Ἀνεπιτήδειε! εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Ῥοβέρτος.

— Εἶναι ὁ τέλειος μάγειρος! ἀνεφώνησεν ἡ νέα σύζυγος ὡς κεραυνοβοληθεῖσα.

— Ναὶ, εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος εὐσταθῶς. Τί θέλεις, φιλτάτη μου Οὐρανία; ὁ γάμος εἶναι κοινόβιον τῶν ἐλαττωμάτων. Πρέπει νὰ σὲ ὁμολογήσω ὅτι εἶμαι ὀλίγον λαίμαργος.

— Ἀλλὰ, φίλε μου, εἶπεν ἡ Οὐρανία ἥτις δυσκόλως ἔκρυψε τὴν δυσαρέσκειάν της, δύνασαι ἴσως νὰ διορθωθῇς.

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν ὄχι! καὶ ἀφ' οὗ πλέον τὸ γνωρίζεις, θὰ παραγγέλλω ἐγὼ τὰ φαγητὰ εἰς τὴν μαγείρισσάν σου· θὰ σὲ διδάξω καὶ σὲ διὰ νὰ ἠξεύρῃς νὰ δίδῃς εἰς αὐτὴν διαταγάς· καὶ ὅταν θὰ ἤμεθα μόνοι, ἀντὶ νὰ ὁμιλῶμεν ἀδιακόπως περὶ ποιήσεως θὰ ὁμιλῶμεν καὶ περὶ τῆς μαγειρικῆς τέχνης. Ἡ καλήτερα ὅλων τῶν μουσῶν εἶναι ἡ ἐφορεύουσα τὸ μαγειρεῖον· ὄχι, λανθάνομαι, εἶναι μᾶλλον αὐτὸς ὁ Ἀπόλλων ὁ ἔφορος, φέρων ἀντὶ λύρας περόνην. Ἔλα, ξανθέ μου ἄγγελε, μὴ μὲ μαλλώσῃς . . . Πηγαίνω νὰ διατάξω γεῦμα τῆς ὀρέξεώς μου.

— Ὦ! ὁποία ἀπελπισία!

Αὐτὸς λοιπὸν ἦτον ὁ ποιητικὸς Ῥωμέος τὸν ὁποῖον ἡ γλυκεῖα Οὐρανία εἶχεν ἐκλέξει! Ἅμα ὡς ἔμεινε μόνη ἔπεσεν ἐπὶ θρανίου, καὶ στηρίξασα τὸν ἀγκῶνά της ἐπὶ τραπέζης ἔθεσεν ἐπὶ τῆς λευκῆς χειρός της τὸ τεθλιμμένον καὶ σοβαρὸν πρόσωπόν της. Τὸ βιβλίον τῶν διηγημάτων ἦτον ἀκόμη ἔμπροσθέν της καὶ τὰ βλέμματά της ἔπεσαν ἐπὶ τοῦ τίτλου τούτου· *Τὸ κάτοπτρον τοῦ Διαβόλου*. Ἀνέγνωσε μηχανικῶς τὰς πρώτας γραμμὰς, καὶ ἔπειτα ἀνεσκίρτησεν ὡς ἂν ἐμπνεύσθη αἰφνιδίως· ἡ ἔμπνευσις ἄραγε ἦτον ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἢ ἀπὸ τὸν ἅδην; μειδιῶσα καὶ πλήρης ἐλπίδων ἀνέγνωσε τὰ ἑξῆς·

« Ὁ Βεελζεβοὺλ, διάβολος καθιστικὸς, δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν πατρικὴν καὶ καταχθονίαν οἰκίαν του, ἀλλ' ἔμενε κλεισμένος εἰς τὸ κόκκινον καὶ μαῦρον κατάλυμά του. Ἀλλ' ἐν τοσούτῳ ἑπέρα εὐχαρίστως τὰς ἑσπέρας του ὁμιλῶν μὲ τὸν Βολταὶρ καὶ θερμαινόμενος εἰς τὴν ἄκραν τοῦ πυρὸς τῆς κολάσεως. Ἀλλὰ τινα τῶν ἡμερῶν χρεωκόπος τις ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν κόλασιν, καὶ ὁμιλῶν μετὰ τοῦ Βεελζεβοὺλ ἐξύπνισε τὴν ὄρεξίν του νὰ ταξειδεύσῃ. Ἀνεχώρησε λοιπὸν ἀμέσως ἐπὶ ἀτμαμάξης εἰς ὑπόγειον σιδηρόδρομον, διότι ἐκεῖ κάτω οὔτε πυρὸς οὔτε ἀτμοῦ ὑπάρχει ἔλλειψις. Καὶ πρῶτον ἐπεσκέφθη τοὺς Παρισίους ὅπου κατῴκουν μέλη τινὰ τῆς οἰκογενείας του, ἤτοι ὁ πατήρ του Σατανᾶς, ὁ ἀδελφός του Ἑωσφόρος καὶ ὁ ἀνεψιός του Ἀσμοδέος.

Ἅμα δὲ πεζεύσας διευθύνθη εἰς τὴν ὁδὸν Βιβλὲν διὰ νὰ ἐναγκαλισθῇ τὸν πατέρα του Σατανᾶν κατοικοῦντα εἰς περίστυλον οἰκίαν ὀνομαζομένην *γρηματιστήριον*. Φαντάσθητε ὅμως τὴν ἀπορίαν του ὅτε εἶδεν ὅλους τοὺς Γάλλους μυκτηρίζοντας αὐτόν· ὠργίσθη λοιπὸν διότι ἐνόμιζε τὸν ἑαυτόν του ἄλλον Ἀδωνιν. Εἰς τὴν κόλασιν δὲν ὑπάρχει καθρέπτης, καὶ διὰ τοῦτο φαίνεται ὅτι ὅλαι αἱ γυναῖκες ὑπάγουσιν εἰς τὸν παράδεισον. Ὁ Ασταρὼθ ὁ ὁποῖος περιήρχετο μὲ τὸν ἀδελφόν του Βεελζεβοὺλ, τὸν ὡδήγησεν εἰς ἐργαστήριον ὅπου ἐπωλοῦντο καθρέπται. Ὁ Βεελζεβοὺλ μόλις εἶδε τὸ πρόσωπόν του εἰς ὡραιότατον καθρέπτην Βενετικὸν καὶ ἀφῆκε φωνὴν τρόμου, διότι ἀπήντησεν ἀκριβῶς ὅλας του τὰς ἀτελείας, δηλαδὴ τὰ φλογερὰ καὶ διαβολικὰ βλέμματα καὶ τὸ ἀποτρόπαιον γένειόν του κοκκινισμένον ἀπὸ τὸ πῦρ τῆς κολάσεως.

Τότε ἐγλύκανε τὸ βλέμμα, ἔκοψε τὸ γένειόν του καὶ ἔγεινεν ὡραῖος κομψὸς καὶ χαριτωμένος. ἀποβαλὼν τὰ ἐλαττώματα τὰ ὁποῖα τὸν εἶχε δείξει ὁ πιστός του φίλος, ἤγουν «Ὁ καθρέπτης τοῦ διαβόλου.»

— Καὶ ἐγὼ εἶπε, καθ' ἑαυτὴν ἡ Οὐρανία, θὰ γίνω καθρέπτης τοῦ ἀνδρός μου διὰ νὰ διορθώσω τὰ ἐλαττώματά του.

— Καλῶς ἦλθες, φίλε μου, εἶπεν εἰς τὸν Ῥοβέρτον ἐπανελθόντα τότε εἰς τὸ δωμάτιον, ἐπρόσταξες γεῦμα τεχνικὸν καὶ ὡραῖον;

— Σὲ ἀρέσει λοιπὸν καὶ σέ; ἠρώτησεν ὁ Ῥοβέρτος.

— Ἀκούεις ἂν μὲ ἀρέσῃ! δὲν ἔλεγες πρὸ ὀλίγου ὅτι ὁ γάμος εἶναι κοινόβιον τῶν ἐλαττωμάτων; Καὶ ἐγὼ ἔχω ἓν ἐλάττωμα πολλὰ μικρὸν ὅμοιον μὲ τὸ ἐδικόν σου· εἶμαι ὀλίγον λαίμαργος.

— Μπᾶ! ἀνέκραξεν ὁ Ῥοβέρτος, ἠξεύρεις ὅτι συμφωνοῦμεν ἀξιόλογα;

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ἡ Οὐρανία.

— Περίεργον! ἐσὺ τόσον ποιητικὴ καὶ τόσον λεπτή! διότι χωρὶς νὰ σὲ κολακεύσω δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ εὕρω γυναῖκα τρυφερωτέραν . . . .

— Παρήγγειλες νὰ μᾶς ἑτοιμάσουν περιστέρια ψητὰ, καὶ ἀστακόν;

— Τὰ λέγομεν ὕστερα, ἀπεκρίθη ὁ Ῥοβέρτος ἀνυπομόνως· ἠξεύρεις, ὡραία μου Οὐρανία, πόσον σὲ ἀγαπῶ . . . .

— Καὶ νὰ ἦναι καλοκαμωμένα.

— Ἄφες τόρα τὸ γεῦμά σου, εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος μὲ περισσοτέραν ἀνυπομονησίαν, σὲ ἔλεγα ὅτι σὲ ὑπεραγαπῶ· δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ ὅταν σ' ἐπρωτοείδα, θὰ τὸ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε μὲ εὐχαρίστησιν . . . . .

— Θὰ ἔχουν καὶ πιπέρι;

— Ὦ! . . τί ἀνακατόνεις τὸ πιπέρι μὲ τὴν ἀγάπην μας; ἀπεκρίθη ὁ Ῥοβέρτος ὠργισμένος. Ἠξεύρεις ὅτι μὲ ἀποκρίνεσαι ἀλλόκοτα ὡς νὰ μὴ μὲ ἠγάπας πλέον, ἐνῷ ἐγὼ ἐπιθυμῶ τόσον τὴν ἀγάπην σου.

— Ὅπως καὶ τὰ γλυκύσματα μὲ πολλὴν ζάχαριν, εἶπεν ἡ Οὐρανία. Ἀληθινά, ἔχω μίαν ἀξιόλογον ἑρμηνείαν διὰ κατασκευὴν μήλων ζαχαρωτῶν.

— Ἀνυπόφορον! ἀνέκραξεν ὁ Ῥοβέρτος, δὲν ὑπάρχει πλέον ἡ γλυκεῖα ἐκείνη συνομιλία, ἥτις κατασταίνει τὸν ἄνθρωπον εὐτυχῆ.

— Μαριάνα! ἔκραξεν ἡ Οὐρανία χωρὶς ν' ἀκούσῃ τὸν ἄνδρα της· καὶ ἔτρεξε κατόπιν τῆς μαγειρίσσης ἡ ὁποία διέβαινεν εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον κρατοῦσα πίταν.

Μετὰ μικρὸν δὲ ἐπέστρεψε τρώγουσα ἢ μᾶλλον καταβροχθίζουσα μεγάλον τεμάχιον πίτας ὡς σκύλος ἀδηφάγος, καὶ μὲ τόσην χαρὰν καὶ τόσην λαιμαργίαν, ὥστε ᾐσθάνθη ἀποστροφὴν ὁ σύζυγός της.

— Ἔλεγες λοιπὸν ὅτι ἡ ἀγάπη μας; . . . . εἶπεν ἡ Οὐρανία τρώγουσα . . . Ὦ! τί ὡραία εἶναι αὐτὴ ἡ πίτα!

— Νὰ σὲ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, Κυρία, εἶπεν ὠργισμένος ὁ Ῥοβέρτος, διότι ὁ σύζυγος πρέπει πάντοτε νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν εἰς τὴν γυναῖκά του, εἶσαι τρομερὰ ἄσχημη ὅταν ὁμιλῇς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μὲ τὸ στόμα γεμάτον· αὐτὸ τὸ κομμάτι τῆς πίτας σου πρίσκει τὰ μάγουλά σου ὡς νὰ εἶχες κατεβασιάν.

— Ἰδοὺ ἡ πρώτη ἀνοησία ὅπου μὲ λέγεις ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ γάμου μας.

— Διότι εἶναι καὶ τὸ πρῶτον ἐλάττωμα τὸ ὁποῖον ἀνακαλύπτω εἰς σέ.

— Τί θέλεις ; ἔχω πάντα τρομερὰν ὄρεξιν, αὐτὴ εἶναι ἡ ἀσθένειά μου.

— Ἀλλὰ, κυρία, ἐπανέλαβεν ὁ Ῥοβέρτος ἔντρομος, ἀγαπῶ τὰς λεπτὰς γυναῖκας, καὶ διὰ τοῦτο σὲ ἐδιάλεξα. Θὰ γείνης τώρα φουσκωμένη.

— Καὶ τί σὲ μέλει, ἀφοῦ ἐμὲ μὲ εὐχαριστεῖ ;

— Δὲν θελω νὰ παχύνης ! εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος κτυπῶν τὸν πόδα του.

— Ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ παχύνω, ἀπεκρίθη ἡ Οὐρανία, ὁ Κώδηξ δὲν τὸ ἀπαγορεύει, οὔτε εἶναι αἰτία διαζυγίου.

— Ἔλσ, Οὐρανία μου, εἶπεν εὐμενέστερον ὁ Ῥοβέρτος, θὰ εἶναι σκληρὸν νὰ ἀρχίσωμεν νὰ μαλλώνωμεν ὀκτὼ ἡμέρας μετὰ τὸν γάμον μας. Ἂν θέλῃς νὰ μὲ ἀρέσῃς πρέπει νὰ ἀποφύγῃς αὐτὴν τὴν ἀδιάκοπον συνομιλίαν τῆς μαγειρικῆς, πρέπει νὰ διορθώσῃς τὴν λαιμαργίαν σου· εἶναι ἐλάττωμα πολὺ βάναυσον, ἀντιπαθητικὸν, ἀηδὲς, πεζὸν, τὸ ὁποῖον ἐδίωξεν ἀπὸ τὸν ἐπίγειον παράδεισον τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔαν, καὶ θὰ διώξῃ καὶ ἐμὲ ἀπὸ τὸν ἐδικόν μου.

— Ἀληθινά ! . . . Ἀλλὰ καὶ σὺ καλλιεργεῖς τὸ ἁμάρτημα τοῦτο . . . Καλὰ λοιπὸν, φίλε μου, ἀφ' οὗ σὲ δυσαρεστῶ σὲ ὑπόσχομαι νὰ διορθωθῶ. Ἀλλ' ἐννοεῖς ὅτι ἂν μὲ δίδῃς ἀφορμὰς, ἂν μὲ ὁμιλῇς πάντοτε διὰ τὸν *τέλειον μάγειρον* θὰ ἀνοίγῃς τὴν ὄρεξίν μου, καὶ τότε θὰ ἀνητυχήσω.

— Τὸν *τέλειον μάγειρον* ! ἀνέκραξεν ὁ Ῥοβέρτος, τὸν αἴτιον τῆς πρώτης μας φιλονεικίας ! Ἰδοὺ, τὸν καταδικάζω εἰς τὴν φωτιὰν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὸς κατεδίκασε τόσα ἀθῶα πουλιά.

Καὶ ἔρριψε τὸ βιβλίον εἰς τὴν ἑστίαν. Ἡ μικρὰ αὕτη συζυγικὴ φιλονεικία ἐλησμονήθη ἐντὸς ὀλίγου. Ὁ Ῥοβέρτος διωρθώθη ἐντελῶς, ἀνεγίνωσκεν ἐλεγεῖα ἀδιακόπως, καὶ ἦτο τόσον καλὸς ὥστε ἤρχισε καὶ νὰ λιγνεύῃ ὀλίγον· διὸ ἡ Οὐρανία ἔλεγε καὶ πάλιν·

— Ὦ φίλε μου ! Εἶσαι ὁ τελειότερος ὅλων τῶν ἀνθρώπων !

Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα κατήντησεν ὀλίγον ὀχληρόν. Εὐτυχῶς ὅμως γράμμα φίλης τινος τῆς Οὐρανίας διέκοψε τὴν μονοτονίαν τῶν περιπαθῶν αὐτῶν συνεντεύξεων. Ἰδοὺ τί περιεῖχε·

« Μήπως σ' ἐρυλάκισαν εἰς τὸ δωμάτιόν σου, φιλτάτη μου ! δὲν σὲ βλέπει κανεὶς πλέον ὡς νὰ ἦσο εἰς τὰ σίδηρα. Ἐλπίζω ὅτι δὲν σὲ κρατεῖ οὕτως ὁ σύζυγός σου· πρέπει ἡ γυνὴ νὰ εἶναι ἀρχιστράτηγος τῆς οἰκίας της· αὐτὴ εἶναι ἡ ἰδέα μου. Ἀφ' οὗ καὶ αἱ δύο κα οἰκοῦμεν εἰς τὸ ὡραῖον στρατόπεδον τῶν Παρισίων, ἔλα νὰ μὲ ἰδῇς. Φέρε μαζῆ τὴν καρδίαν καὶ τὸ κέντημά σου, πρὸ πάντων μὴ φέρῃς πολλὴν ἐπισημότητα, καὶ διὰ τοῦτο βάλε τὴν μικράν σου στολήν. Ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ ἔχῃς ὁλόκληρον τὴν φιλίαν ὅταν θὰ κάμω ἐπιθεώρησιν. Αὔριον λοιπὸν, ὡραία μου φίλη, ἔλα τὴν δευτέραν ὥραν ἀκριβέστατα ὡς στρατιώτης.

« ΚΑΙΣΑΡΙΝΑ ΛΟΡΜΥΕ. »

Ἡ Κ . . Λορμυέ, εἰκοσιπεντάετὴς χήρα συνταγματάρχου τῶν λογχοφόρων, εἶχεν ἀνατραφεῖ στρατιωτικῶς ἀπὸ αὐτόν· ἦτο γενναία ὡς στρατιώτης τοῦ Σολφερίνου, ἀδύνατος μὲν εἰς τὸ ῥάψιμον δυνατὴ δὲ εἰς τὴν τιμήν.

Τὴν ἐπαύριον ἡ Οὐρανία ἔτρεξεν εἰς τῆς φίλης της καὶ ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας της χωρὶς κἂν ν' ἀφήσῃ τὸν ὑπηρέτην νὰ προειδοποιήσῃ τὴν κυρίαν του. Ἀντικρὺ δὲ τῆς ὡραίας χήρας εἶδεν ἄνθρωπον πολλὰ ὀλίγον χαρίεντα, φοροῦντα ἔνδυμα μαῦρον, ἔχοντα πρόσωπον ὠχρὸν καὶ ἄνοστον καὶ ἦθος ἀρνίου. Ὠνομάζετο δὲ Εἰρηναῖος Μοζεράν καὶ βεβαίως δὲν εἶχε κερδήσει δάφνας εἰς τὴν μάχην τῆς Ἅλμας.

— Εἶναι δύο καὶ πέντε λεπτὰ, ὡραία μου, εἶπεν ἡ Καισαρίνα, ἠργοπόρησες καὶ θὰ σὲ καταδικάσω εἰς κράτησιν. Ἀλλὰ συγχώρησέ με νὰ ἐξακολουθήσω τὰς ἐξετάσεις μου.

Ὁ Κύριος οὗτος μὲ ὡμολόγησε πρὸ ὀλίγου ὅτι αὔριον θὰ μοναμαχήσῃ, γνωρίζει ὅτι μὲ ἀρέσουν αὐτὰ τὰ πράγματα. Ὅταν τις διοίκησε σύνταγμα λογχοφόρων πρέπει νὰ νυμφευθῇ καὶ δευτέραν φορὰν γενναῖον.

— Λοιπὸν ὁ κύριος . . .

— Εἶναι ὁ ἀῤῥαβωνιαστικός μου τὸν ὁποῖον σὲ παρουσιάζω.

Ἡ Καισαρίνα δὲν εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ κρύπτῃ τὰ σχεδιά της· ἤνοιγεν εὐκόλως τὴν καρδίαν της, ἤτις ἄλλως ἦτο πολλὰ καλὴ καὶ ἠθική, καὶ δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ κρυφθῇ. Ἐνῷ δὲ ἐγίνετο ἡ ἐπίσημος παρουσίασις καθ' ἣν ὁ Εἰρηναῖος καὶ ἡ Οὐρανία ἀντήλλαξαν μερικὰς φράσεις εὐγενεῖς ἐξηκολούθησεν ἡ Καισαρίνα·

— Ἂν καὶ ἀνησυχῶ δὲν μὲ δυσαρεστεῖ ὅμως ἡ μονομαχία αὐτὴ, μὲ ἀποδεικνύει μάλιστα ὅτι ἡ ἐκλογή μου ἦτον καλή. Ἐκτιμῶ μὲν τὰ προτερήματα τοῦ Κ. Μοζεράν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἔχει ἄδικον νὰ ἦναι πολιτικὸς καὶ ὄχι στρατιωτικὸς, καὶ νὰ ὀνομάζεται Εἰρηναῖος ἀντὶ Καῖσαρ, καὶ λυποῦμαι ὅτι μέχρι τοῦδε εἰς πρώτην τὴν μονομαχίαν αὐτὴν θὰ δείξῃ τὴν ἀνδρίαν του.

— Εἶναι ὅμως μέγα προτέρημα ! ἀνέκραξεν ἡ Οὐρανία· τὸ κατ' ἐμὲ χαίρω διότι ἐνυμφεύθην τὸν ἡσυχώτερον καὶ εἰρηνικώτερον ἄνδρα τοῦ κόσμου, διότι θὰ μάθῃς ὅτι ἔχω τέλειον σύζυγον.

— Ἀλήθεια ! . . τότε λοιπὸν πρέπει νὰ τὸν ἐκθέσῃς εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ 1863, θὰ σὲ δώσουν βραβεῖον. Ἀφ' ὅσα μὲ εἴπετε, ἐξηκολούθησε στρέψασα τὸν λόγον πρὸς τὸν Εἰρηναῖον, ὁ ἀντίπαλός μας, τοῦ ὁποίου ὅμως δεν γνωρίζω τὸ ὄνομα, μὲ φαίνεται μαχαιροβγάλτης, διότι ἐθύμωσε διά . . .

— Διὰ μίαν ἀνοησίαν, εἶπεν ὁ Εἰρηναῖος, διὰ μίαν ἀστειότητα τὴν ὁποίαν εἶπα διὰ τὴν ἐνδυμασίαν τοῦ ὑπηρέτου του, τοῦ ὁποίου τὸν πῖλον μὲ ἔρριψε θυμώσας εἰς τὸ πρόσωπον.

— Εἶναι τρομερὰ ὕβρις ! ἀνεφώνησεν ἡ Καισαρίνα. Ὅταν διοικούσαμεν τὸ τέταρτον σύνταγμα μᾶς ἔρριψαν ἓν χειρόκτιον εἰς τὸ πρόσωπον. Ἐμονομαχήσαμεν καὶ ἐπληγώθημεν.

— Ἰδοὺ τί δὲν μὲ ἀρέσκει εἰς τὰς μονομαχίας, εἶπεν ὁ Εἰρηναῖος ὠχριάσας.

— Μὴν χάνετε τὸ θάῤῥος σας, εἶπεν ἡ ἀμαζὼν, τιμῶ τὴν δυστυχῆ γενναιότητα· οὔτε μία σπαθιὰ εἰς τὸ πρόσωπον δὲν μὲ φοβίζει, εἶναι παράσημον βαλλόμενον εἰς ἄλλην θέσιν. Ἐὰν σᾶς ἰδῶ ἐπιστρέφοντα μὲ σπαθιὰν εἰς τὸ πρόσωπον ἢ μὲ δεμένον βραχίονα θὰ σᾶς εἰπῶ πάλιν· Ἰδοὺ ἡ χεὶρ μου, Κ. Μοζεράν, εἶναι ἰδική σας διὰ νὰ σᾶς παρηγορῇ καὶ πρὸ πάντων διὰ νὰ σᾶς περοιποιῆται.

— Καὶ αὐτὴ ἡ ὡραία χεὶρ κάμει τὴν καρδίαν μου νὰ πάλλῃ, εἶπεν ὁ Εἰρηναῖος.

— Δὲν ἐννοῶ, εἶπεν ἡ Οὐρανία, πῶς δύο ἄνθρωποι πολιτισμένοι σκοτόνονται ὡς ἄγριοι. Ὁ ἀντίπαλός σας, κύριε, εἶναι μέγιστος ἐχθρός σας ;

— Ἐξ ἐναντίας εἶναι ἀπὸ τοὺς καλητέρους φίλους μου, κυρία . . . δὲν γνωρίζω κάνένα τόσον ὑπερήφανον καὶ τόσον θυμώδη . . . . Ἠγαπώμεθα πολὺ . . . Εἶναι ἑστία ὅλων τῶν ἁμαρτημάτων· τὸν ὠνομάζαμεν εἰς τὸ σχολεῖον Ῥοβέρτον Διάβολον.

— Ῥοβέρτον ! εἶπεν ἡ Οὐρανία γενομένη προσεκτικωτέρα, ὀνομάζεται Ῥοβέρτος ;

— Μάλιστα, κυρία, Ῥοβέρτος Βαζινύ.

— Θεέ μου ! ἀνεφώνησεν ἡ Οὐρανία, ὁ σύζυγός μου !

— Ὁ σύζυγός σας ! εἶπεν ὁ Εἰρηναῖος.

— Ὁ σύζυγός της ! ἀνέκραξεν ἡ Καισαρίνα ἀπαράλλακτα ὅπως εἰς τὸ θέατρον.

— Ὦ ! σᾶς παρακαλῶ, κύριε, εἶπεν ἡ ταλαίπωρος Οὐρανία, ἐγκαταλείψατε αὐτὴν τὴν μονομαχίαν !

Ὁ Εἰρηναῖος ἡτοιμάζετο νὰ εἰπῇ « Μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν κυρία » ἀλλ' ἡ Καισαρίνα τὸν διέκοψεν.

— Ἔσο γενναία, καλή μου Οὐρανία, εἶπε σφίγγουσα τὴν χεῖρα τῆς φίλης της· ναὶ μὲν εἶναι σκληρὸν καὶ τρομερὸν, ἀλλὰ πρόκειται περὶ τιμῆς.

— Πρόκειται περὶ τιμῆς, ἐπανέλαβεν ὁ ταλαίπωρος Εἰρηναῖος.

— Πλήν, κύριε, ἀνέκραξεν ἡ Οὐρανία, ἡ αἱμοβόρος τιμή σας εἶναι ὁ δήμιος ὅλων τῶν τιμίων ἀνθρώπων . . . τί ἡμέραν προσδιωρίσετε ;

— Αὔριον τὴν ἑβδόμην τῆς πρωΐας.

— Ἐγὼ ὅμως σὰς εἰδοποιῶ ὅτι δὲν θὰ μονομαχήσετε. Ἐπιστρέφω εἰς τὴν οἰκίαν μου, θὰ ὁμιλήσω μὲ τὸν Ῥοβέρτον, θὰ συγκινηθῇ ἀπὸ τὰ δάκρυά μου, θὰ τὸν συγκινήσω. Δὲν εἶναι δύσκολον· εἶναι γλυκὺς ὡς ἀρνίον, ὡς περιστερά.

— Ναί, εἶπεν ὁ Εἰρηναῖος, ὡς ἀρνίον λυσιασμένον, καὶ ὡς περιστερὰ ἥτις ἔχει θέρμην.

Ἡ Οὐρανία δὲν τὸν ἤκουσεν, ἀλλ' ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν της. Ὁ Ῥοβέρτος ἦτον εἰς τὸ γραφεῖον του· καὶ ὁρμήσασα πρὸς αὐτὸν ἔλαβε τὰς δύο του χεῖρας, τὸν ἠτένισεν ἀσκαρδαμυκτὶ ὡς οἱ μαγνητισταὶ καὶ τῷ εἶπε·

— Δὲν εἶναι ἀλήθεια, φίλε μου, ὅτι εἶσαι καλὸς ὡς ἄγγελος;

— Περίεργος ἐρώτησις ! εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος γελῶν.

— Ἀποκρίσου με εἶναι πολὺ σπουδαῖον τὸ πρᾶγμα· δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἶσαι φιλήσυχος ;

— Ὡς ὁ Νουμᾶς Πομπήλιος.

— Ἀοιπὸν, κύριε, διατί μονομαχεῖς αὔριον ;

— Θὰ μονομαχήσω ! ἀνέκραξεν ὁ Ῥοβέρτος πῶς τὸ ἔμαθες ; . . . .

— Τί σὲ μέλει ; . . . ἀλλ' ἐγὼ ἐναντιόνομαι. Καὶ ἀνοίξασα μὲ σπουδὴν ἓν συρτάριον ἔλαβε πιστόλια, καὶ εἶπε·—Λαμβάνω τὰ ὅπλα σου.

— Οἱ μάρτυρες φέρουν τὰ ὅπλα, εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος, αὐτὰ εἶναι περιττά.

— Τί νὰ κάμω ; θέλεις λοιπὸν νὰ μονομαχήσῃς μὲ τὸν συμμαθητήν σου ; ἐκεῖνος ὅστις σοῦ ἔσφιγγε τὴν χεῖρα δὲν δύναται νὰ πατήσῃ τὸ ποδάρι σου χωρὶς νὰ κόψῃς τὸν λαιμόν του;

— Σιώπα ! μὴν τὸν ὑπερασπίζεσαι ! ἀνεφώνησεν ὁ Ῥοβέρτος Διάβολος, τοῦ ὁποίου ὁ θυμὸς ἤρχισε νὰ ἐξάπτῃ τὴν κεφαλὴν ὅπως τὸ πῦρ θερμαίνει τοὺς ἀτμοκινήτους τοὺς λέβητας. Σὲ λέγω ὅτι ποτὲ δὲν ἄφησε νὰ μὲ ὑβρίσουν . . . Δὲν εἶμαι ἥσυχος, εἰρηνικός. Εἶμαι ἄνθρωπος ἔχων καρδίαν, καὶ ἐμονομάχησα πολλάκις εἰς τὴν ζωήν μου· μίαν, δύο, τρεῖς . . . φορὰς δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον καλὰ τὸν ἀριθμόν. Θὰ μὲ εἴπῃς ἴσως μαχαιροβγάλτην· ἀλλ' ὁσάκις λέξις ὑβριστικὴ ἐσφύριξεν εἰς τὰ αὐτία μου, ἐγὼ ἔκαμα καὶ ἐσφύριξε μία σφαῖρα εἰς τὰ αὐτία τοῦ αὐθάδους· ἀπήντησα πάντοτε μὲ τὸ σπαθὶ εἰς τὰ λόγια, καὶ ποτὲ δὲν ἄφησα νὰ μοῦ ἐγγίξουν τὸ πρόσωπον χωρὶς νὰ τιμωρήσω τὸν αὐθάδην· εἶμαι λοιπὸν δι' αὐτὸ μαχαιροβγάλτης; Ἐὰν ἡ τιμή μου εὑρίσκεται εἰς τὸ πρόσωπόν μου, δὲν τὴν ἔβαλα ἐγὼ, ἀλλὰ ὁ κόσμος.

— Θεέ μου ! Θεέ μου ! ἀνέκραξεν ἡ Οὐρανία ἔντρομος ὅτε εἶδε τὸν Ῥοβέρτον κατακόκκινον ἀπὸ θυμὸν, αὐτὸς εἶναι ὁ ἄγγελος τὸν ὁποῖον ἐδιάλεξα ! ναὶ μὲν εἶναι ἄγγελος, ἀλλὰ ἄγγελος καταστροφῆς ! Σὲ παρακαλῶ, Ῥοβέρτε, ἡσύχασε ! ἂν πάθῃς τίποτε θὰ ἀποθάνω καὶ ἐγὼ, καὶ ἂν νικήσῃς ἐνθυμήσου ὅτι θὰ γίνῃς ὁ φονεὺς φίλου τῆς παιδικῆς σου ἡλικίας, δυστυχοῦς νέου ὅστις μὲ ἐράνη πολὺ καλὸς καὶ γλυκύς.

— Ὄχι, ὄχι ! εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος Διάβολος κτυπῶν τὸν πόδα του εἶναι ἄτιμος ! ἀνόητος ! καὶ θὰ συντρίψω τὸν Εἰρηναῖόν σου ὡς τοῦτο τὸ ἀγγεῖον.

— Καὶ ῥίψας κατὰ γῆς ὡραιότατον ἀγγεῖον ἐκ πορσελαίνης τῆς Ἰαπωνίας τὸ ἐσύντριψεν εἰς χίλια κομμάτια.

Ἡ Οὐρανία κατετρόμαζεν, εἶδεν ὅτι πᾶσα παράκλησις ἦτο περιττὴ καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ πικρῶς. Ἐν τοσούτῳ ἔπρεπε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν μονομαχίαν, ἔπρεπε νὰ τὴν ἐμποδίσῃ μὲ πάντα τρόπον. Ἀίφνης ἐνθυμήθη τὸ στρατήγημα το ὁποῖον ἐδιώρθωσε τὴν λαιμαργίαν τοῦ Ῥοβέρτου, ἐσφόγγισε τὰ δάκρυά της καὶ τὸν ἠτένισεν εὐσταθῶς.

— Καλὰ κάμνεις, Ῥοβέρτε μου, ὦ πολὺ καλά ! τῷ εἶπε σφίγγουσα τὴν χεῖρά του μὲ δύναμιν ἀνδρικήν. Ἠθέλησα νὰ σὲ δοκιμάσω· ἀλλ' ἐὰν συγκατατίθεσο ὡς κοινὸς ἄνθρωπος, νὰ διατηρήσῃς τὸν ἑαυτόν σου διὰ τὴν γυναῖκά σου, θὰ σὲ κατεφρόνουν. Ὁ οὐρανὸς, ὅστις ἔκαμε τὸν ἕνα διὰ τὸν ἄλλον, μὲ

ἔπλασεν ὁμοίαν μὲ σέ. Μὲ πόσην δυσκολίαν ἐκράτουν τὸν θυμόν μου ὅταν μὲ ὡμίλεις διὰ τὴν ὕβριν ἐκείνην! Σὲ περιεγέλασαν διὰ τὴν ἐνδυμασίαν τοῦ ὑπηρέτου σου! . . . Αἷμα! αἷμα χρειάζεται!

Ὁ Ῥοβέρτος τὴν ἔβλεπε μὲ ἀπορίαν.

— Διατί νὰ εἶμαι γυνή; Θὰ ἤμην μάρτυς σου. Ἐὰν εἶχα τὴν εὐτυχίαν νὰ εἶμαι ἄνδρας, θὰ εἰσηρχόμην εἰς τὰ καφφενεῖα φέρων τὸν πῖλον μου στραβόν, καὶ ἂν μὲ ἔβλεπέ τις λοξὰ εὐθὺς αἷμα! . . . Ἂν μὲ ἔσπρωχνε, εὐθὺς αἷμα! Θὰ ἐτρυποῦσα τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸ σπαθί μου ὡς πεταλούδας μὲ καρφίδα. Θὰ ἤμην ἀπὸ τοὺς γενναίους ἄνδρας.

— Δηλαδὴ θὰ τοὺς ὡμοίαζες ὅπως οἱ λαγωοί, εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος. Θὰ ἤσουν πολλὰ γελοία.

— Αὐτὸ νομίζεις; ἀνέκραξεν ἡ Οὐρανία λησμονήσασα ἀπὸ τὴν χαράν της τὴν προσποίησίν της, δὲν θέλεις πλέον νὰ μονομαχήσῃς;

— Ποῖος σὲ τὸ εἶπε, κυρία; ἀπεκρίθη ὁ Ῥοβέρτος μὲ ὀργήν. Ποτέ μου δὲν ἀπέφυγα μονομαχίαν ἀποβλέπουσαν τὴν τιμήν μου.

— Ἔχεις δίκαιον, ἀπεκρίθη ἡ Οὐρανία, ἀναλαβοῦσα τὴν καθ' ὑπόκρισιν ἀνδρίαν της. Εἶμαι ἀξία σύζυγός σου· ἠξεύρεις ὅτι εἶμαι θαυμαστὴ εἰς τὸ σημάδι, ἑκατὸν βήματα μακρὰν κτυπῶ μίαν κούκλαν καὶ πληγώνω τὴν κεφαλὴν ἑνὸς ἀνθρώπου.

— Αἱ γυναῖκες, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Ῥοβέρτος, ἔχουσιν διὰ νὰ πληγώνουν τὴν καρδίαν καὶ ὄχι τὴν κεφαλὴν τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ Οὐρανία ἐν ᾧ ὡμίλει εἶχεν ἀνὰ χεῖρας τὸ ἓν τῶν πιστολίων· ἤνοιξε δὲ τὸ παράθυρον τὸ ὁποῖον ἔβλεπεν εἰς εὐρύχωρον κῆπον, ὅπου ὁ Ῥοβέρτος εἶχε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ θαυμάσιον περιστερῶνα περιέχοντα περιστέρια λευκὰ ὡς ἡ χιών.

— Τί λέγεις λοιπόν; ἠρώτησεν ἡ Οὐρανία, εἶσαι εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν παλληκαριάν μου;

— Ἤθελα νὰ εἶχες ὀλιγωτέραν! εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Ῥοβέρτος· καὶ μετ' ὀλίγον ἐπρόσθεσεν·

— Ἐπειδὴ εἶσαι τοιοῦτον παλληκάρι δὲν θὰ ἐναντιωθῇς εἰς τὴν μονομαχίαν, καὶ αὔριον . . . .

— Αὔριον, εἶπεν ἡ Οὐρανία, ἤθελα νὰ ἤμην εἰς τὴν θέσιν σου! Θὰ ἐσημάδευα τὸν αὐθάδη, καὶ θὰ τὸν ἐρόνευα ὡς τὸ πουλὶ αὐτό.

Καὶ ἡ ταλαίπωρος Οὐρανία, ἡ ὁποία ἐλειποθύμει ὅταν ἔβλεπε καὶ ῥανίδα αἵματος, ἐσημάδευσε μιαν ὡραίαν περιστεράν. Ἔπρεπε νὰ κάμῃ μίαν θυσίαν, διὰ νὰ σώσῃ τὸν σύζυγόν της. Ἐπρότεινε τὸ πυροβόλον καὶ ἔπεσε πληγωμένη κατὰ γῆς ἀντὶ τῆς περιστερᾶς τρυγών.

— Ἀπάνθρωπον! ἀνέκραξεν ὁ Ῥοβέρτος στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκά του μετ' ὀργῆς· νὰ φονεύσῃς τρυγόνα! σύμβολον πίστεως! Καὶ τί σ' ἔκαμε τὸ δυστυχὲς τοῦτο πτηνόν; ἰδὲ πῶς πάσχει, πῶς ἀγωνίζεται κατὰ τοῦ θανάτου . . . Εἶναι μικρὸν πρᾶγμα ἡ ἀγωνία πτηνοῦ· ἀλλὰ σὺ εἶσαι αἴτιος αὐτῆς. Θὰ τὸ ἐπερίμεναν εἰς τὴν φωλεάν του ὅπου ἴσως θὰ τὴν ἠγάπων, ὅπου θὰ ἦτον ἐλεύθερον. Καὶ ἡ σφαῖρα σου ἐσύντριψε τὰ πτερά του! . . . Ἰδὲ μὲ τί δυσκολίαν τὰ ἀνοίγει πάλιν, θέλει νὰ πετάξῃ, ὡς νὰ ἤθελε νὰ ὑπάγῃ νὰ διηγηθῇ εἰς τὸν οὐρανὸν πῶς χύνουν τὸ αἷμα εἰς τὴν γῆν. Ἀλλὰ γυρίζει . . . . Δὲν κινεῖται πλέον . . . ἀπέθανε. Καὶ διὰ τί; διότι μία γυνὴ τὸ ἔκλεξε διὰ νὰ δείξῃ τὴν ἐπιτηδειότητά της; Τὸ ταλαίπωρον πτηνὸν εἶχεν ἀποφύγει τοὺς ὄνυχας τοῦ γυπός, δὲν κατώρθωσεν ὅμως ν' ἀποφύγῃ καὶ τοὺς ὄνυχας τῆς λεαίνης.

— Ἀ! μὲ ἐπιπλήττεις διότι ἐσκότωσα ἓν πτηνόν! εἶπεν ἡ Οὐρανία κάτωχρος· ἔχεις δάκρυα εἰς τὰ μάτια ἐνῷ βλέπεις τὴν πληγήν του, καὶ ὅμως πηγαίνεις νὰ χύσῃς τὸ αἷμα ἑνὸς ἀρχαίου φίλου καὶ συμμαθητοῦ σου! Μὲ ἐρωτᾷς τί μ' ἔκαμεν ἐκεῖνο τὸ μικρὸν πτηνόν, καὶ ἐγὼ θὰ σ' ἐρωτήσω, τί σ' ἔκαμεν ὁ φίλος σου; Προσέβαλε τὴν γυναῖκα, τὴν μητέρα σου; Ὄχι; σ' ἐφάνη ὅτι ἤγγισε τὴν ματαιότητά σου, καὶ εὐθὺς ἀποκρίνεσαι μὲ τὸ σπαθί. Εἶχες, λέγεις, ἀνάγκην νὰ τὸ κάμῃς διὰ ν' ἀποδείξῃς ὅτι εἶσαι γενναῖος· καὶ ἐγὼ σὲ λέγω ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὁ ἔχων γενναίαν καρδίαν εἶναι ἐκεῖνος ὅστις ἀφοσιοῦται εἰς τοὺς φίλους του καὶ ὄχι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τοὺς φονεύει, διότι τέλος πάντων ἂν δὲν γίνῃς θῦμα θὰ γίνῃς δήμιος. Ὁ θάνατος τοῦ ταλαιπώρου αὐτοῦ πτηνοῦ θὰ μὲ λυπῇ βεβαίως ὁσάκις τὸ ἐνθυμοῦμαι, ἀλλ' ὁ φίλος σου θὰ παρουσιάζεται ἔμπροσθέν σου τὴν νύκτα . . . . Ἀπόφυγε αὐτὴν τὴν μονομαχίαν, ἄφησέ την εἶναι ἀνάγκη διὰ τὴν ἡσυχίαν, διὰ τὴν εὐτυχίαν, διὰ τὴν συνείδησιν, διὰ τὸν ὕπνον σου. Θὰ τὴν ἀφήσῃς ἀλήθεια, μὲ τὸ ὑπόσχεσαι;

— Ναί, ἀπεκρίθη ὁ Ῥοβέρτος τοῦ ὁποίου ἡ ὀργὴ μετεβλήθη εἰς συγκίνησιν· ἀλλὰ σὲ τὸ ὑπόσχομαι ἂν δύναμαι νὰ τὸ κάμω χωρὶς νὰ μὲ κατηγορήσουν ὡς δειλόν. Ἔχεις δίκαιον, αἱ μονομαχίαι μας εἶναι βάρβαροι. Εὐχαριστῶ. καλέ μου ἄγγελε, διὰ τὸ μάθημα τὸ ὁποῖον μ' ἔδωκες.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὑπηρέτης εἰσελθὼν εἶπεν·

— Ὁ Κύριος Εἰρηναῖος δὲ Μοζεράν.

— Πῶς! ἀνέκραξεν ἡ Οὐρανία, δὲν ἐσυμφωνήσετε αὔριον;

— Βλέπεις, εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος, δὲν ἠμπορῶ νὰ ὀπισθοδρομήσω, δεν ἐξαρτᾶται πλέον ἀπὸ ἐμέ.

— Κύριε, εἶπεν ὁ Εἰρηναῖος εἰσελθών, ἔρχομαι πρὸ τῆς ὥρας. Μὲ ὑβρίσετε, κύριε, καὶ τὸ χρέος μου . .

— Εἶναι νὰ μονομαχήσετε μὲ ἐμέ, ὑπέλαβεν ὁ Ῥοβέρτος.

— Ὦ κύριε Μοζεράν, σᾶς παρακαλῶ, ἀνέκραξεν ἡ Οὐρανία, λυπηθῆτε με! . . . Μὴν τὸν σκοτώσετε, κύριε, μὴν τὸν σκοτώσετε!

— Βεβαίως ὄχι, κυρία, ἀπεκρίθη ὁ Εἰρηναῖος λαβὼν μελοδραματικὴν θέσιν, καὶ θέσας τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῆς καρδίας του. Ἔχω μέγα χρέος νὰ ἐκπληρώσω.

— Ποῖον; εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος.

— Χρέος φιλανθρωπίας! Σήμερον τὸ πρωὶ ἀπήντησα τὴν σύζυγόν σας, ἡ λύπη της μὲ συνεκίνησε πολύ. Δὲν ἠμπορῶ νὰ καταστρέψω μίαν οἰκογένειαν, νὰ ἰδῶ χήραν κλαίουσαν, καὶ ὀρφανὰ, διότι ἴσως θὰ ἀπεκτήσετε καὶ παιδία.

— Ὄχι κανὲν, εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος.

— Ὅπως καὶ ἂν εἶναι θ' ἀφήσετε πάντοτε χήραν.

Κατεπράϋνα λοιπὸν τὸν θυμόν μου, τὸν ἔσβυσα ὡς κηρίον καὶ εἶπα· Ἰδοὺ ἡ ὥρα νὰ δείξῃς τὴν γενναιότητά σου, Μοζεράν, πρέπει νὰ ἀφήσῃς τὴν μονομαχίαν αὐτήν, χάριν συμπαθείας, χάριν φρονήσεως.

— Χάριν ὑγείας, ἐψιθύρισεν καθ' ἑαυτὸν ὁ Ῥοβέρτος.

— Σιώπα! εἶπεν ἡ Οὐρανία.

— Ὁ ἔνθερμος χαρακτήρ μου μὲ εἶχε παραφέρει κατ' ἀρχὰς, ἐξηκολούθησεν ὁ Εἰρηναῖος. Μετὰ τὴν προσβολήν σας ἠρώτησα ἐμαυτὸν ὡς εἰς τὸν Κορνήλιον·

Ῥοδρίγε, ἔχεις καρδίαν;

— Καὶ ἀπεκρίθης ὡς εἰς τὸν Κορνήλιον πάλιν, εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος τείνας τὴν χεῖρα πρὸς αὐτόν·

Ἄς φιλιωθῶμεν, Κίνα, ἐγὼ σὲ προσκαλῶ.

— Αὐτὸ ἤθελα καὶ ἐγὼ νὰ σὲ εἰπῶ, ὑπέλαβεν ὁ Εἰρηναῖος ὅλως περιχαρής. Αὐτὸ μὲ ὑπαγόρευσεν ἡ καρδία μου.

— Ἡ καρδία του καὶ ὁ ἰατρός του, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Ῥοβέρτος φιλικῶς. — Μία ὥρα παρῆλθε. καὶ ὁ Εἰρηναῖος δὲν ἀπεφάσιζε νὰ ἀναχωρήσῃ· ἐγύριζε μὲ ἦθος ἀμηχανίας τὸν πῖλον εἰς τὰς χεῖράς του· ἐφαίνετο ὅτι κάτι ἤθελε νὰ εἰπῇ· τέλος, ἀπεφάσισε καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ῥοβέρτον·

— Γνωρίζεις τὴν Καισαρίναν Λορμιέ;

— Ὄχι· τί εἶδος γυνὴ εἶναι;

— Εἶναι συνταγματάρχαινα τοῦ τετάρτου συντάγματος τῶν λογχοφόρων, γυνὴ γενναία ὄχι τῆς ἀρχαίας ἀλλὰ τῆς νέας φρουρᾶς. Ἡ καρδία μου ἐστρατολογήθη εἰς τὸ σύνταγμά της· Ἐγνώριζε τὴν φιλονεικίαν μας, καὶ ἤθελε νὰ ἐκδικηθῶ μὲ τὸ σπαθί. Θὰ μὲ ὑποχρεώσῃς λοιπὸν νὰ μὴν τὴν ἀναφέρῃς τίποτε περὶ τῆς ἀποδείξεως τῆς σημερινῆς μου γενναιότητος.

— Σὲ τὸ ὑπόσχομαι, εἶπε μειδιῶν ὁ Ῥοβέρτος.

— Νὰ εἰπῶμεν λοιπὸν ἐκ συμφώνου, ἐπανέλαβεν ὁ Εἰρηναῖος, ὅτι ἐμονομαχήσαμεν.

— Μέχρι θανάτου! εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος.

— Ὄχι μέχρι θανάτου διότι, καὶ οἱ δύο ζῶμεν, θὰ ἦναι ἀπίθανον. Δυστυχῶς ἢ μᾶλλον εὐτυχῶς ἐτελειώσαμεν τὴν μονομαχίαν χωρὶς νὰ αἱματώσῃ ἡ μύτη μας. Ἡ συνταγματάρχαινα εἶναι ἀξία νὰ μὲ ἀρνηθῇ τὴν γενναίαν χεῖρά της, ἂν μάθῃ ὅτι ἀπέφυγα τὴν μονομαχίαν. Ἀ! ἂς ἐδυνάμην νὰ τὴν δώσω κἀνὲν δεῖγμα . . . ἂς ἦτον καὶ τσουγγρανιά, τὸ παραμικρότερον πρᾶγμα.

— Θέλεις νὰ σπάσω ἕνα σου χέρι; ἠρώτησεν ὁ Ῥοβέρτος γελῶν καὶ λαβὼν ἀνὰ χεῖρας ἓν πιστόλιον.

— Μὴ ἀστειότητας! εἶπεν ὁ Εἰρηναῖος ὀπισθοδρομήσας. Τῷντι! ἂν σ' ἐζητοῦσα . .

— Τί;

— Δὲν γνωρίζω ἄλλο πρᾶγμα νὰ ἐλκύῃ τὴν συμπάθειαν ὅσον χέρι δεμένον. Ἂν ἦτον δυνατὸν νὰ παρουσιασθῶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς τὴν ὡραίαν μου Καισαρίναν θὰ μὲ ἔλεγεν εἶμαι βέβαιος· — ἰδοὺ τὸ χέρι μου ἀντὶ τοῦ ἐδικοῦ σου.

— Ὁ Ῥοβέρτος καὶ ἡ Οὐρανία ἀνεκάγχασαν, ἡ Οὐρανία μάλιστα ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ δωμάτιον καὶ μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψε φέρουσα μανδύλιον μαῦρον διὰ τὸν βραχίονα τοῦ Εἰρηναίου.

— Κύριε Μοζεράν, εἶπεν, εἶναι ἔργον γυναικῶν νὰ περιποιοῦνται τοὺς πληγωμένους· λιγύσατε τὸν βραχίονά σας . . . Καλά . . . πρέπει νὰ τὸν δέσω στερεὰ, σφίγγων τὸν δεσμὸν τοῦ ὑμεναίου. Σκεφθῆτε ὅτι γνωρίζω τὸ μυστικόν σας, ἐγὼ ἔδεσα τὸν βραχίονά σας· ἄν ποτε λύσω τὴν γλῶσσάν μου ἂν ἡ Καισαρίνα μάθῃ . . . .

— Θεέ μου! ἀνέκραξεν ὁ Εἰρηναῖος ὠχριάσας.

— Σᾶς πονεῖ ἡ πληγή σας, ἠρώτησεν ἡ Οὐρανία. Μείνετε ἥσυχος, θὰ σιωπήσω. Ἀλλ' ἄν ποτε λάβω τὴν ἀνάγκην σας θ' ἀκούσετε τὰς προσταγάς μου.

— Σᾶς τὸ ὀμνύω, κυρία, εἶπεν ὁ Εἰρηναῖος.

Ἡ περίστασις νὰ δείξῃ τὴν ὑπακοήν του δὲν ἠργοπόρησεν. Ὅτε ὁ Εἰρηναῖος παρουσιάσθη εἰς τὴν συνταγματάρχαιναν τῆς καρδίας του μὲ δεμένον βραχίονα αὕτη εἶπε· « Τιμὴ εἰς τὴν δυστυχῆ γενναιότητα!» Καὶ προσδιώρισε τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου των. Καὶ οὕτω δύο καρδίαι ἐδεσμεύθησαν ἀπὸ ἓν μαῦρον μανδύλιον.

(Ἀκολουθεῖ.)

ΜΟΝΟΚΕΡΩΣ.

—ooo—

Ὑπάρχει ἄρα τὸ τετράπουν τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *Μονόκερως*; Κατὰ τὸν φυσιογράφον Πλίνιον καὶ πάντας τοὺς λοιποὺς τῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῦ μεσαιῶνος φυσιοδίφας καὶ ἰατροὺς ἡ ὕπαρξις τοῦ ζώου τούτου εἶναι ἀναμφισβήτητος. (Βλ. Plin. Hist. natur.—Barthema, itinerario, 1517.—Pallas Specitlegia zoologicafascicol. xii) Κατὰ τοὺς ἰατροὺς μάλιστα τὸ κέρας αὐτοῦ εἶναι ἄριστον ἀντιφάρμακον πλείστων νοσημάτων. Κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους, ἰδίως δὲ τὸν Κυβιέρον, Κάμπερον, Bory de St-Vincent καὶ ἄλλους, οὐδαμοῦ γῆς ὑπῆρξε ποτὲ ἢ ὑπάρχει τὸ ζῶον τοῦτο. « Μεταξὺ τῶν ἀξιολογωτέρων *μυθικῶν* τῆς ἀρχαιότητος ζώων εἶναι, λέγει ὁ Κυβιέρος, καὶ ὁ μονόκερως (Licorne). Καὶ κακῶς τινες τῶν νεωτέρων ἐπιμένουσιν ἀκόμη λέγοντες ὅτι ὑπάρχει. Τρία εἴδη ζώων ἀναφέρονται συνήθως ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ὡς φέροντα ἓν μόνον κέρας ἐν μέσῳ τοῦ μετώπου αὐτῶν, ὁ *Ἀφρικανὸς ὄνος*, ὁ *Ἰνδικὸς ὄνος*, καὶ ὁ κυρίως λεγόμενος *μονόκερως*. Ἐὰν τὸ εἶδος τοῦ ζώου τούτου ὑπῆρξε τῷντι δὲν ἤθελε τοὐλάχιστον διασωθῇ ἐν τοῖς μουσείοις ἡμῶν τὸ κέρας αὐτοῦ; Καὶ ποῖόν τι ἄλλο κέρας μονοκεράτου ζώου κατέχομεν ἢ τὸ τοῦ ῥινοκέρωτος καὶ τὸ τοῦ μονόδοντος (narval); Εἶναι λοιπὸν ὀρθὸν νὰ ἐπιμένωμεν πιστεύοντες ὅτι ὑπῆρξε, στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν εἰκόνων τῶν ἐγγεγλυμμένων εἴς τινας βράχους ὑπὸ τῶν ἀγρίων; Ἴσως

συνέβη ποτὲ εἰς τοὺς ἐγγλύψαντας τὰς εἰκόνας ταύτας ν' ἀγρεύσωσι ζῶον στερούμενον τοῦ ἑνὸς τῶν κεράτων αὐτοῦ, καὶ ἐκ τούτου νὰ ἔλαβεν ἀρχὴν ἡ ἐσφαλμένη ἰδέα τῆς ὑπάρξεως μονοκεράτου ζώου! » . . . Ἐν τοιαύτῃ διχογνωμίᾳ ποῖον ἄρα πρέπει νὰ πιστεύσωμεν; Οὐδέτερον τούτων. Οὐχὶ τοὺς ἀρχαίους καὶ τοὺς τοῦ μεσαιῶνος συγγραφεῖς, διότι ζῶον τετράπουν ὁποῖον περιγράφουσιν ἔχον κεφαλὴν ἐλάφου, πόδας ἐλέφαντος, οὐρὰν συάγρου καὶ σῶμα ἵππου, φέρον δὲ ἐν μέσῳ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἓν καὶ μόνον κέρας μέλαν κατὰ τὸ χρῶμα καὶ δύω ὡς ἔγγιστα πηχῶν ἐκτάσεως, οὔτε ὑπάρχει, οὔτε φαίνεται πιθανὸν ὅτι ὑπῆρξε. Δὲν πρέπει δὲ νὰ παραδεχθῶμεν οὔτε τὴν τοῦ Κυβιέρου δόξαν, διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ μὲν ἐν τοῖς μουσείοις ὕπαρξις κέρατος τοιούτου ζώου δὲν εἶναι ἀπόδειξις ὅτι δὲν ὑπῆρξε τὸ ζῶον, νεώτεραι πληροφορίαι μᾶς βεβαιοῦσιν ὅτι εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας περὶ τὸ Θιβὲτ καὶ τὰ ὄρη Ἰμαλαΐας ὑπάρχει ζῶον φέρον μέγιστον κέρας ἐν μέσῳ τοῦ μετώπου αὐτοῦ· μάλιστα πρό τινων ἐτῶν ὁ κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη ἐνδιατρίβων πράκτωρ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως Κ. Ὀδγσωνος, ἐπιτυχὼν ἓν τοιοῦτον ζῶον ἀπέστειλε τὸ κέρας καὶ το δέρας αὐτοῦ πρὸς τὸ ἐν Καλκούτῃ φυσιογραφικὸν μουσεῖον. Τὸ ζῶον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸ γένος τῶν ἀντιλώπων, καὶ εἶναι ζωηρότατον ὡς πάντα τὰ τοῦ γένους τούτου τετράποδα. Ἔχει χρῶμα πρὸς τὸ ἄνω μὲν τοῦ σώματος ἐρυθρὸν καὶ ὅμοιον τοῦ νεβροῦ (faon), πρὸς δὲ τὸ κάτω μέρος λευκόν, ἐν μέσῳ δὲ τοῦ μετώπου αὐτοῦ κέρας μέλαν, μακρὸν καὶ ὀξύ, ἔχον τρεῖς μικρὰς κυρτότητας μετὰ κυκλοειδῶν ἐν εἴδει δακτυλιδίου προεξοχῶν· αἱ εἰς τὴν βάσιν ἀκτῖνες ἐξέχουν μᾶλλον πρὸς τὸ ἔμπροσθεν ἢ τὸ ὄπισθεν μέρος τοῦ κέρατος· ἑκατέρωθεν δὲ τῶν ῥινῶν ἔχει βόστρυχον ἐν εἴδει μύστακος· αἱ δὲ παρειαὶ αὐτοῦ καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ προσώπου μέρος καλύπτεται ὑπὸ πυκνῶν καὶ σκληρῶν τριχῶν αἵτινες κατασταίνουν ἀηδῆ τὴν ὄψιν αὐτοῦ. Αἱ τρίχες τοῦ λοιποῦ σώματός του εἰσὶν ὡσαύτως σκληραὶ, καὶ ἔχουσι μῆκος 5/00 τοῦ γαλλικοῦ πήχεως, καὶ τόσον πυκναὶ, ὥστε ἀποτελοῦσιν ὡς εἶδος σκληροῦ δέρματος. Ὁ χαρακτὴρ οὗτος ἰδιάζει εἰς ἅπαντα σχεδὸν τὰ ζῶα τὰ πρὸς ἄρκτον τοῦ Ἰμαλαΐου ὄρους· ἄνωθεν ὅμως τῶν σκληρῶν τούτων τριχῶν ὑπάρχουν ἄλλαι λεπτόταται καὶ παραπλησίως ὅμοιαι τῶν ἐν Καχεμύρῃ αἰγῶν. Ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ ὑπάρχουν διάφορα μέρη ἐν οἷς τὸ ζῶον τοῦτο ἀπαντᾶται συνεχέστερον, καὶ ὡς ἐκ τούτου τὰ μέρη αὐτὰ καλοῦνται ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ αὐτοῦ ζώου, οἷον *κώμη*, *ποταμὸς* κτλ. τοῦ *Μονοκέρωτος*.

Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι ὁ περικλεὴς Λεϊβνίτιος ἐν τῷ *Πρωτόγαιον* ἐπιγραφομένῳ πονήματι αὐτοῦ ἀναφέρει τάδε περί τινος κέρατος ἀνήκοντος εἰς τὸ εἶδος τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ζώων· « Κατὰ τὸ 1763 ἔτος, λέγει, ἐξήχθη ἔκ τινος τῶν ἐν Ζευνικεμβέργῃ λατομείων σκελετὸς τετραπόδου ζώου φέροντος μέγα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κέρας. Ὁ σκελετὸς οὗτος δυστυχῶς κατεθραύσθη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ τῶν ἀμαθῶν ἐργατῶν, τὰ δὲ διασωθέντα λείψανα καὶ σὺν αὐτοῖς τὸ κέρας ἐναπετέθησαν ἀκολούθως ἐν τῇ ἐν Κυελιμβούργῳ ἱερᾷ μονῇ. »

Ἰ. ΔΕ-ΚΙΓΑΛΑΛΑΣ.

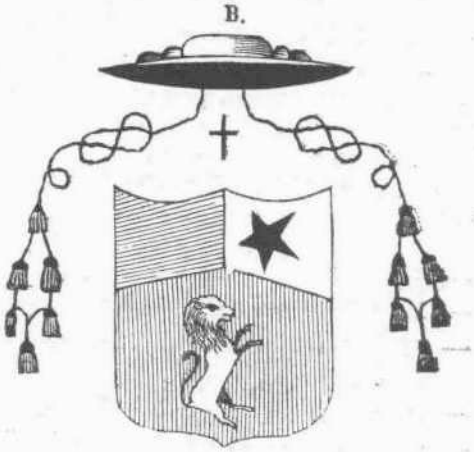

Οἰκόσημα.

ΠΕΡΙ ΟΙΚΟΣΗΜΩΝ.

—ooo—

Ἐκ τῶν παρατιθεμένων δύω οἰκοσήμων τὸ μὲν ὑπὸ στοιχ. Α΄. ἀνήκει τῇ ἐν Τήνῳ καὶ ἐκ Γενούης καταγομένῃ οἰκογενείᾳ τῶν Κόλλάρων (Collaro), τὸ δὲ ὑπὸ στοιχ. Β΄ τῇ ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ καὶ ἐξ Ἐνετίας καταγομένῃ οἰκογενείᾳ Ζαλόνη (Zaloni). Ἀμφότερα δὲ φέρουσιν ἄνω τοῦ θυρεοῦ σταυρὸν καὶ πῖλον ἱερατικὸν μ' ἓξ ἑκατέρωθεν θυσάνους, δηλοῦντας τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν τοῦ τε πρώην δυτικοῦ ἐπισκόπου Τήνου καὶ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Ἰωάννου Κολλάρου, καὶ τοῦ νῦν Σ. ἐπισκόπου Κ. Φρ. Ζαλόνου.

Ἰ. ΔΕ-ΚΙΓΑΛΑΛΑΣ.